

ŽELEZAR

JESENICE, dne 27. oktobra 1983

ŠTEVILKA 40-41 • LETO XXXII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Vani - Naslov: Uredništvo Železarnja, SŽ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

VPLIV ZVIŠANJA OZIROMA ZNIŽANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V DEVETIH MESECIH

V devetih mesecih smo prodali 263.653 ton proizvodov osnovne dejavnosti. Vrednost prodanih proizvodov skupaj s storitvami po lastni ceni je bila 12.167 milijonov dinarjev, vrednost, ki nam jo je trg priznal, pa je bila 13.963 milijonov dinarjev. Pozitivna razlika je torej 1.796 milijonov dinarjev.

»SKUPNE SLUŽBE SO SEŠTAVNI DEL CELOTNEGA DELOVNEGA PROCESA«

»Jasno je bilo namreč treba poudariti, da pri skupnih službah, službah za opravljanje zadev skupnega interesa ni potrebe in da se tudi ne morejo spreminjati in organizirati v temeljno organizacijo združenega dela, ki pridobiva svoj dohodek na enak način kakor temeljna organizacija, kakor tudi to, da se te službe organizirajo v delovne skupnosti, da pa se pri tem ne morejo reducirati na nekakšen del kolektiva brez pravic, oziroma da bi se delovni ljudje v njih obravnavali kot mezdna delovna sila v službi temeljnih organizacij združenega dela. Skupne službe so sestavni del celotnega delovnega procesa. Zato morajo imeti enakopraven družbeni položaj in stimulans za delo in za opravljanje svojih funkcij in morajo biti ustrezno organizirane kot delovna skupnost.« (Edvard Kardelj, Svobodno združeno delo, brionske diskusije, str. 289)

Teh misli Edvarda Kardelja nismo izbrali slučajno, temveč zato, ker že nekaj časa v delovnih skupnostih naše železarnje traja razprava o »dopolnitvah meril za spodbujanje nadpovprečnih rezultatov« v skupnih službah, ker so v oddelku za nagrajevanje na sektorju za ekonomiko in organizacijo ugotovili, da imajo delovne skupnosti premajhen neposredni vpliv na boljše ali slabše izvrševanje mesečnih operativnih programov v proizvodnih temeljnih organizacijah, od česar je bil odvisen njihov delež za stimulacijo, kar ponazarjajo s primerom v letošnjem juliju, ko so bile zadostne zaloge polizdelkov, vendar operativni programi niso bili doseženi. Čeprav imajo v tem primeru strokovni delavci na oddelku za nagrajevanje prav, pa na drugi strani prav to kaže, pa naj merila še tako »ublažimo«, da delavci v skupnih službah obravnavamo ravno tako, kot pravi Edvard Kardelj, jih ne bi smeli, kot mezdne delavce v službi temeljnih organizacij.

Pri vsem tem pa seveda najbolj preseneča to, da skupne službe še vedno rešujemo mimo zakona o združenem delu, ki natanko opredeljuje, da si delavci v skupnih službah, tako kot delavci v nekaterih družbenih dejavnostih (izobraževanje, znanost, kultura, zdravstvo, socialno varstvo in druge družbene dejavnosti), pridobivajo svoj dohodek iz celotnega ustvarjenega dohodka s svobodno menjavo dela, glede na prispevek, ki ga s svojim delom dajejo k ustvarjanju nove vrednosti v materialni proizvodnji in k povečanju produktivnosti vsega družbenega dela. To dejansko pomeni, da so skupne službe postavljene v odvisnost od rezultatov ne le svojega dela, temveč tudi od rezultatov celotnega dela delovne ali sestavljene organizacije združenega dela. Zaradi tega je tudi dohodek delovnih skupnosti omejen in ne zajema vseh tistih elementov, ki jih vsebuje dohodek temeljne organizacije združenega dela. »Ta omejeni dohodek«, navaja Edvard Kardelj, »pa mora zajemati celoten znesek osebnih dohodkov, ustrezen del za skupno porabo, del za ustrezen tekoči razvoj službe, za nagrade in spodbude.« Vendar pa Kardelj pri tem poudarja, da je določene omejitve predvideti samo tam, kjer bi pri razpolaganju z ustvarjenim dohodkom nastale določene anomalije in deformacije, na primer takrat, kadar delavci v skupnih službah dosegajo neupravičeno visoke osebne dohodeke in podobno.

Trenutno se našim delovnim skupnostim »odmerja« dohodek na proračunski osnovi, stimulacijo za spodbujanje nadpovprečnih rezultatov pa si pridobivajo v odvisnosti od izvrševanja mesečnih operativnih programov v proizvodnih temeljnih organizacijah. Nasprotno temu pa si že navedene družbene dejavnosti, na osnovi svobodne menjave dela, pridobivajo celoten dohodek, tudi za nagrade in spodbude, iz novo ustvarjene vrednosti, ki je najbolj očitno izražena v ustvarjenem dohodku temeljne organizacije združenega dela in v osebnem dohodku delavcev. O deležu (odstotku) se, oziroma bi se morali vsako leto demokratsko dogovarjati in sporazumevati delavci v materialni proizvodnji in delavci v družbenih dejavnostih, z upoštevanjem deleža, ki ga posamezne družbene dejavnosti dajejo k razvoju produktivnosti sil, produktivnosti dela in k večjemu materialnemu rezultatu sploh v materialni proizvodnji. Zato te družbene dejavnosti po ustavi z materialno proizvodnjo tvorijo tudi določeno celoto združenega dela.

Tak način pridobivanja dohodka, na osnovi svobodne menjave dela, ustava in zakon o združenem delu določata tudi za skupne službe, vendar to v naši železarni še vedno rešujemo proračunsko in parcialno. O tem je bilo že več pobud danih v Železarnji, na to pa nas opozarja tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja, pa kljub temu ne naredimo nič. Prvi, generalni korak bi moral biti narejen v pogledu samoupravnega konstituiranja delovnih skupnosti, kot to določa zakon o združenem delu, kajti sedaj, kljub temu, da imajo delovne skupnosti formalno svoje samoupravne organe, niso ne »ptič ne miš«.

Edvard Kardelj je v že omenjenih brionskih diskusijah poudaril, da smo se za delovne skupnosti opredelili zato, da se generalne direktije oziroma vodilna, imenoval jo je tehnostruktura, v delovnih in sestavljenih organizacijah združenega dela ne bi spremenila v monopoliste, ki bi držali kapital v svojih rokah. Nekaj takega pa imamo ravno mi v Železarnji, ko člani poslovodnega odbora Železarnje istočasno zastopajo in predstavljajo delovno organizacijo in posamezne delovne skupnosti. Čaka nas torej veliko in odgovorno delo, da bodo tudi delavci v skupnih službah dobili enakopraven družbeno-ekonomski položaj, s katerim pa ne bi smeli več odlašati ali ga reševati parcialno.

PROBLEMATIKA BOLEZENSKEGA STALEŽA

O bolezenskem staležu (odsotnosti od dela zaradi bolezni, poškodb, nege družinskega člana ali administrativnih vzrokov, pa tudi zaradi različnih osebnih razlogov) je bilo in bo verjetno še veliko napisanega. Pobude za obravnavo pa so bile dane največkrat zaradi finančnih posledic, ki jih povzroča ta problem, manj zaradi same pojavnosti obolenj, oziroma kako in ali smo res tako bolni, kot kažejo kazalci.

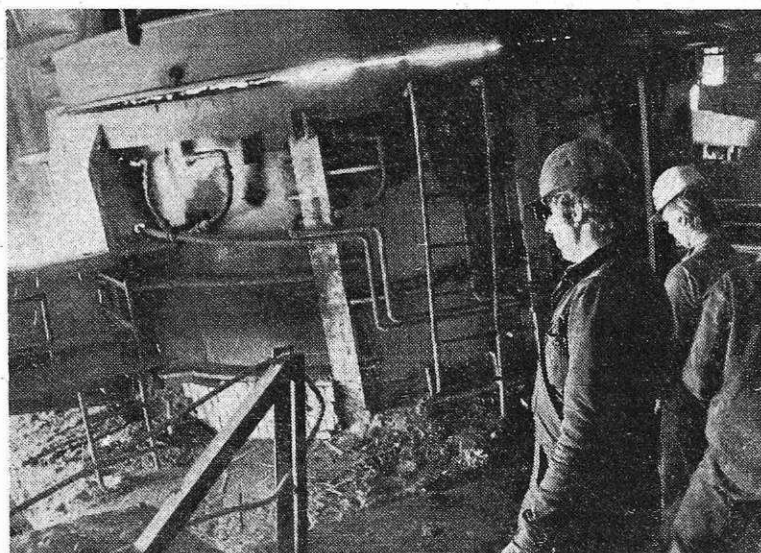
(Nadaljevanje na 8. strani)

Za nabavljeni material smo morali odšteti 833 milijonov dinarjev več, kot smo v planske cene vkalkulirali. S prodajo na tujem trgu so se nam stroški povečali za 39 milijonov dinarjev. Stroški delovnih skupnosti, ki niso vkalkulirani v cenah izdelkov oziroma storitev, so bili 509 milijonov dinarjev.

Zaloge nedovršenih proizvodov, polizdelkov in gotovih izdelkov so se povečale za 27.751 ton, v primerjavi z začetkom leta. Fiksni stroški v povečanih zalogah so bili 115,1 milijona dinarjev.

Vsota vseh omenjenih kategorij, ki je v devetih mesecih pozitivno vplivala na rezultat, je bila 299 milijonov dinarjev.

(Nadaljevanje na 6. strani)



Tik pred vlivanjem jekla

PLAVŽ 2 SMO MORALI UGASNITI ZARADI POMANJKANJA KOKSA

V petek, 21. oktobra zvečer so delavci v TOZD Plavž morali ugasniti plavž 2 zaradi pomanjkanja koksa. To je nedvomno velik udarec za vse železarnje in to v času, ko je že tradicionalno veljal za »zadnji juriš« za čim boljše izvršitev letnih planskih obveznosti.

Vzroka za pomanjkanje koksa sta v tem, ker koksarna Baker po dinamiki ne izpolnjuje svojih pogodbenih obveznosti in ker energetska bilanca SR Slovenije, kamor je vključen tudi metalurški koks, ne pokriva v celoti potreb za normalno obratovanje plavžev.

Glede prvega vzroka praktično že vse leto tečejo razgovori z železarno Sisak, kamor sodi tudi koksarna v Bakru, da bi dobava koksa potekala po dinamiki, dogovorjeni s pogodbo. Dogovori v tej smeri še vedno potekajo, vendar je treba povedati, da tudi z normalno dobavo in s količina-

mi, ki so v zaostanku, sedanje situacije ne bi rešili, kajti v okviru energetske bilance SR Slovenije je bilo že od začetka leta znano, da bo potrebno uvoziti okrog 20.000 ton metalurškega koksa. Podpisani samoupravni sporazumi z našimi kupci so ta uvoz formalno tudi omogočali, praktično oziroma konkretno pa ga ne omogoča realizacija združevanja deviznih sredstev v te namene. Naj pri tem navedemo, da so kupci v devetih mesecih samoupravno dogovorjene in podpisane obveze o združevanju deviznih sredstev izpolnili samo okrog 60 odstotkov, pa tudi, če bi nam ta trenutek kupci združili preostala devizna sredstva, zaradi bančnih in drugih postopkov, uvoza ne bi mogli realizirati pred 15. decembrom.

Izboljšanje oskrbe naših proizvodnih TOZD v sedanji situaciji pomeni lahko samo uvoz grodja iz Alžira, za kar je bila pogodba podpisana že v letošnjem maju, vendar pa še ne realizirana.

Ta čas tečejo dogovori z RMK Zernico za predelavo rude, da bi z dodano vrednostjo (Nadaljevanje na 2. strani)

POSLOVNI REZULTATI V DEVETIH MESECIH

Celotni prihodek je bil v devetih mesecih 18.470 milijonov dinarjev, kar je za 5,3 % pod planiranim. Načrtovano prodajo proizvodov osnovne dejavnosti smo uresnili s 85,1 % — prodali smo 263.653 ton; za planom smo tako zaostali za 46.247 ton. Ob poprečno doseženi prodajni ceni, ki je od planirane večja za 9 %, pomeni zaostanek 46.247 ton proizvodov izpad celotnega prihodka v vrednosti 2.353 milijonov dinarjev.

V primerjavi z devetimi meseci lanskega leta smo dosegli za 39,2 % večji celotni prihodek, čeprav smo prodali za 13 % manj proizvodov. Poprečno dosežena prodajna cena pa je bila višja za 58 %. Če bi vse proizvode prodali na domačem trgu, bi bila dosežena prodajna cena višja za 55 %.

Stroški proizvodnje so bili 15.969 milijonov dinarjev, kar je za 3 % manj od načrtovanih in 41 % več kot v enakem obdobju lani. Z upoštevanjem povečanja zalog je bila rast ta-

ko imenovanega obsega poslovanja večja od rasti stroškov, kar pomeni večjo rast dohodka, ki je za 69 % višji od doseženega v devetih mesecih 1982. Predstavljajal je 3.371 milijonov dinarjev in je za 13 % boljši od planirane.

V okviru stroškov je amortizacija po minimalnih, z zakonom določenih stopnjah, porasla za 39 % predvsem zaradi revalorizacije osnovnih sredstev ob koncu leta 1982. Sami materialni stroški so se povečali za 40 %, (Nadaljevanje na 2. strani)

DOBRO DELO VALJARNE BLUMING ŠTEKEL V OKTOBRU

V pretresih, ki nas v Železarni spremljajo vse leto, bodisi glede pomanjkanja surovin oziroma reprovornosti materialov, polizdelkov ali nepredvidene okvare ob običajnih redukcijah električne energije, poleg vzrokov, ki jim botruje človeški faktor, nas seveda vsak večji uspeh razveseli, ki vendarle dokazuje, da smo sposobni preseči tudi doslej najboljše rezultate le, če imamo zato dane pogoje. To so nam v oktobru dokazali tudi delavci v TOZD Valjarna bluming štekel.

Delavci v TOZD Valjarna bluming štekel so namreč že 24. oktobra izvaljali 1,5 več vložka, kot je predvidel mesečni operativni program. Pohvalijo se lahko tudi z uspešno kampanjo potisne peči, v času od 10. do 25. oktobra, ki je bila bistveno boljša od vseh predhodnih. V času kampanje potisne peči so skupno prek štekla dnevno izvaljali 89 kosov toplo valjanih trakov, kar je deset kosov več kot v mesecu septembru.

Na dan so v oktobru prek potisne peči poprečno izvaljali 61 kosov toplo valjanih trakov, z upoštevanjem dveh remontov pa celo 67 kosov na dan. Ta izjemen dosežek valjavcev najbolj ilustrira podatek, da so v avgustu prek potisne peči dnevno poprečno izvaljali 54, v septembru pa 35 kosov.

Največji dosežek pa so delavci temeljne organizacije združenega dela dosegli v nedeljo, 23. oktobra, ko so izvaljali doslej največ toplo va-

ljanih trakov na štekle v enem dnevu, in sicer skupno 147 kosov, kar je okrog 1.100 ton, od tega prek potisne peči 123 kosov, oziroma okrog 920 ton. To sta doslej v obeh primerih največja dosežka odkar obratuje ta valjarna.

Navedena rekordna dosežka dokazujejo dobro izrabo potisne peči in seveda tudi boljšo kvaliteto površin. Tak izkoristek potisne peči pa pomeni pomembno manjšo porabo zemeljskega plina.

Ti spodbudni delovni rezultati delavcev TOZD Valjarne bluming štekel v oktobru so nedvomno pogojeni z ukrepi, ki so bili sprejeti za boljše delo v tej valjarni. Prav gotovo pa prvenstveno te rezultate lahko pripisemo dobremu delu valjavcev in vzdrževalcev ter vseh ostalih, ki skrbijo, da so vse delovne naprave v dobrem stanju in da je ustrezen program valjanja.

JEKLARJI NAJBЛИŽJI PLANSKIM OBVEZAM

Podatki, ki nam jih je posredovala statistična služba sektorja za ekonomiko in organizacijo, ki dnevno spremlja delovne rezultate Železarnje, nam kažejo, da smo do 24. oktobra izdelali 94.169,2 tone skupne proizvodnje, kar je 96,5 % izpolnjevanje družbenega načrta in 96 % doseganja nekoliko višje postavljene operativnega programa. Doseženi rezultati skupne proizvodnje so v primerjavi z rezultati, o katerih smo pisali v prejšnji številki Železarnje, še korak bližje k dobrih proizvodnim rezultatom v oktobru.

Grodja je bilo v tem času izdelanega 10.554,7 tone, kar je za 6 % manj, kot smo predvidevali, saj se na rezultatih že odraža pomanjkanje koksa in s tem povezan ustavev enega plavža. Povsem drugače pa je v TOZD Jeklarna, kjer so do 24. oktobra izdelali 31.426 ton jekla, kar je le za 637 ton manj, kot smo načrtovali z družbenim in enakim operativnim planom.

V tem času je bila prodaja gotovih izdelkov in storitev 21.807,2 tone (87 % načrtovane), kar je precej boljše doseganje planskih obvez kot v preteklem obdobju, pa vendar bo potrebno vložiti veliko naporov, da bo tako kot doslej ob koncu meseca odprema naših izdelkov narasla in bomo načrtovano prodajo dosegli.

MOTIVACIJA ZA SAMOUPRAVLJANJE

V zadnji številki tednika Železar je bilo v uvodnem članku med drugim poudarjeno tole: »V sedanjem težkem in odgovornem obdobju naše socialistične revolucije se okrog nas v Železarni dogajajo stvari, ki bolj kažejo na krepitev tehnokratsko-birokratskih odnosov in miselnosti... kakor pa zavestna in organizirana prizadevanja, da bi uveljavili in utrdili samoupravni družbenoekonomski položaj delavcev oziroma njihove vodilne vloge v sistemu socialističnega samoupravljanja, kar je neločljivo povezano z uresničevanjem delegatskega sistema.«

Iz te ugotovitve, kakor tudi iz naših družbenopolitičnih izhodišč, izhaja jasna zahteva, da je potrebno uresničevati in razvijati samoupravljanje kot socialistični družbeni odnos in obliko družbene organizacije, v kateri se izraža diktatura proletariata. Za uresničevanje samoupravljanja je potrebno upoštevati naslednje pogoje:

- značaj proizvodnih odnosov,
- obliko organizacije delavcev znotraj proizvodnih odnosov (oblika samoupravne organizacije),
- demokratične oblike odločanja (politični sistem socialističnega samoupravljanja).

Vse to je pomembno, da se lahko delavec uveljavlja kot temeljni nosilec in usmerjevalec samoupravljanja kot družbenoekonomskega odnosa in družbene organizacije oziroma političnega sistema socialističnega samoupravljanja. To pa je edina in najboljša osnova za boj proti nesamoupravnim pojavom in težnjam, med katere spadajo tudi tehnokratsko-birokratski pojavi in odnosi.

Da bi bolje in hitreje pospeševali in usmerjali samoupravne družbenoekonomske odnose, je potrebno poznati in upoštevati gibal (delavci) ter motive za samoupravljanje, delo in skupno življenje. Temeljno gibal razvoja samoupravljanja in naše socialistične družbe je edino lahko delavec, povezan z drugimi delavci v združenem delu, v katerem sočasno nastopa kot blagovni proizvajalec in samoupravljalec. Iz tega lahko izhaja tudi ugotovitev, da je temeljni interes delavca ekonomski interes, ki se izraža kot ekonomska motiviranost za delo ter osebni in družbeni standard.

Prav na sedanji stopnji razvoja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov je potrebno bolj kot doslej razvijati ekonomsko motivacijo za delo, delitev po delu in rezultatih dela. Mnogokoli so že ugotovili, da je potrebno delavce bolj stimulirati za dosledno izpolnjevanje stabilizacijskih nalog ali za večjo produktivnost dela, večjo proizvodnjo in izvoz. Ob tem lahko poudarim, da je spodbudna akcija občinskega sveta ZSS, da se v združenem delu v naši občini dosledneje uveljavljajo delitev po delu in rezultatih dela. Seveda pa bo moralo priti do deatizacije družbenoekonomskih odnosov v naši družbi, da bi se lahko samoupravljanje uveljavilo tako, kot ga predstavlja marksistična teorija in kot terjata strategija razvoja združenega dela in samoupravljanja naše socialistične družbe.

Ob ekonomskem interesu delavca in motivaciji pa se lahko uveljavijo tudi druge spodbude (moralna motivacija) za boljše delo, delitev po delu in samoupravljanje kot, na primer, nagrade, pohvale, priznanja itd., kar vse lahko vpliva na večje dosežke in osebno zadovoljstvo delavcev. Nekatere oblike ekonomske in moralne spodbude bi lahko le obnovili, saj so bile že uveljavljene na prejšnjih stopnjah razvoja naše socialistične samoupravne družbe. Vse to lahko prispeva tudi k oblikovanju ustreznih medsebojnih odnosov v združenem delu. To pomeni, da je ekonomska motiviranost pomembno gibal, vendar pa delavci kot samoupravljalci stopijo v določene odnose ne samo v procesu dela, ampak tudi pri odločanju v delegatskem sistemu, nadzoru itd. Zato je pomembno, da

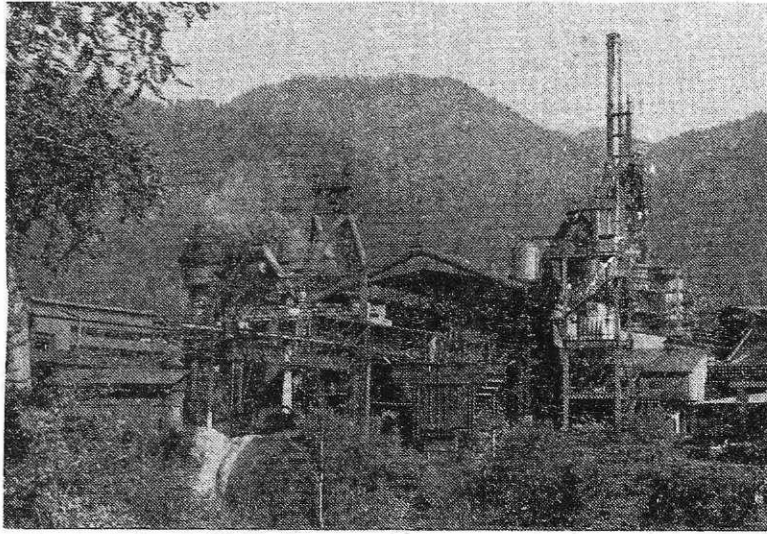
ob delovanju ekonomskih zakonitosti upoštevamo tudi ostalo vsebino samoupravnih in družbenoekonomskih odnosov.

PLAVŽ 2 SMO MORALI UGASNITI ZARADI POMANJKANJA KOKSA

(Nadaljevanje s 1. strani)

tnimi količinami mrzlega grodlja poskušali držati obratovanje SM jeklarne na čim višjem nivoju. Nekoliko bo sedanjo zelo težko situacijo ublažila zaloga okrog 9.000 ton blokov v valjarni štekel, ki bo nekaj časa lahko še oskrbovala valjarno bluming in ostale proizvodne TOZD iz za bluminga z vložkom.

Kljub vsem prizadevanjem in sedanjemu stanju pa je povsem jasno, da bo obratovanje samo enega plavža zelo negativno vplivalo na proizvodnjo v SM jeklarni in seveda v ostalih predelovalnih TOZD. Ne da bi posebej utemeljevali, bodo sedanje razmere imele zelo negativne posledice tako na letne proizvodne rezultate TOZD Plavž, ki so bili še pred tednom dni zelo ohrabrujoči, kakor tudi na manjšo proizvodnjo v SM jeklarni, v valjarni bluming štekel in nadaljnjih predelovalnih temeljnih organizacijah združenega



Naša plavža (foto I. Kučina)

POSLOVNI REZULTATI V DEVETIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

od načrtovanih pa so bili nižji za 5 %. Glede na to, da planirane skupne proizvodnje v devetih mesecih nismo dosegli in so temeljne organizacije imele znižanje planiranih stroškov, bi stroški morali bolj zaostajati za načrtovanimi. Zaradi višjih cen nabavljenega materiala in energetskih medijev od planiranih (za 1.133 milijonov dinarjev), je zaostanek za planiranimi stroški le 5 %. Med izrednimi materialnimi stroški so se najbolj povečale negativne tečajne razlike, nastale pri odplačilu tujih kreditov, neodplačanih deviznih

Le tako bo mogoče razvijati samoupravljanje kot socialistični revolucionarni družbeni proces in odnos, v katerem bodo delavci temeljni subjekti samoupravnih odnosov v združenem delu in v celotni socialistični družbeni skupnosti. Edina alternativa za nadaljni razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja je torej krepitev vloge in položaja delavca v združenem delu in v družbenopolitičnih skupnostih.

Srečko Krč

dela. Poleg teh negativnih posledic bo padel delovni ritem, proizvodne naprave ne bodo izkoriščene, sledilo pa bo seveda tudi začasno premešanje delavcev iz ene v drugo temeljno organizacijo združenega dela.

Vse to pa se bo odražalo v nižji realizaciji letne skupne in gotove proizvodnje, kakor tudi v neizpolnjevanju obvez do naših kupcev in še posebno izvoznih obveznosti. Ob tem seveda velja še dalj časa dogovorjeno načelo, da bodo prednost pri dobavah imeli tisti kupci, ki so svoje obveze glede združevanja deviznih sredstev tudi izpolnili.

Ob taki situaciji bo moral doživeti pomembne korekture tudi mesečni operativni program za november, če ne tudi za december, hkrati pa bo potrebno z različnimi komercialnimi aranžmaji s predelavo zunanjih naročnikov, v eni ali več temeljnih organizacijah, vsaj delno nadomestiti zniževanje gotove proizvodnje.

VPRAŠANJA IN ODGOVOR SDS ODDELKA ZA ORGANIZACIJO DELA IN ODDELKA ZA ZAŠČITO INDUSTRIJSKE LASTNINE

Navedena samoupravna delovna skupina je na svojem sestanku, 18. oktobra, obravnavala gradivo o samoupravnem informiranju in komuniciranju v Železarni in oblikovala ter predložila nekaj koristnih predlogov in mnenj, ki jih bo prav gotovo v zaključni fazi obravnavanja tega vprašanja potrebno upoštevati. V zapisniku pa so nekatere ugotovitve in trditve, ki neposredno in to hudo in žaljivo prizadenejo uredniški odbor in glavnega ter odgovornega urednika Železarja. O tem je govoril uredniški odbor na svoji redni torkovi seji, 25. oktobra in sklenil, da se ta odstavek v celoti objavi z nekaterimi odgovori in konkretnimi vprašanji. Takole so zapisali v zapisnik:

»Z vsebino Železarja se navzoči strinjajo, so pa proti sestavkom, ki so kritizerski in proti takšnim, ki so proti družbenim usmeritvam. Stroški za izdajo močno rastejo. Ob racionalnejši politiki bi lahko izločili nekatere prispevke. Tudi Železar bi moral podpasti pod določila zakona o javnem obveščanju. Urednik in glavni urednik bi morala biti, enako kot drugi organi, voljena. Da je njuno delovanje pod družbenim nadzorom, da se bo njuno delo vrednotilo. Železar je pravzaprav že občinsko glasilo.«

V zvezi s tem uredniški odbor zahteva od SDS javni odgovor: — konkretno navedbo objavljenih sestavkov, ki so bili kritizerski (zlomarni, godrnjaški, primitivni) in — konkretno navedbo objavljenih sestavkov, ki so bili napisani proti družbenim usmeritvam.

V kolikor uredniški odbor v desetih dneh ne dobi konkretnega odgovora ali preklica teh trditev, bo postopek nadaljeval prek ustreznih samoupravnih in zaščitnih organov in zahteval politično-moralne sankcije.

Glede ostalih navedb je očitno, da člani te SDS ne poznajo ustave SR Slovenije, niti zakona, ki ga navajajo, še manj pa pravilnika o samoupravnem informiranju in komuniciranju Železarne, ki zelo natančno določajo pravice, dolžnosti in odgovornost glavnega in odgovornega urednika, ki je v našem primeru ena oseba, ne pa dve, kot navajajo v zapisniku, ki ni samo moralno-politično, temveč tudi kazensko odgovoren. Samo v ilustracijo navajamo, da Železarja, kot politično-informativnega glasila, tako kot ostala glasila že tiskarna ljudska pravica v Ljubljani mora po zakonu poslati ustreznim republiškim organom družbenega varstva in da doslej še nobena številka Železarja ni bila prepovedana (»zaplenjena«) zaradi »sestavkov, ki so pisali proti družbenim usmeritvam«, kot je bil to že primer pri nekaterih drugih glasilih.

Glavnega in odgovornega urednika v naši železarni na podlagi razpisa imenuje delavski svet Železarne in seveda ni nezamenljiv, če dela v nasprotju z ustavo in zakoni in temeljno vsebinsko zasnovi, ki jo prav tako po javni razpravi sprejema delavski svet. Seveda pa je to tudi zelo izpostavljeno delo za različne subjektivne, laične, povračilne in druge ocene, pritiske in mnenja. Kljub temu pa smo že razpravljali o tem, da bi bil njegov mandat štiri leta s tem, da se ga lahko ponovno imenuje, če je bilo njegovo delo ocenjeno dobro. To pa seveda ni enostavno, če upoštevamo, da novinar pri kateri koli večji novinarski hiši ta čas prejema tudi po 50 in več odstotkov višji osebni dohodek, ob mnogo manjši delovni obveznosti, ki je edini »režim« njegovega dela, kot glavni in odgovorni urednik Železarja pred upokojitvijo z vsem minulim delom.

(Na sestanku SDS, ki šteje deset delavcev, je bilo navzočih sedem).

OSNOVNE USMERITVE RAZVOJA OBČINE JESENICE V LETU 1984

Včeraj in danes so delegati vseh treh zborov Skupščine občine Jesenice hkrati z informacijo o gibanju gospodarstva v občini v prvih osmih mesecih in oceno uresničevanja resolucije do konca leta 1983, obravnavali tudi osnovne usmeritve razvoja občine v letu 1984, ki jo v celoti povzemamo iz gradiva, ki so ga prejeli delegati.

Glede na dosežene rezultate dosežanega razvoja in ocenjenih možnosti in potreb ter sprejete družbene usmeritve, je pri pripravi planskih dokumentov za leto 1984 pri temeljnih nosilcih planiranja — organizacije združenega dela, krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti — potrebno upoštevati in vgrajevati naslednje usmeritve:

— Uresničevanje ustavnih načel na področju samoupravnih socialističnih odnosov ter uveljavljanje delegatskega sistema, da bi že sprejete dokumente na vseh ravneh izvajali. S tem bodo delavci ekonomsko zainteresirani za smotno uporabo sredstev družbene reprodukcije in reševanje problemov v družbenem razvoju, za samoupravno združevanje in povezovanje.

— Dograjevanje gospodarskega sistema z organiziranjem poslovno učinkovitejših organizacijskih oblik in samoupravnim povezovanjem.

— Na področju zunanjetrgovinske menjave povečati izvoz predvsem na konvertibilno področje, da bomo s tem zagotovili nujno potrebni uvoz za potrebe reprodukcije in obdržali nivo pokrivanja uvoza z lastnim izvozom. Pri tem je potrebno upoštevati strukturo jeseniškega gospodarstva s posebnim poudarkom na zadovoljevanju potreb po repromaterialu izvožno usmerjene kovinske predelave (posredni izvoz). S tem v zvezi je potrebno ustvarjati celovite pogoje za širitev tistih dejavnosti, ki že dosegajo dobre rezultate na tujem trgu (Planika Breznica, Gorenjska oblačila, Kompas, Gorenjka), pri vseh organizacijah združenega dela, ki ne izvažajo, pa poskušati prodreti na zunanje tržišče s pomočjo že uveljavljenih izvoznih organizacij združenega dela.

— Povečati inovacijska vlaganja, predvsem v prednostne programe (Železarna, turizem in gostinstvo, kovinska predelava, prometna infrastruktura, tekstilna in obutvena industrija). V zvezi s tem je potrebno predvsem poskrbeti za strokovno pripravo investicijskih elaboratov.

— S politiko zaposlovanja izboljšati kvalifikacijsko strukturo zapo-

slenosti in zagotoviti produktivnejše zaposlovanje ob spremembah v proizvodnem procesu in načrtovanju razvoja. Glede na večji delež žensk med zaposlenimi, moramo razširjati proizvodne programe v tistih organizacijah združenega dela, ki imajo možnost zaposlitve žensk (Planika Breznica, Gorenjska oblačila, Iskra, industrija plastičnih izdelkov) in visoko kvalificiranih delavcev.

— Usklajevati vse oblike porabe po sprejetih družbenih usmeritvah. Pri tem bo treba upoštevati, da bodo osebna, skupna in splošna poraba že v letu 1983 realno padle pod načrtovani obseg. Na področju osebne porabe je treba preprečevati uravnilovko in uveljavljati nagrajevanje po rezultatih dela.

— Izvajati selektivno politiko cen, predvsem pa z reševanjem strukturnih neskladij v reprodukcijskem procesu prispevati k zmanjšanju pritiskov na tem področju.

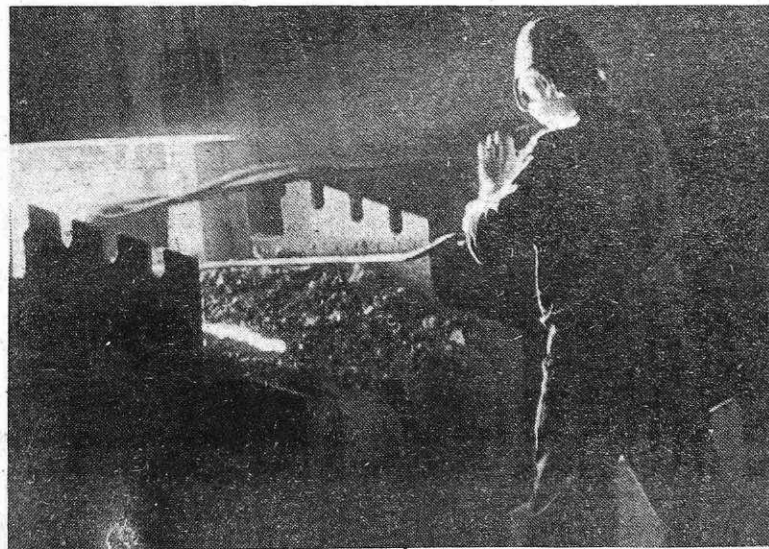
— Skrbeti za redno oskrbo občanov z osnovnimi življenjskimi potrebščinami in dolgoročno načrtovati oskrbo z vlaganji v proizvodnjo hrane.

— Krepiti pripravljenost in sposobnost ljudi za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito.

Z uresničitvijo teh osnovnih usmeritev se bodo ustvarile možnosti za realno povečanje fizičnega obsega proizvodnje, realno povečanje družbenega proizvoda in s tem vseh oblik porabe ter možnosti za hitrejši razvoj.

(Predlog je pripravil odsek za plan Skupščine občine Jesenice.)

DOPISUJTE
V ŽELEZARJA



Sodelavec pri električni peči (foto I. Kučina)

SODELOVANJE S ČLANI DIATI ŽELEZARNE SISAK IN »3. MAJ« REKA

Sodelovanje med društvi izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav (DIATI) je tudi eden izmed načinov za spodbujanje večje aktivnosti novatorjev. Zato smo se člani upravnega odbora DIATI Jesenice in delavci oddelka za zaščito industrijske lastnine že na razstavi RAST YU '83, ki je bila junija na Reki, odločili, da poleg sodelovanja s člani DIATI železarne Store in Ravne navežemo stike še s člani DIATI »3. maj« z Reke in člani DIATI železarne Sisak.

Prvega oktobra so nas obiskali člani društva »3. maj« z Reke. Skupaj z nekaterimi člani našega upravnega odbora smo si ogledali tehnični muzej Železarne, TOZD Valjarna bluming štekel in TOZD Valjarna žice in profilov. Kasneje smo jim opisali delo našega društva in uspehe inovacijske dejavnosti in seveda tudi probleme, s katerimi se pri delu srečujemo. Najbolj jih je zanimala pot od ideje do realizacije v TOZD. Dogovorili smo se, da jih bomo junija 1984, ko si bomo ogledali razstavo RAST YU '84, obiskali in nam bodo oni predstavili njihovo delo, izkušnje in dosežke, zato bo širši zapis o tem pripravljen po obisku.

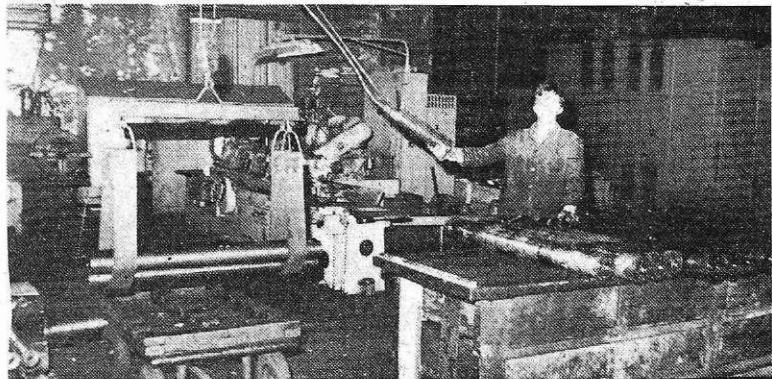
Že kmalu po ustanovnem občnem zboru DIATI Jesenice v letu 1961, so člani takratnega upravnega odbora navežali stike tudi z novatorji iz železarne Sisak zaradi sorodne dejavnosti ter z namenom, da presežejo zaprtost v republiške okvire oziroma meje.

To začeto sodelovanje je kasneje zamrlo, zato smo se glede na rezultate pri reševanju podobnih problemov in razlike, ki so se v tem obdobju pojavile, odločili, da sodelovanje obnovimo in strnemo izkušnje, ki smo si jih nabrali pri delu.

15. oktobra smo se z avtobusom odpeljali proti Sisku. Med potjo smo

se ustavili v Brežicah, kjer smo si ogledali znamenitosti tamkajšnjega muzeja. V Sisku so nas predsednik, podpredsednik društva in vsi trije delavci oddelka za zaščito industrijske lastnine lepo sprejeli in nam pokazali TOZD Kontiliv in TOZD Hladna predelava cevi. Nato smo si ogledali njihovo drugo razstavo inovacij, ki so jo odprli ob dnevu kovinarjev Jugoslavije, 10. oktobra in dnevno novatorjev Jugoslavije, 12. oktobra. Njihova želja je, da bi razstava postala tradicionalna in da vsako leto v tem času delavcem SOZD Metalurški kombinat oziroma železarne Sisak, občanom in vsem ostalim zainteresiranim predstavijo avtorje in njihove inovacije, s katerimi so prispevali k hitrejšemu tehnološkemu razvoju. Na razstavi smo videli štiriindvajset eksponatov, ki so bili predhodno že razstavljeni na RAST YU na Reki in INOVA v Zagrebu. Nekatere inovacije so dobile pomembna priznanja, še posebno linija za proizvodnjo cevni lokov, ki je bila v celoti projektirana in izdelana v njihovem kombinatu.

Izdali so tudi brošuro, v kateri opisujejo način dela, namen, izvedbo, tehnične podatke in prihranke vseh razstavljenih eksponatov in predstavljajo njihove avtorje.



Pri vzdrževanju SENDZIMIR linije (foto S. Kokač)

JUBILANTI 50-LETNIKI

V novembru bodo praznovali petdeset let svojega življenja naslednji sodelavci: FRANC DOLŽAN, Remontne delavnice — 3. novembra; ŠTEFAN KOZAR, Jeklarna — 8. novembra; RUDOLF OŠTIR, Valjarna bluming štekel — 10. novembra; MIRKO PODLIPNIK, Valjarna bluming štekel — 12. novembra; MEHO HATČIĆ, Plavž — 15. novembra; MILAN KAPUS, Transport — 24. novembra; FRANC LEGAT, Valjarna debele pločevine — 25. novembra; JOŽE SKUŠEK, Vzdrževanje — 26. novembra; STANKO ČRTALIĆ, Plavž — 26. novembra in ANTON SITAR, Valjarna bluming štekel — 29. novembra.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

JUGOSLOVANSKA PROIZVODNJA SUROVEGA JEKLA V PRVEM POLLETJU 1983

Iz razpredelnice je razvidna proizvodnja surovega jekla jugoslovanskih železarn po jeklarskih postopkih in v celoti za prvo polletje letošnjega leta. Glavna značilnost je ta, da je bila proizvodnja SM jekla letos nižja kot v istem obdobju lani, medtem ko je bila proizvodnja elektro in LD jekla višja, pri LD postopku skoraj za 160.000 ton. Če bi celotna proizvodnja surovega jekla tudi v drugem polletju potekala tako kot v prvih šestih mesecih, potem bodo jugoslovanske železarne prvič v svoji zgodovini presegle skupno količino štiri milijone ton, ki so jo lani za dobrih 151.000 ton zgrešile, leta 1981 pa celo samo za 22.000 ton.

Železarna	Načrt ton	Proizvodnja ton	%	1982 ton	83/82
SM jeklo					
Zenica	423.780	400.002	94,3	416.773	96,0
Sisak	133.140	132.766	99,7	132.274	100,3
Jesenice	160.300	163.437	102,0	158.056	103,4
Smederevo	46.500	47.036	101,1	47.165	99,7
Skupaj	763.720	743.241	97,3	754.268	98,5
Elektro jeklo					
Zenica	13.028	13.516	103,7	12.741	106,0
Nikšić	160.500	122.597	76,3	128.248	95,5
Sisak	34.790	35.202	101,1	32.607	107,9
Split	35.300	31.223	88,4	29.707	105,1
Skopje	90.300	77.675	86,0	60.647	128,0
Jesenice	87.800	87.127	99,2	82.087	106,1
Ravne	110.500	110.432	100,0	105.208	105,0
Štore	65.790	64.241	97,6	57.943	110,8
Smederevo	3.400	3.793	111,5	3.569	106,2
Skupaj	601.408	545.806	90,7	512.757	106,4
LD jeklo					
Zenica	460.000	439.963	95,6	394.636	111,4
Skopje	143.000	92.238	64,5	86.815	106,2
Smederevo	307.500	311.576	101,3	203.120	153,3
Skupaj	910.500	843.771	92,6	684.571	123,2
Surovo jeklo skupaj					
	2.275.628	2.132.818	93,7	1.951.596	109,3

Posebej velja omeniti racionalizacijo »praktični priročnik« in tehnično izboljšavo »nov način merjenja dolžine gredice na konti livu«. Osnoven namen priročnika je pomoč pri praktičnem delu v valjarni trakov, gredic in šivnih cevi, ki ne vsebuje teoretičnih zakonitosti in opisa tehnologije, ampak izključno potrebne praktične podatke za delo v valjarni. Osnovna zamisel pri izdelavi priročnika je bila, da se na enem mestu dobijo vsi znani podatki, ki jih najpogosteje uporabljajo pri proizvodnem delu.

Na konti livu, ki so ga že pred desetimi leti uvozili od firme DEMAG, je bilo merjenje dolžine gredice rešeno s pomočjo merilnega valja, ki je za vsak pretečen milimeter gredice dal določen električen impulz. Zaradi temperaturnih in tehničnih pškodb so uvoženi merilni valji vzdrževali največ dva do tri mesece. S tehnično izboljšavo, s katero so vgradili dela v merilni valj avtomatsko s pomočjo hidravlike, nimajo nobenih težav in je v celoti izdelana iz domačih delov.

Na našem konti livu so podobne težave, zato je naša naloga, da to tehnično izboljšavo uporabimo tudi pri nas in s tem rešimo problem uvoza merilnih valjev. Pa tudi o praktičnem priročniku bi veljalo razmisliti.

Hostitelji so nas seznanili tudi z delom društva in rezultati njihove inovacijske dejavnosti. Njihova inovacijska dejavnost se je začela že z izgradnjo nove železarne in je v začetku imela samo spontan značaj. Z organiziranim razvojem so začeli v letu 1962, ko so osnovali službo za spremljanje, spodbujanje in vrednotenje izumov in tehničnih izboljšav. Leta 1970 so izdelali in sprejeli prvi pravilnik o izumih in tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih, ki je dal pomembne spodbude za razvoj dejavnosti. V začetku leta 1980 so na pobudo nekoliko entuziastov — novatorjev ustanovili društvo izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav železarne Sisak, ki je tedaj štel 59 članov. Danes društvo šteje 500 članov, od tega je 150 novatorjev, ki so imeli eno ali več inovacij, ostali pa so predvideni avtorji tehničnih izboljšav.

V letu 1982 so novatorji s svojimi inovacijami prihranili oziroma ustvarili 28.560.479 din inovacijskega dohodka, posebna nadomestila pa so bila izplačana v višini 2.369.187 din, kar predstavlja 8,29 % od inovacijskega dohodka. Letos je ta odstotek nižji, in sicer 7,2 %, kar pa je še vedno skoraj za 5 % višje kot v naši železarni.

Po razgovoru, v katerem je sodelovalo več naših novatorjev, smo se dogovorili, da bomo naše delo še bolj podrobno pregledali ob koncu oktobra, ko nas bodo novatorji iz Siska obiskali na Jesenicah.

STANETU TORKARJU

»BERNARDOVO NAGRADO«

Ob zaključku razgovora smo v skladu s pravili DIATI Jesenice in sklepom rednega letnega občnega zbora slovesno podelili »Bernardovo nagrado« Stanetu Torkarju. To nagrado, do katere so upravičene vse fizične in pravne osebe, ki so v preteklem obdobju imele največ zasluga za razvoj in aktivnost DIATI Jesenice, podeljujemo v spomin na ustanovitelja DIATI Jesenice in organizatorja inventivne dejavnosti pokojnega Nika Bernarda — prvega predsednika društva.

Stane Torkar je član društva od njegove ustanovitve, od leta 1969 do 1974 pa je bil njegov predsednik. Že pred tem pa je sodeloval kot delegat društva na sejah in konferencah zveznega in republiškega odbora izumiteljev. S svojimi bogatimi izboljšavami in spoznanji še vedno aktivno sodeluje pri delu našega upravnega odbora, pa tudi pri delu ZIATIS in SPATUJ. Sedaj je predsednik nadzornega odbora društva, delegat društva pri ZIATIS in predsednik aktivna novatorjev — upokojenec. Je tudi avtor oziroma soavtor tehničnih izboljšav in je tudi s tem dokazal svojo privrženost inovacijski dejavnosti.

Velike zasluge Staneta Torkarja pri razvoju in aktivnosti DIATI Jesenice so bile osnova za podelitev »Bernardove nagrade«, ki smo mu jo izročili v znak zahvale in spodbude za bodoče delo.

Ugotovitev vseh 46 udeležencev iz leta je, da je izlet v celoti uspel in to nam daje osnovo, da s takim načinom izmenjave izkušenj nadaljujemo in s tem pripomoremo k rednim izmenjavam tehničnih izboljšav, ki bodo naše vsakdanje delo še oplemenitile.

Sašo Piber

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 31. OKTOBRA DO 13. NOVEMBRA

31. oktobra, Martin ŠKETA, vodja sektorja za ekonomiko, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-130.
 1. novembra, Lado ŠKETA, vodja TOZD Plavž, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-136.
 2. novembra, Janez TUŠAR, vodja kadrovskega sektorja, Blejska Dobrava 16-B, štev. tel. 83-082.
 3. novembra, Franc VIČAR, vodja investicijskega razvoja, Žirovnica, Rodine 51.
 4. novembra, Emil AŽMAN, vodja sektorja novogradenj, Jesenice, Titova 3, tel. št. 82-262.
 5. novembra, Božidar BARTELJ, podpredsednik PO, Jesenice, Titova 3, tel. št. 81-453.
 6. novembra, Janez BIČEK, vodja TOZD Jeklarna, Jesenice, Udarina 9, tel. št. 83-193.
 8. novembra, Stanko ČOP, vodja investicijskega razvoja, Žirovnica 90-a, tel. št. 80-036.
 8. novembra, Zdravko ČRV, vodja investicijskega razvoja, Jesenice, Cesta 1. maja 32, doma 2660.
 9. novembra, Sašo JEZERŠEK, vodja TOZD HV Bela, obvestiti 061-266-191.
 10. novembra, Franc GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22-b.
 11. novembra, Vito GRIČAR, vodja TOZD Valjarna debele pločevine, Jesenice, Titova 2, štev. tel. 81-279.
 12. novembra, Jernej HOČEVAR, vodja prodaje, Jesenice, Kežarjeva 38, štev. tel. 82-118.
 13. novembra, Gregor HUDRIČ, vodja TOZD Vratni podboji, Jesenice, Svetinova 8-b.
- Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne. V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po železarni, svoje vtise vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 31. 10.	MIRKO ZUPAN	IVO LEBAN
TOREK — 1. 11.	IGOR MEŽEK	AVGUST NOVŠAK
SREDA — 2. 11.	BRANKO GERČAR	JANEZ FALETIČ
ČETRTEK — 3. 11.	FRANC NEČIMER	RADO LEGAT
PETEK — 4. 11.	BRANKO CEPIČ	STANE ERŽEN
SOBOTA — 5. 11.	BOŽIDAR ČERNE	PAVEL ŽMITEK
NEDELJA — 6. 11.	VOJKO MENCINGER	KLAVDIJ MLEKUŽ
PONEDELJEK — 7. 11.	STANE MENCINGER	DUŠAN ŠMID
TOREK — 8. 11.	MARJAN PINTAR	MIROSLAV ZUPAN
SREDA — 9. 11.	FRANC ARNEŽ	EDO KAVČIČ
ČETRTEK — 10. 11.	IGOR LOGAR	MARJAN DROLC
PETEK — 11. 11.	MARJAN TRONTELJ	ALOJZ VARL
SOBOTA — 12. 11.	FRANC NOVAK	MATJAZ KELVIŠAR
NEDELJA — 13. 11.	FRANCI ZUPANČIČ	JOŽE ZIDAR

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 31. oktobra do 5. novembra bodo delale naslednje ambulante: DOPOLDAN: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može Kovačič.

Dispanzer za borce: dr. Marija Može Kovačič.

POPOLDAN: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel.

V soboto, 5. novembra, samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel.

ZOBNE AMBULANTE:

Dopoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar in III. zobna ambulanta dr. Bela Gazafi.

Popoldne: II. zobna ambulanta dr. Alojz Smolej.

Za borce vsak dan od 13,30 do 14,30.

V soboto, 5. novembra, samo dopoldne II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.

Od 7. do 12. novembra bodo delale naslednje obratne ambulante:

DOPOLDNE: II. obratna ambulanta dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Želimir Cesarec.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može Kovačič.

DISPANZER ZA BORCE: dr. Marija Može Kovačič.

SOBOTA, 12. novembra, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta dr. Marija Može Kovačič.

ZOBNE AMBULANTE

DOPOLDNE: II. Zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej.

Za borce vsak dan od 11. do 12. ure.

III. Zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi.

POPOLDNE: I. zobna ambulanta v. dent. Viktor Stražišar.

V soboto, 12. novembra, samo dopoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Elektrode, z dne 19. 10. 1983 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO PROSTA DELA IN NALOGE

POMOČNIK PRI STISKALNICI — šifra 2570 — D-2 — 5. kat. — 4 osebe

POGOJI: dokončana osnovna šola.

Delo je primerno za ženske in poteka v dveh izmenah.

Kandidatke naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni na kadrovske sektor železarne Jesenice, z oznako »za TOZD Elektrode«.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Remontne delavnice, z dne 18. 10. 1983

OBJAVLJAMO PROSTE DELOVNE NALOGE

NADZORNIK ZA INDUSTRIJSKE PEČI šifra 8617, U-3, 14. ktg. 1 oseba

POGOJI:

— tehniška srednja šola metalurške smeri

— dve leti delovnih izkušenj v sorodni dejavnosti

— pasivno znanje tujega jezika (nemško ali angleško)

Delo je primerno za moške, starejše od 20 let.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev na kadrovske sektor železarne Jesenice v 15 dneh po objavi z oznako »za TOZD Remontne delavnice«.

Posebne prijavnice dobite pri kadroviku ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

3. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

7.K

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

MLADINA BI MORALA BITI BOLJ PRISOTNA PRI REŠEVANJU PROBLEMOV ŽELEZARNE

To je vodilna misel iz razprave na konferenci koordinacijskega sveta ZSMS železarne Jesenice, ki je bila v petek, 21. oktobra.

Živahna razprava se je razvila po poročilu o delu koordinacijskega sveta, ki ga je podal njegov predsednik Zoran Kramar. Poudaril je, da moramo pri ocenjevanju dela odbora in mladine najprej pregledati, kako smo opravljali svojo družbenopolitično vlogo in potem na podlagi tega oblikovati smernice za nadaljnje delo. Poročilo koordinacijskega odbora je že bilo podrobno objavljeno, zato danes povzemam najbolj zanimive misli iz razprave nanj.

Rudi Makra, predsednik izvršnega odbora aktiv invalidov železarne je predlagal, da bi se tudi mladina začela bolj ukvarjati s problematiko nastajanja in preprečevanja invalidnosti, saj je od vseh invalidov v železarni kar 23 odstotkov mladih delavcev. Mladinska organizacija posveča premalo pozornosti preprečevanju invalidnosti, zato bi moralo biti sodelovanje med aktivom invalidov in mladino še boljše, čeprav je že sedaj dokaj dobro.

Predsednik osnovne organizacije ZSMS TOZD Livarna je povedal, kateri so tisti najbolj pereči problemi, ki tarejo mlade delavce. Delovanje njihove osnovne organizacije je bilo usmerjeno predvsem v doseganje planskih obveznosti in večje produktivnosti ter discipline, veliko pa so naredili tudi na področju internega informiranja in prostovoljnega mladinskega dela.

V razpravi gradiva o položaju, vlogi in organiziranosti mladine so zaposlovanje, stanovanjsko problematiko, nagrajevanje po delu in delo mladih delegatov opredelili kot najbolj pereče probleme mladih v združenem delu.

Predsednik osnovne organizacije ZSMS oddelka za tehnično kontrolo in raziskave je dejal, da mladinsko organizacijo še vedno preveč gledamo skozi mladinske delovne akcije, premalo pa z idejnopolitičnega vidika. V železarni bi zato morali objavljati tudi članke širšega pomena in ne samo o delovnih aktivnostih mladih. Razne zbiralne akcije, ki jih organizirajo in izvajajo mladinci, pa bi bile po njegovem mnenju bolj uspešne, če bi jih organiziral sindikat.

Spregovoril je tudi o prerezoprejanju administrativnih delavcev v proizvodnjo in pri tem poudaril, da je za mnoge težave v proizvodnji kriva slaba organizacija dela.

Igor Arh, predsednik komisije za kulturo pri koordinacijskem svetu je poudaril, da ni res, da mladina ni aktivna, saj je dosti mladincev, ki se vključujejo v delo mladinske organizacije. Menil je, da mladina ni neaktivna, ampak nezainteresirana in bi se zato morali vprašati, ali delamo prav ali ne. Razmišljal je o vlogi kulturne komisije in se vprašal, ali je njena vloga organizirati kulturne prireditve ali izobraževati in dvigovati kulturno raven mladih.

Predsednik osnovne organizacije ZSMS TOZD Valjarna bluminge štel je poudaril, da jena slabo delo osnovne organizacije zveze mladine vplivalo predvsem slabo delo komunistov in sindikata. Delo mladih je bilo usmerjeno predvsem v delovne akcije in uresničevanje ukrepov za stabilizacijo gospodarstva. Veliko dela pa jih še čaka na področju izobraževanja,

nja, izboljšati pa bi bilo treba tudi interno informiranje in se bolj povezovati z ostalimi osnovnimi organizacijami ZSMS v železarni.

Mike Crnovič, predlagan za predsednika komisije za idejnopolitično delo pri koordinacijskem svetu, je spregovoril o pomenu družbenopolitičnega izobraževanja mladih. Poudaril je, da samoupravljanje in socialistična zavest ter družbena aktivnost mladim niso že prirojene in da mladost sama po sebi še ni zadosten pogoj za revolucionarnost, zato bo potrebnega več družbenopolitičnega dela z mladimi, predvsem izobraževanja.

Družbenopolitično izobraževanje mora biti sestavni del družbenopolitičnih organizacij, izhajati pa mora iz širših družbenih potreb določenega okolja. Pri izobraževanju mladih delegatov pa bi morali premisliti, ali znanje, pridobljeno v srednjih šolah, zadostja za aktivno vključevanje v delo samoupravnih organov.

Ob sprejemu v železarno bi morali mladim povedati tudi kaj o mladinski organizaciji in delu v samoupravnih organih železarne, da bi se takoj seznanili, kje in kako lahko delujejo. Izvajanje družbenopolitičnega izobraževanja naj bi bilo torej bolj načrtno in organizirano za celo železarno.

Rade Radinovič iz TOZD Livarna je dejal, da smo mladi pripravljeni

vključiti se v uresničevanje stabilizacijskih načrtov, vendar morajo biti dani tudi pogoji za to. Ti pogoji pa so predvsem večje sodelovanje družbenopolitičnih organizacij in vodstev temeljnih organizacij v temeljni organizaciji in železarni. Zato naj bi v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih vsak mesec sklicali skupno sejo vodstva in družbenopolitičnih organizacij ter pregledali proizvodne rezultate in samoupravno aktivnost.

Edo Kavčič, predsednik delavskega sveta železarne, je poudaril, da se v samoupravnih organih temeljnih organizacij in delovnih skupnosti ter železarne premalo čuti vloga in vpliv mladih delavcev. Samoupravna delovna skupina kot osnovna celica samoupravljanja ne dela, kot bi morala, kljub temu, da so v njej mladinci, komunisti, člani sindikata, delegati... S temeljito analizo bo torej treba poiskati vzroke za samoupravno mrtvilo in rešitve zanj.

Na konferenci so izvedli nadomestne volitve za nekatere člane predsedstva koordinacijskega odbora ZSMS železarne. Zaradi preobremenjenosti ali neaktivnosti so namreč razrešili skoraj polovico članov predsedstva, predlagane nove kandidate pa so delegati iz osnovnih organizacij ZSMS potrdili brez pripomb.

Ob koncu konference so podelili priznanja aktivnim mladincem, predstavniki mladih iz Strojne tovarne Trbovlje pa so se z lepim knjižnim darilom jeseniških mladih železarjev zahvalili za gostoljubnost in izrazili željo, da bi bilo medsebojno sodelovanje zopet tako dobro, kot je bilo nekoč.

Lilijana Kos

INTERESNE DEJAVNOSTI V CENTRU SREDNJEGA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Za nami sta že skoraj dva šolska meseca in sprva dolgočasno življenje v Centru srednjega usmerjenega izobraževanja (CSUI) se je začelo prebujati. Z delom je začelo več krožkov oziroma interesnih dejavnosti.

Naj najprej omenim, da je bil 6. oktobra posvet o programskih usmeritvah centra za kulturo mladih v letošnjem šolskem letu. Prisotni so bili mentorji različnih interesnih dejavnosti in tudi nekaj srednješolcev.

Na vseh treh šolah srednjega usmerjenega izobraževanja so v septembru izvedli anketo o interesih učencev. Rezultati so razveseljivi, pa tudi zelo obvezujoči. Pa si oglejmo delo nekaterih krožkov.

FOTO KROŽEK je že začel s svojim delovanjem. Učence vodi mentor Izidor Trojar. Učenci bodo s svojimi fotografijami sodelovali na različnih razstavah in natečajih po vsej domovini, prav tako bodo fotografirali pomembnejše dogodke na šoli in priredili lastno razstavo ob večjih praznikih. Foto krožek naj bi sodeloval tudi s filmskim in likovnim krožkom, ki se nista začela z delovanjem, upamo pa, da bodo učenci kmalu lahko začeli izvajati svoje aktivnosti tudi na teh področjih, saj je zanimanje za te zvrsti veliko.

Uspešno je začel delovati tudi **klub OZN**, ki ga vodi mentorica Metka Pogačar. Sestavili smo že program in izvolili vodstvo kluba. Člani kluba OZN naj bi se povezali tudi s slovensko gimnazijo v Celovcu v Avstriji, prodajali voščilnice Unicefa, se pripravili na kviz za osnovne in srednje šole, prav tako pa bi se se-

znajali tudi z novicami iz časopisov, radija, televizije.

Pomembno je tudi delo **dramskega in recitatorskega krožka**, ki bo sodeloval na vseh proslavah ob pomembnejših praznikih, za novo leto pa nameravajo pripraviti tudi kratko komedijo, pri izvedbi pa naj bi sodelovalo čim več učencev.

Dijaki se vsako leto posebej razveselijo **glasila Vizije**, ki bo tudi tokrat izšlo v dveh, če bo dovolj prispevkov, pa celo v treh ali štirih številkih.

Poleg tega deluje tudi **obrambni krožek**, katerega člani bodo v tem šolskem letu sodelovali na različnih strelskih tekmovanjih, poleg streljanja pa se bodo udeležili raznih pohodov (na Stol, Pokljuko, v Dražgoše), obravnavali bodo splošna obrambna vprašanja, se ukvarjali z organizacijo obrambnega dne in podobno.

Najbolj razgibano pa je v centru **šolsko športno društvo**, v katerega je vključeno tudi največ učencev. Sodelovali smo že na jesenskem občinskem krosu v Mojstrani, kjer smo kljub skromni udeležbi dosegli kar dobre rezultate. Učenci se bodo v prihodnjih mesecih pomerili v nogometu, košarki, odbojki in rokometu, sodelovali bodo na atletskih tekmovanjih, se preizkusili v namiznem tenisu, streljanju, šahu in plavanju, na zimskem športnem dnevu pa tudi v smučanju.

Življenje v CSUI Jesenice je razgibano in zanimivo. Poleg naštetih dejavnosti deluje tudi **pevski zbor**, ki ga vodi Slavko Mežek, **lutkarski krožek**, **informatorski krožek** in **marksistični krožek** v sklopu kluba OZN. Učenci bi se radi učili tudi latinščino, kar je posebno koristno za naravoslovno matematično usmeritev in nemščino, zato bomo poskušali »izprostiti« tudi ti dve dejavnosti.

Učenci bomo poprijeli za delo in se izpolnjevati v interesnih dejavnostih, v katere smo se vključili. Upam, da bo naše delo nagajeno z lepimi in dobrimi izdelki in rezultati. Obenem pa vabimo vse tiste, ki se niso še nikamor vključili, da se nam pridružijo in videli bodo, da je tudi izvenšolsko življenje v centru zelo zanimivo, lepo in koristno.

Irina Vahnink
I. n. CSUI Jesenice

OBVESTILO BRALCEM

Današnja številka je zaradi praznika prihodnji torek sicer formalno dvojna, žal pa zaradi omejene porabe papirja v podpoprečnem obsegu lanskega leta. Iz tega razloga še vedno nekaj sestavkov čaka na objavo, ki so še vedno aktualni, vendar časovno ne vezani.

Ze iz navedenega razloga bo prihodnja številka Železarnja izšla 10. novembra.

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

EPIDEMIOLOGIJA V VOJNI IN MIRU

Leta 1957 pa je izbruhnila največja pandemija influence v zgodovini. Pozimi 1956—1957 je izbruhnila epidemija na Kitajskem. V Pekingu so osamili nov tip virusa influence. Na Zahodu temu sprva niso posvečali posebne pozornosti, kajti Kitajska tedaj ni bila vključena v svetovno nadzorstvo nad širjenjem influence. Raziskovalci, ki so preiskali nov virus influence A so se strinjali, da se bo ta v najkrajšem razširil po vsem svetu. Pandemija se je širila kot so predvidevali. Epidemija se je pričela na južni polobli, na severu pa je imela dvojni vrhunec pozimi leta 1957. Kot so pričakovali, je sledil dveletni presek pred naslednjo epidemijo.

Neposredno in posredno so dokazali, da je med pandemijo »španske« v letih 1918—1919 umrlo 20—25 milijonov ljudi. Obolenost za influenco v letih 1957—1958 je bila še večja, smrtnost pa ni presegla navadnega epidemičnega leta z influenco.

Optimisti so prepričani, da gre to razliko pripisati napredku medicine, posebno široki uporabi antibiotikov. Takšne morije, kot je bila »španska«, zagotovo ne bo več, če se bo naša civilizacija obdržala.

Množični premiki vojaštva v prvi svetovni vojni je pomenilo velike možnosti za hitro menjavo patogenih (bolezenskih) mikrobov, ki povzročajo infekcije dihal. Ni nujno, da je bil virus v letu 1919 virulentnejši (strupenejši), kot je bil virus iz leta 1957. Oba sta bila »nova«, le da smo imeli leta 1957 sredstva proti bakterijskim infekcijam, zaradi katerih umirajo prebivalniki po influenci.

Leta 1918 je divjala vojna. V vojaških taboriščih in zasilnih bivališčih, v strelskih jarkih so bile množične bakterijske infekcije. Epidemije meningitisa so bile tako hude, kot v mirnem času še nikoli. Zdravil proti bakterijskim infekcijam pa ni bilo. Docela druge razmere so bile leta 1957. Skoraj povsod je vladal mir, marsikje vidna blaginja, na voljo so bili antibiotiki. Umirali so le priletni ljudje s kroničnimi boleznimi dihal, navadno zaradi drugotne infekcije s stafilokokci.

Leta 1933 je pomemben mejnik pri raziskavah influence. Tedaj so trije angleški raziskovalci izolirali virus influence na beli kuni. Ko niso uspeli poiskusi na zajcih, miših in vidrah, so iskali druge živali, ki bi bile občutljive za influenco. Izbrali so belo kuno in ko so kune zbolele za influenco, se je odprla nova stran v knjigi o raziskavah o influenci. Virus influence so vzgojili na oplojenih kurjih jajcih. Osamiti virus influence je čez noč postal preprosto opravilo.

Virus influence se hitro razmnoži v mrenah približno 10 dni starega kurjega plodu. Virus strjuje rdeče krvničke v večje in manjše gručice. Če se pomeša nekoliko razredčenih rdečih krvničk s tekočino z virusom influence inficiranega kurjega plodu, nastane hemaglutinacija (rdeče krvničke se sesedajo v gručah). Virologi danes skoraj vse viruse gojijo v celicah v kulturi, razen viruse influence še vedno pretežno gojijo na oplojenih kurjih jajcih.

Virus influence niso enotni, temveč se glede antigenske zgradbe močno razlikujejo. Sevi influence A povzročajo večino epidemij, ki so obsežnejše in huje kot influence, povzročene z virusi influence B. Vse hude epidemije v letih 1932, 1936 in 1951 je povzročal virus influence A. Podobno je bil tudi virus iz leta 1957—virus influence A, čeprav bistveno spremenjen. Danes ga imenujemo virus influence A-2. Varianta tega virusa je povzročila pandemijo leta 1957—to je bil virus A-2 HONGKONG.

Virus influence A povzroča bolezen tudi pri živalih: pri konjih, prašičih, racah, kokoših, puranih in pri pticah. Skoraj protislovna je misel, da so virus smrtne bolezni perutnine—tj. kurje kuge—osamili že leta 1901 in šele leta 1957 ugotovili, da je tudi ta eden od virusov influence A. Virus influence prašičev v ZDA je posebno zanimiv in prav tako spada v vrsto virusov influence A. Ti virusi so po antigenski zgradbi močno podobni človeškim sevom influence in možno je, da nemara virusi influence prehajajo na človeka z živali.

Poskusimo si pojasniti, kaj se je godilo z influenco pri človeku v 20. stoletju! Še pred razmahom letalskega prometa je gibanje ljudstev, vsaj kar zadeva influenco, spremenilo ves svet v eno samo epidemiološko enoto. Kjerkoli je bilo prebivalstvo občutljivo za virus influence, je ta virus skoraj gotovo povzročil epidemijo.

V zadnjih tridesetih letih so nadrobno preučevali antigenske lastnosti virusov influence A, ki so povzročali epidemije. Včasih so bile razlike nasproti virusom v prejšnjih epidemijah prav neznatne. Drugič spet, kot na primer leta 1957, so bile razlike izrazitejše. Nemara si dogajanja najbolj predstavimo, če si ogledamo razmere v razviti deželi v času med epidemijami.

Skrbne preiskave tudi v vročih mesecih sem in tja odkrijejo kakšnega bolnika z influenco. Ta je v večjih področjih vedno navzoča. Epidemija pa nastane le tedaj, kadar so vse okoliščine pravšnje: najprej so potrebne za influenco ugodne podnebne razmere (pri nas je influenza zimska bolezen), drugič mora biti občutljiv dovolj prebivalcev in tretjič navzoč mora biti pravi virus. Ko preide skozi področje virus influence A, bo večina ljudi imela v nosni sluzi velike količine ustreznih protiteles iz razreda IgA in podoben sev virusa na istem področju vsaj tri leta ne bo povzročil epidemije. Če pa se virus pri prehodu z enega področja na drugo spremeni in dobi novo antigensko naravo, se potem širi mnogo uspešneje. Dve leti po zadnji epidemiji pa je virus sposoben premagati ostanek imunosti, ki bi sicer omejil obsežnejše širjenje prvotnega virusnega seva. Vedno bo lažje-preživel sev z antigensko novostjo. Tako postopno antigensko spreminjanje imenujemo antigenski naplav. Domneva o antigenskem naplavi se zdi danes še najbolj pravilna in večina virologov jo je sprejela, saj najbolje pojasnjuje spreminjanje virusov influence.

Tako so dokaj preprosto pojasnili izvor človeških sevov virusov influence A. To je veljalo do pojava azijskega virusa A2, ki ni soroden nobenemu sevu iz preteklosti. Pojav imenujemo antigenski premik.

Obstaja pa še tretja možnost. Virusi influence imajo izredno sposobnost za rekombinacije, v tem prekašajo vse druge znane viruse.

SESTANEK KOORDINACIJSKEGA ODBORA ZSM SPLOŠNEGA ZDRUŽENJA ČRNE METALURGIJE JUGOSLAVIJE

V petek, 21. oktobra, je bil v železarni Smederevo sestanek koordinacijskega odbora ZSM splošnega združenja črne metalurgije Jugoslavije. Udeležila sta se ga tudi predstavnika sveta ZSMS TOZD Slovenske železarne Srečo Kavčič in Silvo Jaš.

Obravnavali so poročilo o delu mladinske delovne brigade »Norbert Weber«, ki jo sestavljajo mladi iz jugoslovanskih železar. V letu 1983 je brigada imela 49 brigadirjev in je bila na zvezni mladinski delovni akciji Tuzla '83. Dosegla je izredne rezultate. Poprečno so brigadirji presegali normo za 205 %, da družbenopolitične aktivnosti pa so dobili visoko oceno 9,54. Brigadirji so prejeli 23 udarniških značk, brigada pa je bila predlagana za plaketo Veljka Vlahoviča.

Po sprejemu poročila o delu in finančnega poročila so člani obravnavali prošnje za organiziranje briga-

de »Norbert Weber« v letu 1984. Izbrali so ZSM železarne Smederevo.

Poročilo s srečanja mladih jugoslovanskih železar je podal predstavnik iz Skopja. Po razpravi je bil sprejet sklep, da mora organizator srečanja Skopje '83 v petnajstih dneh poslati natančno finančno poročilo in pregled stroškov, ki so sporni.

Za organizatorja naslednjega srečanja mladih jugoslovanskih železar so izbrali ZSM Jadranska železarna Split.

Predstavniki Smedereva so dali predlog, da bi organizirali naslednje sestanke koordinacijskega odbora v Beogradu, ker bi bili potni stroški manjši in zaradi boljših prometnih zvez.

Pooblaščen predstavniki so na sestanku podpisali družbeni dogovor o organiziranju in akcijskem delovanju SSO OUCMJ, ki ima sedaj 13 članic.

Sr.



Programska konferenca koordinacijskega sveta ZSMS železarne

VPLIV ZVIŠANJA OZIROMA ZNIŽANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V DEVETIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

Po drugi strani pa so bili v devetih mesecih stroški v temeljnih organizacijah nižji od načrtovanih za 554 milijonov dinarjev.

Temeljne organizacije morajo poleg omenjenih stroškov pokriti še obveznosti do skupne in splošne porabe, ki niso vključene v ceni, pogodbeno in ostale zakonske obveznosti, izredne materialne stroške ter razliko med vkalkuliranimi in izplačanimi osebnimi dohodki. Končni rezultat je 97 milijonov dinarjev izgube. Ob upoštevanju čistega dohodka, ki so ga TOZD razporedile na sklade, pa je konsolidirani čist dohodek 369 milijonov dinarjev.

Temeljne organizacije so v devetih mesecih načrtovane stroške znižale za 554,5 milijona dinarjev. Nižji so bili tako stroški predelave kot stroški vložka.

Stroški vložka so bili nižji za 483,5 milijona dinarjev. Planirani izplen so presegli v TOZD Jeklarna (elektrojeklarna), Valjarna žice in profilov, Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Bela, Hladna valjarna Jesenice, Žičarna, Profilarna, Vratni podboji, Jeklovlek ter Elektrode. Ostale TOZD planiranega izplena niso dosegle. Zaradi nedoseganja načrtovane izplena v TOZD Valjarna bluming štekel, so bili stroški iz tega naslova na nivoju delovne organizacije nižji le za dva milijona dinarjev.

Načrtovanih dobropisov pri proizvodnji TOZD niso dosegle in so bili stroški vložka zato večji za 2,5 milijona dinarjev (TOZD Valjarna bluming štekel, Valjarna debele pločevine, Valjarna žice in profilov). Znižanje (za 185,3 milijona dinarjev) pa je nastalo zaradi manjše porabe kovinskih dodatkov v jeklarni ter sprememb v asortimentu vložka (Hladna valjarna Bela) ter sprememb v zalogah nedovršene proizvodnje. Nižje cene nabavljenega vložka so stroške znižale za 297,6 milijona dinarjev. Pri uporabi tujega vložka so TOZD imele za 46,1 milijona dinarjev dodatnih stroškov. Stroški pri predelavi so bili nižji za 71 milijonov dinarjev, predvsem zaradi nižjih stroškov v TOZD Energetika zaradi neobratovalnosti parnega kotla na Belu.

V devetih mesecih so planirane stroške presegle naslednje TOZD: Plavž, Valjarna bluming štekel, Želbljarna, Strojne delavnice, Remontne delavnice in Vzdrževanje.

V TOZD PLAVŽ so v devetih mesecih načrtovane stroške presegli za 43,6 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili višji za 48,3 milijona dinarjev zaradi večje porabe predelane rude na plavžu ter višje porabe koka. Doseženi dobropisi so bili višji za 13,8 milijonov dinarjev. Skupaj so bili stroški vložka višji za 35,2 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 8,4 milijona dinarjev, predvsem zaradi visoke porabe zraka za vetrila.

V TOZD JEKLARNA so imeli za 42,4 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. V SM Jeklarni so načrtovane stroške presegli za 20 milijonov dinarjev. Večja poraba starega železa namesto surovega in nižja poraba kovinskih dodatkov ter višji dobropisi so stroške vložka znižali za 114,8 milijona dinarjev. Zaradi nedoseganja planiranega izplena so bili stroški višji za 11,2 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 57,4 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov za osebne dohodke,

remonte ter transportne storitve. Vrednost proizvodnje je bila višja za 15,2 milijona dinarjev. Internih reklamacij pa je bilo za 81,4 milijona dinarjev.

V elektro jeklarni so načrtovane stroške presegli za 22,3 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 640,9 milijona dinarjev zaradi nižje porabe kovinskih dodatkov in za 1,8 milijona dinarjev zaradi presegevanja planiranega izplena, zvišanje za 61,9 milijona dinarjev pa je nastalo zaradi internih reklamacij. Predelavni stroški so bili višji za 42,3 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov za osebne dohodke, remonte, energije ter ostalih primarnih stroškov. Zaradi manj odditih nerjavnih jekel je bila vrednost proizvodnje nižja za 560,8 milijona dinarjev.

Na napravi za kontinuirano vlivanje jekla so imeli za 46 milijonov dinarjev nižje stroške od načrtovanih zaradi kvalitetnejšega asortimenta oddanih gredic ter nižjih stroškov vlivanja.

Nižje stroške od planiranih so imeli tudi v PTO oddelku, saj so izkopali 9.395 ton starega železa, za 6,1 milijon dinarjev pa so prodali žlindre.

V TOZD LIVARNA so v devetih mesecih imeli za 6,2 milijona dinarjev nižje stroške od predvidenih. Nižji so bili stroški vložka (zaradi večje porabe odpadnih barvnih kovin ter kvalitetnejšega asortimenta proizvodnje v kovinolivarni). Nižji so bili tudi stroški predelave zaradi presegevanja planiranega proizvodnje.

V devetih mesecih so v TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL presegli načrtovane stroške za 132,8 milijonov dinarjev.

Nedoseganje planiranega izplena na blumingu in preklasifikacije so stroške vložka zvišali za 92,2 milijona dinarjev. Zvišanje za 41,8 milijonov dinarjev je nastalo zaradi dvakratnega valjanja domačih slabov, za 18,8 milijonov dinarjev pa zaradi nižje doseženih dobropisov za odpadke. Interne reklamacije so stroške vložka znižale za 9,9 milijona dinarjev, prodaja III. a kvalitete pa za 5,7 milijona dinarjev. Skupno so bili stroški vložka višji za 86,1 milijon dinarjev. Predelavni stroški so bili višji za 46,7 milijona dinarjev zaradi nizke proizvodnje slabšega asortimenta in višjih stroškov za osebne dohodke in energije.

V TOZD VALJARNA ŽICE in PROFILOV so imeli za 63,1 milijon dinarjev nižje stroške od predvidenih. Stroški vložka so bili nižji za 19,2 milijona dinarjev. S presegevanjem planiranega izplena za 0,7 odstotne točke so stroške znižali za 14,6 milijona dinarjev, za 11,2 milijona dinarjev pa zaradi nižje cene gredic iz kontiliva in Raven. Nedoseganje planiranih dobropisov za odpadke je stroške zvišalo za 6,5 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili za 43,9 milijona dinarjev nižji od načrtovanih zaradi manjše porabe ter kvalitetnejšega asortimenta.

Nižje stroške od načrtovanih (za 40,7 milijona dinarjev) so imeli v TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE.

Stroški vložka so bili nižji za 13,5 milijona dinarjev; zaradi presegevanja planiranega izplena za 13 milijonov dinarjev ter za 0,5 milijona dinarjev zaradi sprememb asortimenta v zalogah nedovršene proizvodnje.

Stroški predelave so bili nižji za 27,2 milijona dinarjev, predvsem zaradi manjše porabe.

V TOZD HLADNA VALJARNA BELA so v devetih mesecih načrtovane stroške znižali za 242,6 milijona dinarjev.

S presegevanjem planiranega izplena za 2,1 odstotne točke so stroške vložka znižali za 37,2 milijona dinarjev. Z internimi reklamacijami in spremembami planiranega asortimenta vložka so stroške znižali za 144,9 milijona dinarjev. Znižanje za 146,2 milijona dinarjev pa je nastalo zaradi nižjih cen nabavljenega vložka. Skupno so bili stroški vložka nižji za 328,3 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili višji za 85,7 milijona dinarjev, predvsem zaradi višjih fiksnih stroškov ter stroškov storitev in stroškov za osebne dohodke.

V TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE so imeli za 116,8 milijonov dinarjev nižje stroške od predvidenih.

Stroški vložka so bili nižji za 114 milijonov dinarjev. Planirani izplen so presegli in s tem stroške vložka znižali za 9,2 milijona dinarjev, z internimi reklamacijami pa za 3,1 milijona dinarjev. Nižje cene nabavljenih TVT so stroške znižale za 94,7 milijona dinarjev. Zaradi uporabe tujega vložka so imeli za 31,1 milijona dinarjev dodatnih stroškov. Spremembe v zalogah nedovršene proizvodnje pa so stroške znižale za 7 milijonov dinarjev. Predelavni stroški so bili nižji za 2,8 milijona dinarjev.

Tudi v TOZD ŽIČARNA so imeli za 75,5 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. S presegevanjem planiranega izplena so stroške znižali za 10,4 milijona dinarjev, z manjšo porabo cinka, s spremembami v zalogah nedovršene proizvodnje ter z internimi reklamacijami pa za 6,5 milijona dinarjev. Nižje cene nabavljenih žic so stroške vložka znižale za 32,5 milijona dinarjev. Z uporabo nabavljenih žic so imeli za 15 milijonov dinarjev več stroškov. Končni efekt stroškov vložka je znižanje za 49,4 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili nižji za 26,1 milijona dinarjev, predvsem zaradi manjše porabe.

V TOZD PROFILARNA so v devetih mesecih znižali načrtovane stroške za 10,5 milijona dinarjev.

Stroški vložka so bili nižji za 4,3 milijona dinarjev zaradi presegevanja planiranega izplena (za 3,9 milijona dinarjev), ter nižjih cen nabavljenega vložka (za 1,8 milijona dinarjev). Nastalo znižanje pa so zmanjšale interne reklamacije (za 1,4 milijona dinarjev). Predelavni stroški pa so bili nižji za 6,2 milijona dinarjev zaradi manjše porabe.

Tudi v TOZD VRATNI PODBOJI so imeli v devetih mesecih za 4,3 milijona dinarjev nižje stroške od planiranih.

Stroški vložka so bili nižji za 3,8 milijona dinarjev zaradi presegevanja planiranega izplena (za 2,4 milijona dinarjev) ter internih reklamacij (za 1,4 milijona dinarjev). Stroški predelave pa so bili nižji za 0,5 milijona dinarjev zaradi manjše porabe.

V TOZD JEKLOVLEK so planirane stroške znižali za 41 milijonov dinarjev.

Stroški vložka so bili nižji za 14,6 milijonov dinarjev. S presegevanjem načrtovane izplena so stroške znižali za 10,4 milijona dinarjev. Zaradi sprememb v zalogah nedovršene

ZVIŠANJE - ZNIŽANJE - SEPTEMBER 1983

TOZD	September	Jan. - Sept.	Povprečje
Plavž	1.331.612	43.620.329	4.846.703
Jeklarna	14.236.412	42.395.661	4.710.629
Livarna	1.372.575	6.159.995	684.444
Valjarna bluming štekel	80.778.769	132.801.324	14.755.703
Valjarna žice in profilov	8.129.589	63.140.586	7.015.621
Valjarna debele pločevine	8.950.880	40.688.584	4.520.954
Hladna valjarna Bela	9.097.980	242.648.163	26.960.907
Hladna valjarna Jesenice	26.839.563	116.869.044	12.985.449
Žičarna	17.824.793	75.500.145	8.388.905
Profilarna	2.499.059	10.491.962	1.165.774
Vratni podboji	1.165.117	4.262.557	473.617
Jeklovlek	5.451.020	41.011.477	4.556.832
Elektrode	8.681.348	27.523.443	3.058.160
Želbljarna	2.926.877	8.384.996	931.666
Strojne delavnice	6.407.739	15.480.754	1.720.084
Remontne delavnice	5.523.962	23.345.735	2.593.971
Vzdrževanje	6.802.617	25.745.196	2.860.577
Energija	29.544.065	120.179.180	13.353.242
Transport	105.213	12.967.169	1.440.796
Skupaj	98.530.754	554.459.632	61.606.626

proizvodnje in v asortimentu vložka so bili stroški višji za 1,1 milijona dinarjev. Nižje cene nabavljenega vložka pa so stroške znižale za 5,3 milijona dinarjev. Predelavni stroški pa so bili nižji za 26,4 milijona dinarjev, predvsem zaradi presegevanja planirane proizvodnje.

Nižje stroške od načrtovanih (za 27,5 milijona dinarjev) izkazuje tudi TOZD ELEKTRODE.

S presegevanjem planiranega izplena so načrtovane stroške zmanjšali za 5,8 milijona dinarjev, znižanje za 16,7 milijona dinarjev pa je nastalo zaradi nižje cene kupljene Emone. Nevkalkulirani stroški porabe surovine POTASA pa so stroške vložka zvišali za 20,4 milijona dinarjev. Predelavni stroški so bili nižji za 25,4 milijona dinarjev, predvsem zaradi presegevanja planirane proizvodnje ter manjše porabe.

V TOZD ŽELBLJARNA so planirane stroške presegli za 8,4 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili višji za 3,3 milijona dinarjev zaradi nedoseganja planiranega izplena. Stroški pri predelavi so bili višji za 5,1 milijon dinarjev zaradi nedoseganja planirane proizvodnje, adjustiranja žičnikov v drobno embalažo ter izdelave žičnikov v Karlovcu.

Načrtovane stroške so presegli tudi v TOZD STROJNE DELAVNICE, REMONTNE DELAVNICE in VZDRŽEVANJE zaradi nedoseganja planiranega števila izdelavnih ur ter višjih stroškov za osebne dohodke.

V TOZD ENERGETIKA so planirane stroške znižali za 120,2 milijona dinarjev, predvsem zaradi manjše porabe mazuta in zemeljskega plina, ker še ne obratuje kotel na Belu.

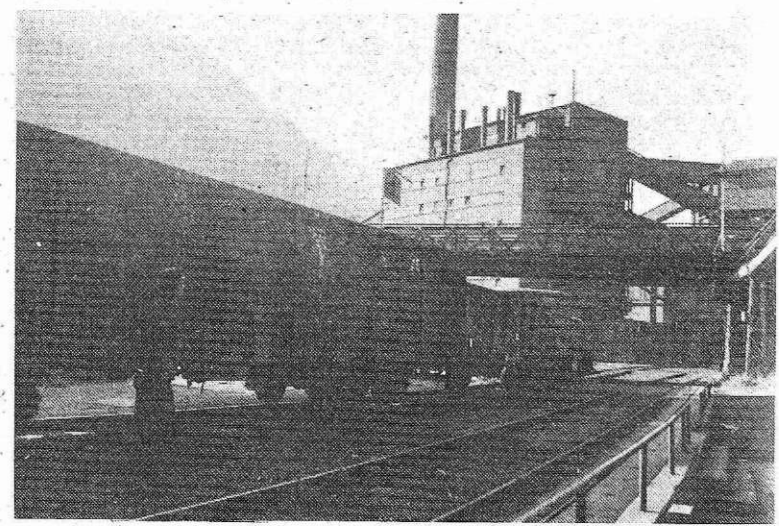
Tudi v TOZD TRANSPORT so imeli za 12,9 milijona dinarjev nižje stroške, predvsem zaradi presegevanja planskih obveznosti ter nižjih stroškov pri materialu za popravila in vzdrževanje.

Stroški delovnih skupnosti so se gibali v planiranih mejah, razen v delovni skupnosti KO-FI, kjer so stroški precej višji zaradi višjih cen nabavljenega materiala v centralnih skladiščih.

Železarski globus

ČEŠKOSLOVAŠKA

Čehoslovaško državno podjetje za zunanjo trgovino Ferromet je naročilo pri zahodnonemških železarskih družbah Mannesmann in Thyssen 500.000 ton cevi velikega premera z dobavnim rokom v letih 1984 do 1987. Te cevi bodo uporabili za gradnjo 865 km dolgega plinovoda od zahodne meje Sovjetske zveze prek ozemlja Čehoslovaške v Zvezno republiko Nemčijo. To bo eden izmed delov sibirskega plinovoda, po katerem bodo transportirali zemeljski plin iz Zahodne Sibirije v Zahodno Evropo, uporabljala pa ga bo tudi Čehoslovaška.



Aglomeracija (foto S. Kokalj)

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON

NAPREDEK PRI PROIZVODNJI JEDRSKE ENERGIJE

Mednarodna organizacija za atomsko energijo (IAEO) je v svojem letnem poročilu za leto 1982 ugotovila rahlo povečanje proizvodnih zmogljivosti jedrskih elektrarn; poleg tega pa tudi določeno zmanjšanje njihovih prednosti v proizvodnih stroških, v primerjavi z električno energijo, pridobljeno v termoelektrarnah na fosilna goriva.

Po poročilu IAEO je v letu 1982 pričelo obratovati v 12 državah 21 novih jedrskih elektrarn s skupno močjo 18.000 MW, kar je za dve več kot v letu 1981. V dveh državah — Braziliji in Madžarski — sta pričeli obratovati prvi jedrski elektrarni. Skupno je obratovalo v letu 1982 v 24 državah, ki so vključene v IAEO, 293 jedrskih elektrarn s celotno močjo skoraj 170.000 MW. Od tega je 17 elektrarn s skupno močjo 65.000 MW v devetih državah v razvoju, med katere šteje poročilo tudi Bolgarijo, Čehoslovaško, Madžarsko in Jugoslavijo. Ob koncu leta 1982 so gradili nadaljnjih 214 jedrskih elektrarn s skupno močjo okrog 203.000 MW v 24 državah, od tega jih je 13 v okoli 20.000 MW v državah v razvoju.

V tem poročilu pa niso upoštevane zmogljivosti Taivana, ki ni član te organizacije in ima štiri jedrske elektrarne s skupno močjo 3.100 MW v obratovanju ter dve s 1.800 MW v gradnji. Ob upoštevanju teh elektrarn je v letu 1982 narasla skupna

svetovna proizvodna zmogljivost jedrskih elektrarn za slabih 12 % (leta 1981. 13 %) — na okoli 173.000 MW. Ob koncu leta 1981 je obratovalo skupaj s Taivanom na svetu 272 jedrskih elektrarn z močjo 152.600 MW in gradili so jih 236 z močjo 220.000 MW. Delež jedrskih elektrarn v svetovni proizvodni zmogljivosti električne energije je bil ob koncu leta 1982 8 % (leta 1981 7 %) in pri proizvodnji 10 % (9 %).

Ob koncu leta 1982 je bilo načrtovanih 143 jedrskih elektrarn s skupno močjo 138.000 MW. Vendar pri večini iz raznih vzrokov pričetek gradnje ni bil zanesljiv. Vzroki za to so zmanjšana potreba po električni energiji, nezanesljiva energetska politika v nekaterih deželah in problemi s financiranjem. Čeprav je posledica sedanje svetovne gospodarske recesije manjše povpraševanje po energiji, kot so predvidevale napovedi, je IAEO istega mnenja, kot so strokovnjaki za elektro gospodarstvo, da bo poraba električne energije praktično v vseh deželah hitreje naraščala kot poraba primarne energije. Ta proces bo zaradi pospešene urbanizacije posebno pospešen v nerazvitih deželah, njegova posledica pa bo lahko, da bo delež celotne svetovne porabe električne energije narasel s 16 % v letu 1982 na 26 % ob koncu tega stoletja. Vendar IAEO meni, da proizvodnja električne energije v nerazvitih deželah v letu 2000 ne bo presegla 7 %, medtem ko bo v industrijsko razvitih deželah dosegla okoli 30 %.

Proizvodne zmogljivosti jedrske energije bodo lahko po mnenju IAEO dosegle v letu 1985 310.000 MW ali 17 % celotnih svetovnih zmogljivosti elektrarn. Kljub sedanjim nejasnostim predvideva IAEO povečanje zmogljivosti jedrskih elektrarn do leta 2000 na 720.000 do 950.000 MW in njihov delež pri celotni proizvodnji električne energije bo narasel na okoli 23 %. Za

uresničitev tega predvidevanja bo treba v prihodnjih desetih letih skleniti pogodbe za gradnjo nadaljnjih 400.000 MW jedrskih zmogljivosti v investicijski vrednosti okoli 800 milijard dolarjev. Poleg tega so za izvedbo tega predvidevanja potrebne in tudi ustrezne industrijske zmogljivosti. Danes vidi IAEO v tem pogledu probleme, ki so v posameznih deželah zelo različni. Pri proizvodnji agregatov za jedrske elektrarne imajo dežele, kot so Kanada, Zvezna republika Nemčija, Španija in ZDA, odvečne zmogljivosti, medtem ko bi morali, na primer, Sovjetska zveza in Indija svoje zmogljivosti povečati, če bosta hoteli svoje programe za jedrsko energijo tudi uresničiti.

Glede na izkušnje z jedrsko energijo navaja poročilo, da je ta vrsta energije zanesljiv in ekonomičen proizvajalec in proizvodni stroški v jedrskih elektrarnah dosegajo 50–90 % tistih v termoelektrarnah na premog. V ZDA pa danes opazajo, da zaradi močnega porasta investicijskih stroškov prednost nižjih stroškov jedrskih elektrarn pada.

Glede varnosti nadzorovanja IAEO navaja poročilo, da pri nadzoru posameznih naprav niso opazili nepravilnosti pri uporabi jedrskega materiala. Tudi niso zaznali, da bi bile pomembne količine jedrskega materiala uporabljene v druge namene. Izjema sta bili dve državi, ki pa v poročilu nista imenovani in pri katerih izvid nadzora ni bil zadovoljiv. Kot pomembne količine jedrskega materiala veljajo za IAEO 8 kg plutonija ali 25 kg visoko obogatene urana, iz katerih je mogoče izdelati jedrski naboj.

V letu 1982 je IAEO povečala število nadzorov (pri nespremenjenem številu 500 jedrskih naprav) s 1400 na 1700 in je zato porabila 30 milijonov dolarjev.

PETA REDNA VOLILNA SKUPŠČINA ZVEZE IZUMITELJEV JUGOSLAVIJE

Na četrti redni volilni skupščini Zveze izumiteljev Jugoslavije, ki je bila v začetku leta 1977 v Skoplju, je bil sprejet osnovni program aktivnosti zveze. S tem programom so na skupščini utrdili program globalnih nalog zveze za naslednje mandatno obdobje, na osnovi tega pa so bili potrjeni tudi operativni plani posameznih aktivnosti.

Razdobje med četrto in peto skupščino zveze je bilo izkoriščeno, da se je zveza organizirano in programsko predstavila kot pomemben dejavnik v nadaljnjem razvoju tehnološkega ustvarjanja in aktiviranja lastnih ustvarjalnih sil v gospodarskem in družbenem razvoju naše države.

Izhajajoč iz osnovnih ciljev gospodarskega in družbenega razvoja in aktualnih nalog pri uresničevanju dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije, program aktivnosti Zveze izumiteljev Jugoslavije tudi v naslednjem mandatu obsega akcije in naloge, ki predstavljajo kontinuiteto v ustvarjanju še boljših pogojev za pospešeni tehnološki razvoj našega gospodarstva.

Pri uresničevanju teh ciljev se mora zveza močneje razvijati, organizacijsko okrepiti in pospešeno sodelovati z organiziranimi družbenimi silami. Program aktivnosti zveze za obdobje 1984 — 1987, sprejet na skupščini 12. oktobra letos, je naslednji:

Izhodiščne osnove za utrjevanje programa aktivnosti in nalog, za katere se bo zavzemala Zveza izumiteljev Jugoslavije s svojimi organizacijami v naslednjem štiriletnem obdobju, so: statut zveze, družbeni dogovor za pospeševanje in vrednotenje ustvarjanja v Jugoslaviji ter dolgoročni program ekonomske stabilizacije. Zveza izumiteljev Jugoslavije je v preteklem obdobju naredila nekoliko akcij, ki imajo trajen značaj. Prav zaradi tega je bila sprejeta obveza, da se kontinuirano nadaljuje z naslednjimi prizadevanji:

- razvoj masovne inventivne dejavnosti v organizacijah združenega dela,
- organizirano ter akcijsko usposabljanje republikanskih zvez izumiteljev in društev v organizacijah združenega dela in občinah,
- izvesti akcijo »z inovacijami do stabilizacije«,
- nadalje razvijati sistem razstav inovacij,
- povečati aktivnosti ob 12. oktobru — dnevu novatorjev Jugoslavije,
- realizirati zaključke prve mednarodne konference o izumiteljstvu,
- uveljavljanje zakona o zaščiti iznajdb, tehničnih izboljšav in zaščitnih znakov,
- povečati aktivnost pri izpopolnjevanju zakonske regulative (ekonomske mere, davčna politika in podobno),
- aktivno sodelovati pri ustvarjanju dolgoročne strategije tehnološkega razvoja Jugoslavije (te do sedaj v Jugoslaviji nismo imeli).

Vsebinsko aktivnosti opredeljujejo objektivni družbeni pogoji, ki zahtevajo močnejšo in bolj organizirano družbeno aktivnost Zveze izumiteljev Jugoslavije v temeljnih organizacijah združenega dela, v izobraževalnih in znanstvenih institucijah in na vseh drugih mestih, kjer se javlja interes in vpliv izumiteljstva in inventivnega dela.

Izhajajoč iz osnovnih ciljev in nalog bo v naslednjem obdobju potrebno okrepiti organizacijske oblike delovanja zveze, zaradi ustvarjanja pogojev za širjenje akcije inventivnega dela in vključevanje čim večjega števila delavcev v inovacijske procese v združenem delu. Kot organizirana družbena sila mora pospeševati razvoj in uveljavljanje ustvarjalnega in kreativnega dela v proizvodnji. Posebno pozornost je potrebno posvetiti mladim, da bi v njih vzbujali vedelost in potrebo po novih znanjih ter odkrivanju družbeno koristnih vrednot.

Organizacije izumiteljev morajo razvijati organizirano pridobivanje inventivnega znanja in pri tem koristiti najnovejšo znanstveno-tehnološko informacijo, da bi tako pospešile osvajanje novih tehnologij in na racionalnejši način uvajale nove tehnologije v procesu dela.

V naslednjem štiriletnem obdobju bo potrebno vložiti maksimalne napore, da se v vseh delovnih okoljih, v vzgojnih, raziskovalnih in razvojnih organizacijah organizirajo oblike združevanja in delovanja zveze.

Zveza izumiteljev je s pristopom k družbenemu dogovoru o pospeševanju in vrednotenju ustvarjanja v Jugoslaviji prevzela določene obveznosti delovanja na skupno sprejetih osnovah za razvijanje novatorstva, racionalizatorstva in tehnološkega ustvarjanja v najširšem smislu.

Zveza in njene organizacije se bodo tudi v bodoče vključevale pri nadaljnjem razvoju samoupravnih dokumentov v organizacijah združenega dela, s katerimi se regulira postopek ustvarjanja pravic za ustvarjal-

no delo in vse pravice na tej osnovi. Posebno bodo vztrajale, da se materialno in družbeno ustrezno vrednotijo delovni rezultati novatorjev in racionalizatorjev in da se bolj poudari njihov prispevek h krepitvi materialne osnove družbenega dela in družbenega razvoja. Zato bo potrebno dosledno uveljavljanje zakona o zaščiti izumov, tehničnih izboljšav, zaščitnih znakov in zakona o prenosu tehnologije.

Veliki napori bodo potrebni za krepitev samoupravnega združevanja na skupnem razvijanju nalog in inovacij med organizacijami združenega dela, v znanstveno raziskovalnem delu, v izobraževalnih institucijah, da se doseže racionalno delovanje raziskovalnih in proizvodnih kapacitet za razvoj in napredek domače tehnologije. V tem pogledu bo potrebno dograjevati sistem znanstvenih in tehnoloških informacij, da bi uspešneje koristili sodobne znanstvene dosežke v praksi.

V pogojih vse močnejše orientacije na intenzivni tehnološki razvoj po poti lastnih inovacij, racionalizacij in na osnovi uvajanja vrhunskih tehnoloških dosežkov v svetu, je vse bolj izrazita potreba, da se enotno metodološko registrirajo vse ustvarjalne in kreativne iniciative in rezultati ustvarjalnega dela ter na tej osnovi s samoupravno dogovorjenimi pogoji organizirajo in izvršujejo prenos znanja in tehnologije med organizacijami združenega dela in njihov organiziran nastop v prenosu tehnologije drugim državam. Zveza izumiteljev bo v tej smeri nadaljevala z začetno aktivnostjo glede zakonskega reguliranja, poslovnega spremljanja in statistične obdelave osnovnih podatkov o novatorstvu, racionalizatorstvu, proizvodno-organizacijskem in tehnološkem ustvarjanju v združenem delu.

Zveza se bo zavzemala za ustvarjanje in funkcioniranje celovitega mehanizma ekonomskih mer, ki bodo pogojevale, da bodo organizacije združenega dela dobile stalni ekonomski interes, da vlagajo finančna sredstva v razvoj novatorstva, racionalizatorstva in znanosti.

Strategija tehnološkega razvoja Jugoslavije je glavno strateško vprašanje dolgoročne orientacije naše države, ki mora sloneti na razvoju gospodarstva s maksimalnim koriščenjem lastnih spoznanj in prednosti, ki jih za skupni razvoj nudijo socialistični samoupravni družbeni odnosi. Na začetnih dolgoročnih stabilizacijskih nalogah je potrebno izdelati strategijo tehnološkega razvoja Jugoslavije. Zveza s svojimi organizacijami mora tvorno sodelovati pri oblikovanju dolgoročnih ciljev in strategije tehnološkega razvoja Jugoslavije. Ta naloga je toliko bolj zahtevna, ker uvrstitve strategije tehnološkega razvoja Jugoslavije ni samo sinteza strategij tehnološkega razvoja republik in pokrajin, temveč predvsem razvoj gospodarstva posameznih vej in grupacij s celovitimi prednostmi in prioriteta, utrjenimi s strateško smerjo skupnega gospodarskega in družbenega razvoja Jugoslavije.

Eno od pomembnih vprašanj za nadaljnji razvoj in širšo uporabo domače tehnologije in patentov je zaščita tistih ustvarjalnih dosežkov, ki so zaščiteni pri zveznem zavodu za patente in v državah pariške konvencije, posebno zaščita iznajdb, znakov, modelov in KNOW-HOW.

Ena od ključnih nalog je uveljavljanje boljšega vrednotenja inventivnega in kreativnega dela v vsa-

kem okolju. Novatorstvo in racionalizatorstvo kot najbolj izrazita vidika tehnološkega ustvarjanja morata biti znatno višje materialno in družbeno ocenjena, njuni nosilci pa širše družbeno uveljavljeni. V dosednji aktivnosti se je zveza ob veliki pomoči in podpori sindikata zavzemala za kar najboljše samoupravne in normative akte za ocenjevanje rezultatov dela, za posebne pravilnike o podpori in ocenjevanju iznajditeljske dejavnosti.

V naporih za kar najširše uveljavljanje novatorstva in izumiteljstva je zveza posvetila posebno pozornost razvoju razstav inovacij, racionalizacij, novih tehnologij in drugih oblik ustvarjalnega dela. V pretekli mandatni dobi se je posebno razvila in uveljavila razstava delavskega ustvarjanja RAST-YU-Reka. Ta najmočnejša akcija Zveze izumiteljev Hrvatske in Zveze izumiteljev Jugoslavije ima podporo velikega števila organizacij združenega dela in je pospeševalno vplivala na razvoj razstav v vseh republikah in pokrajinah. Zavedajoč se pomena razstav za razvoj in uveljavljanje gibanja iznajditeljstva je konferenca zveze začela akcijo za ustvarjanje celovitega sistema razstav, katerih osnova je v racionalizaciji razstavnih akcij in selekcije kvalitete inovacij od razstav v organizacijah združenega dela v občinah, regijah, republikah in pokrajinah, specializiranih sejmih, na katerih razstava RAST-YU vse bolj predstavlja zbir najbolj uspešnih inovacij v jugoslovanskem gospodarstvu. V prihodnje je potrebno razvijati in izpopolnjevati ta sistem, katerega osnovna vrednost mora biti v povečanju cirkulacije znanja, izmenjave izkušenj in širokega uveljavljanja inovacij v proizvodnji in uspešen prenos tehnologije v svet.

Z izvedbo dneva novatorjev Jugoslavije je zveza ustvarila koristno iniciativo udeležencev družbenega dogovora o pospeševanju in vrednotenju ustvarjanja. Tega dne vsako leto analiziramo ustvarjene rezultate in ocenjujemo prispevek novatorstva k skupnemu družbenemu razvoju in na različne načine populariziramo novatorstvo.

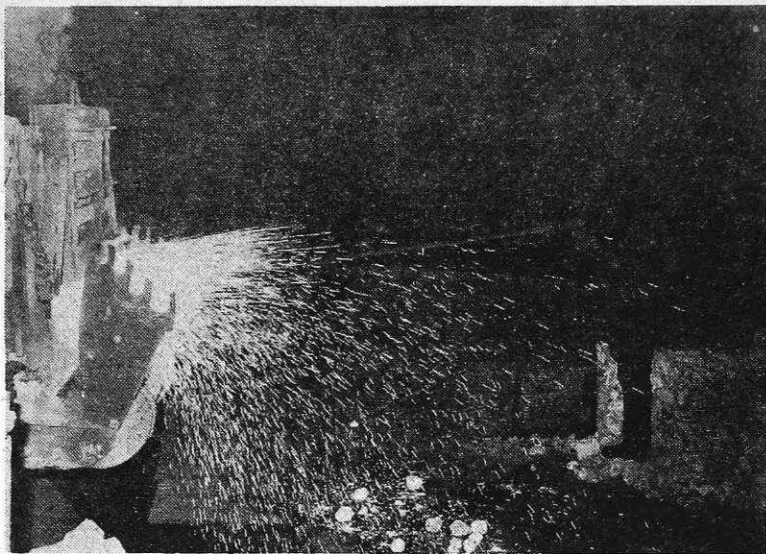
Izhajajoč iz predpostavke, da je realizacija dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije pogojena s stopnjo mobilizacije organiziranih socialističnih sil pri reševanju vseh nasprotij v materialnem razvoju in razvoju socialističnih samoupravnih odnosov, bo zveza vlagala maksimalne napore, da s svojimi organizacijami prispeva svoj del odgovornosti za uresničevanje ciljev ekonomske stabilizacije.

Neposredne naloge v tem pogledu so:

1. Aktiviranje neizkoriščenih in razpoložljivih razvojnih in proizvodnih kapacitet za dvigovanje tehnološkega nivoja proizvodnje, kvalitete proizvodnje in gospodarjenja v celoti, z maksimalnim angažiranjem vseh ustvarjalnih potencialov. Tako bo mogoče izkoristiti razpoložljive rezerve v vseh okoljih z razpoložljivimi materialnimi možnostmi.

2. Zveza bo s svojimi močmi prispevala k širšemu in intenzivnemu samoupravnemu združevanju in povezovanju znanosti in proizvodnje, da se na osnovi kazalcev kvalitete proizvodnje, povečanja ekonomičnosti dela in racionalne angažiranosti družbenih sredstev pride do integracij združenega dela na osnovi programa dolgoročne stabilizacije. Organizacije zveze in njihovi organi bodo iniciatorji, da se ti procesi pospešijo in da se bodo naloge odgovorno uresničevale.

3. Organizacije zveze bodo še naprej razvijale programsko in vsebinsko obogateno družbeno akcijo »Z inovacijami do stabilizacije« s ci-



Vpihavanje v BBC električno peč (foto S. Kokalj)

ljem, da naj ne bi bilo nobene TOZD, v kateri se ne bi organizirano razvijalo novatorstvo in racionalizatorstvo.

4. Ena od pomembnih nalog, pri kateri se pričakuje poseben prispevek izumiteljev, novatorjev, racionalizatorjev in vseh, ki se ukvarjajo z razvojno-raziskovalnim delom za proizvodnjo, je osvajanje novih in izboljšanje obstoječih tehnoloških procesov na osnovi čim manjšega in racionalnejšega koriščenja energije in surovin iz uvoza.

5. Potrebe za pomembne spremembe sedanje strukture gospodarstva obvezujejo tudi organizacije Zveze izumiteljev Jugoslavije, da v tej smeri iščejo racionalnejše rešitve na osnovi razpoložljivih naravnih in drugih prednosti, ki nam bodo omogočale povečanje konkurenčne sposobnosti na svetovnem tržišču. Aktiviranje naravnih bogastev, organizacija visoko produktivne proizvodnje v kmetijskem gospodarstvu, posebno v živinoreji, vrtnarstvu in sadjarstvu, zahteva organizirano raziskovalno in iznajditeljsko delo, več zupanja v lastna odkritja.

6. Problem zaposlenosti in zaposlovanja zahteva znatno hitrejšo in učinkovitejšo rešitve v pogojih, ko imamo nizko akumulacijo, istočasno pa neizkoriščene kvalificirane kadre. V tem pogledu bodo ocene lastnih možnosti v teh pogojih in v spremembah struktur gospodarjenja osnovne rešitve, ki bodo tudi družbeno in ekonomsko upravičene.

Z organiziranim osvajanjem proizvodnje za zmanjševanje ekonomske neupravičenosti, a številčno močnih uvoznih komponent in novih proizvodov, katere bi zaupali malemu gospodarstvu in iznajditeljstvu, se odpira velika možnost odpiranja novih delovnih mest, z druge strani pa bi se povečalo koriščenje kapacitet v proizvodnji z boljšo in močnejšo povezavo oziroma sodelovanjem malega gospodarstva z industrijo.

7. Zveza se bo s svojimi organizacijami še bolj uporno zavzemala, da se bosta znanost in znanstveno-raziskovalno delo potrjevala kot proizvodna sila, predvsem z rezultati svojega raziskovalnega dela, od katerega je odvisen hitrejši skupni družbeni napredek.

V tem cilju je potrebno afirmirati njegovo funkcijo v pogojih družbene reprodukcije, življenjskega standarda in skupnega prispevka k realiza-

ciji nove proizvodnje, nove vrednosti. To je potrebno zato, da čimprej premostimo nerazumevanja, zaradi katerih razvoj znanosti in raziskovanja nista bila usklajena s potrebami in možnostmi za hitrejši razvoj.

8. V strategiji našega skupnega razvoja posebno mesto pripada strategiji dolgoročnega razvoja znanosti. V tem pogledu ima velik pomen utrjevanje skupnih osnov in programov dolgoročnega razvoja znanosti za hitrejši razvoj znanosti in tehnologije, s tem pa krepitev materialne osnove združenega dela in družbe v celoti.

Pri tem bo zveza s svojimi organizacijami in organi tvorno sodelovala pri oblikovanju in ustvarjanju strategije tehnološkega razvoja Jugoslavije in dolgoročnega razvoja energije, razvoja malega gospodarstva znanosti v Jugoslaviji.

10. Eden od pomembnejših pogojev za dvig tehnologije je opredelitev čvrstih kriterijev, ki morajo spodbudno, materialno in družbeno, vrednotiti sleherni prispevek k tehnološkemu napredku.

Edino visoko družbeno vrednotenje ustvarjalnosti in selekcijsko kadrovanje, tako v vejah znanosti kakor tudi v vejah proizvodnje, bosta omogočala uveljavitev sposobnih kadrov, uveljavljanje talentov in ustvarjalne energije mladim.

Aktivnosti v letih 1984—1987 bodo potekale v duhu nekaterih jubilejev in pomembnih datumov za razvoj izumiteljstva. Tako bo v letu 1986 30-letnica ustanovnega kongresa izumiteljev, novatorjev in racionalizatorjev Jugoslavije. V tem obdobju je tudi 25-letnica časopisa »Jugoslovansko pronalazaštvo«, desetletnica akcije »leto tehnoloških inovacij«, desetletnica od podpisa družbenega dogovora o podpiranju in razvoju inovacij, petnajsta jubilejna razstava RAST-YU, 130-letnica rojstva Nikole Tesle in petletnica proglasitve 12. oktobra za dan novatorjev Jugoslavije. Vsi ti, za inventivno dejavnost pomembni datumi morajo še bolj združiti vse dejavnike za doseganje kar najboljših rezultatov in s tem prispevati k uspešnemu razvoju našega socialističnega gospodarstva in dvigu standarda vseh delovnih ljudi.

(Iz gradiva za peto redno volilno konferenco Zveze izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav Jugoslavije povzel in prevedel Stane Torkar.)

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Ob koncu leta 1982 je pričela v zahodnonemški železarni Peine-Salzgitter obratovati prva poskusna koksarska naprava na svetu, ki je neposredno povezana s suhim gašenjem koksa in predgrevanjem premoga. Pri tem gre za postopek, imenovan Combi-Coke, ki so ga v sodelovanju z zahodnonemskim konzorcijem Didier-Dreht. C. Ottb razvili v tej železarni, medtem ko je del investicijskih stroškov za to napravo krilo tudi zahodnonemsko ministrstvo za raziskave in tehnologijo. Proizvodna zmogljivost poskusne naprave je pri gašenju koksa 7 t/uro in pri predgrevanju premoga 10 t/uro in ga pri 10 % vlage ogreje na 200 stop. C, medtem ko ima ohlajeni koks temperaturo 100 stop. C. Investicijski stroški za kombinacijo obeh postopkov niso večji kot za konvencionalno hlajenje koksa s proizvodnjo vodne pare.

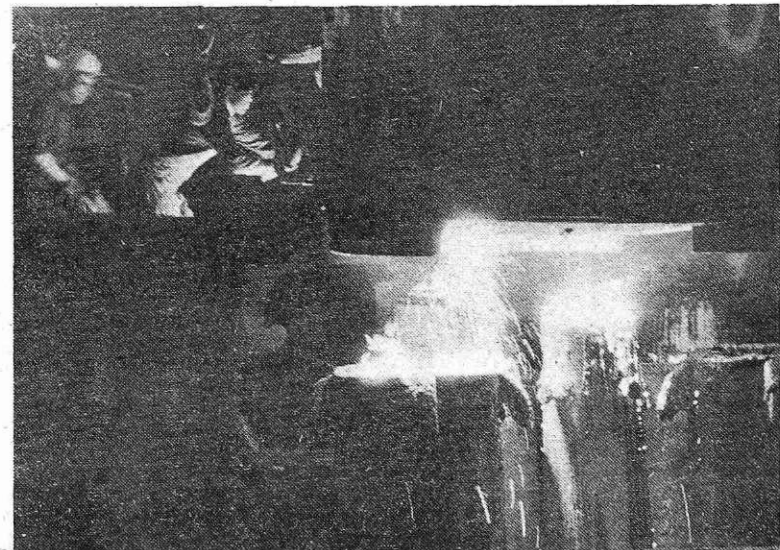
JAPONSKA

Pred kratkim je pričela obratovati v železarni Mizushima, ki pripada železarski družbi Kawasaki Steel Co., nova 4.400 tonska kovaška stiskalnica za kovanje obrocev, ki so za normalne stiskalnice preveliki. Nova naprava lahko kuje obroč s premerom do 8,5 m, dolžino do 4,6 m in največje debeline 600 mm. Velikost kovanih obrocev je normalno omejena

s štirimi nosilci, ki so glavna opora za stiskalnico. Pri novi kovaški stiskalnici v tej japonski železarni je bil ta problem rešen s dvema vzporedno postavljenima nosilcema, na katerih so po dva skupaj nameščeni hidravlični cilindri. Celotno obratovanje te stiskalnice vodi elektronski računalnik.

ZDA

Že nekaj časa so potekala pogajanja o prevzemu 75 % lastništva ameriške železarne Rouge Steel, ki pripada avtomobilski družbi Ford, s strani japonskega konzorcija pod vodstvom železarske družbe Nippon Kokan. Med pogajanja je dobila družba Ford nalogo, da se skuša z vodstvom sindikata, ki je zadožen za Rouge Steel, dogovoriti za nove plačilne in delovne pogoje, ki so v tej železarni za ameriške razmere nadpovprečni. Vendar ti pogovori niso uspeli in ker tudi z japonske strani ni bil dosežen sporazum, je vodstvo železarne Rouge Steel pogovore prekinilo. Danes ima Rouge Steel 75 % izkoriščeno svojo proizvodno zmogljivost, kar zagotavlja boljše poslovne rezultate kot v večini ameriških železarn s ploščatim programom. Okoli 30 % celotne proizvodnje prevzame avtomobilska družba Ford, ostalo količino pa drugi kupci.



Vlivanje jekla (foto S. Kokalj)

PROBLEMATIKA BOLEZENSKEGA STALEŽA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vpeljani statistični prikazi nam v odstotkih in indeksih (na zaposlene ali prebivalce) bolj malo povedo o vzrokih in globljih razlogih oziroma nagibih za samo pojavnost.

Moderne interdisciplinarne vede govore o multikavzalnosti vzrokov za sam pojav (starost, spol, narodnost, izobrazba, delovni staž, dispozicija, delovno in širše okolje ter medsebojni odnosi, socialno stanje, družbeni standard, navade in razvade, dnevi v tednu, odnos do dela), skratka, navajajo čez trideset razlogov in opravičilo, da lahko izostajamo od dela in se nam nič ne more zgoditi. To kot družba sprejemamo in od časa do časa dvignemo hrup ter kažemo predvsem na izvajalce zdravstvenega varstva, ki so to »opravičenost« strokovno potrdili. (Kot da lahko kaj drugega store, ko pa je v »PRAVICA« o koriščenju zdravstvenega varstva že v prvem členu zapisano, da izvajalci zagotavljajo, se pravi zadovoljujejo potrebe, to je usluge, ki jih ima uporabnik v mislih po zdravstvenem varstvu zavarovancem.) Kako bi sicer lahko razložili kar eno petino »neopredeljivih bolnih«, ko izvajalec verjame in mora verjeti, da uporabnika nekaj neke boli in da zaradi tega ne more delati (kar odločno zatrjuje in se sklicuje čisto bolj na pravice kot na bolezni). Objektiziranje z diagnostičnimi možnostmi pa kot vemo zaostaja in kot kaže bo še bolj zaostajalo za eksplozijo

različnih simptomov, ki se nam ponujajo v vsakdanji ordinacijski in družbeni praksi.

V našo ustavo smo zapisali, da mora tudi in predvsem vsak sam skrbeti za svoje zdravje, kar bi lahko razumeli kot vzdrževanje in krepitev lastnih psihofizičnih sposobnosti in odstranjevanje negativnih činitelev, ki vplivajo na naše zdravje, kot samoupravljalci pa še toliko bolj na delovnem mestu (skrb za zdrave pogoje dela). Tako bi moral biti splošen pa tudi ekonomski interes slehernega izmed nas biti čimbolj zdrav, produktiven in tvoren soustvarjalec vseh potrebnih dobrin.

Kako različno to razumemo in izvajamo, nam kažejo zdravstveni kartoni posameznikov; nekateri so težki po kilogram (fizično), medtem ko jih od drugih sploh nimamo. Ne gre zanikati, da pri tem ne igra precejšnje vloge odnos do koriščenja (beri individualnega), čisto neupravičenega jemanja pravic zdravstvenega varstva.

Iz strokovnih medicinskih učbenikov vemo, da v medicini le redko odkrivamo nove bolezni kljub »novim« različnim omenjenim simptomom. Pri klasičnih boleznih izvajalci še nekoliko obvladujemo položaj, pri novih »pestrih simptomih« pa ga manj.

Iz poročila o gibanju bolezenskega staleža občine Jesenice je razvidno, da se v letu 1983 kaže trend rahlega upadanja. Skupni odstotek bolezenskega staleža:

	OZS Jesenice	Železarna	Regija	SRS
I-VI 1982	5,45	7,96	4,65	
leto 1982	5,36	7,88	4,53	4,7
I-VI 1983	5,07	7,59	4,70	

V rubriki »Železarna« bolezenski stalež zajema tudi porodniške dopuste (I-VI 1982 = 0,75; leta 1982 = 0,76; I-VI 1983 = 0,70).

Po posameznih vzrokih se je znižala odsotnost v prvem polletju letos v primeru nesreč pri delu in boleznih (do 30 in nad 30 dni), nekoliko je porasla odsotnost le zaradi nege družinskega člana. Slednja narašča že kontinuirano nekaj let.

Prave razlage za takšno gibanje bolezenskega staleža nimamo. Lahko je vedno splet različnih, nekaj pa že skupnih prizadevanj tako zdrav-

stvenih kot ostalih organizacij združenega dela, pa tudi ožjih in širših družbenopolitičnih skupnosti. Lahko pa se tudi uporabnik glede na zdajšnjo družbeno ekonomsko situacijo drugače odziva, kot je bil navajen doslej. Za premislek: v skoraj vseh TOZD železarne Jesenice je bolezenski stalež v rahlem upadanju, le v TOZD Jeklarna se kaže trend naraščanja. V tej TOZD pa so že dalj časa vpeljane finančne stimulacije, ki so v osnovnem osebnem dohodku, kar se pozna tudi pri bolezninah. Slučaj? Zakonitost?

KONFERENCA DELEGACIJ ZA STANOVANJSKO GOSPODARSTVO

V ponedeljek, 24. oktobra, je bila 5. seja konference delegacij SIS za stanovanjsko gospodarstvo. Enajst prisotnih delegatov (od 23 možnih) je najprej obravnavalo gradivo za 5. sejo zbora izvajalcev skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti.

Pri poročilu o izpolnjevanju sklepov prejšnje seje obeh zborov so pripomnili, da odgovor na delegatsko vprašanje s prejšnje seje ni zadovoljiv, ker se je vprašanje nanašalo na merjenje individualne porabe energije. Ugotovili so tudi, da se s sklepom 15. in 16. prejšnje seje odobrajajo dokaj visoki zneski kratkoročnih posojil Biroju za urbanizem in stanovanjsko poslovanje ter samoupravni komunalni skupnosti. Ta sredstva se namenijo iz vzajemno združenih sredstev iz dohodka oziroma čistega dohodka v združenem delu. Istočasno pa delavci, ki so v tem istem združenem delu zaposleni in so s tem posredno oblikovali ta sredstva, ne dobijo posojila, če v določenem trenutku ni zadoščeno vsem črkam pravilnika, pa je povsem jasno, da je šlo za nekatere neposredne ovire, da pogoji niso bili pravočasno izpolnjeni.

V zvezi s poročilom o izvajanju zagona o stanovanjskem gospodarstvu / občini Jesenice je konferenca delegacij ugotovila, da je poročilo izčrpano, vendar manjkajo bolj določene smernice za delo v prihodnosti. Pavšalna ugotovitev, da bo samoupravna stanovanjska skupnost podpirala družbeno usmerjeno gradnjo,

skupnosti ne zavezuje k ničemu. Na tem področju bi morali trdno začrtati odnose med zadrugo in komitejem za urejanje prostora in varstvo okolja ter ob tem doseči predvsem poenostavitve, pospešitev in pocenitev postopka za pridobivanje stavbnih zemljišč. Sredstva za potrebe komunalnega urejanja stavbnih zemljišč, to je 1,3 % od bruto osebnega dohodka, bi se morala zbirati skladno s stanovanjskim dinarjem za družbeno usmerjeno gradnjo. Iz plana in realizacije stanovanjske izgradnje je razvidno, da je v letošnjem letu izpolnitev plana 76,6 % in ne 87 %, kot je prikazano v gradivu.

Obravnavali so tudi realizacijo finančnega načrta za prvo polletje 1983 in rebalans plana za letošnje leto in ugotovili, da so nagrade funkcionarjem nova postavka odhodkov iz sredstev vzajemnosti. Ni bil izrečen dvom o upravičenosti teh nagrad, ki so pri tolikšnem obsegu poslovanja gotovo upravičene, pač pa so vprašali, če je za delo teh funkcionarjev priznana refundacija s strani stanovanjske skupnosti, saj je znano, da se za ta dela nujno potroši tudi precej delovnega časa. To vprašanje se je nanašalo na delo funkcionarjev v vseh sa-

že iz do sedaj navedenega lahko ugotovimo, da je bolezenski stalež manj kazalec uspešnosti ali neuspešnosti zdravstvene službe, kar bi zdravstvu nekateri radi naprtili. Kaže bolj na odnos uporabnikov do koriščenja pravic iz zdravstvenega varstva (precejšnja večina jih še vedno misli, da je zdravstvo zastoj, da je treba VSE pravice na vsak način izkoristiti), odnos do moralno etičnih vrednot naše družbe (le težko se prebija spoznanje, da je nemoralno »marodirati« in zraven nekaj zase pridobiti postoriti), ki jih lahko oblikuje le (v zadnjem času precej zapostavljeno) konkretno, ustvarjalno in družbeno koristno delo. Problem ni lahak, še zlasti zato ne, ker se še vedno poenostavljeno pričakuje, da naj ga rešuje predvsem zdravstvena služba. Tako razmišljanje pa je iluzorno oziroma rešitev nemogoča. Koordinacijski zdravstveni kolegij občine Jesenice je v svojih »poročilih za obvladovanje bolezenskega staleža« nakazal pot za SKUPNO AKCIJO zdravstvenih in ostalih organizacij združenega dela ter širše družbenopolitične skupnosti, ki lahko da določene pozitivne rezultate. Ti pa bodo brez dvoma manjši, če ne bomo znali vanjo vključiti slehernega uporabnika življenjsko, to je ekonomsko ga zainteresirati za lastno zdravje. Tako bo sleherni občan, delavec, uporabnik postal tudi aktiven, tvoren dejavnik pri obvladovanju tega pomembnega in občutljivega (za posameznika in celoto) družbenega pojave.

To vključevanje posameznika pa zahteva zaveštno in vzporedno uspešno reševanje njegovih paramedicalnih pogojev življenja, ki še kako vplivajo na višino bolezenskega staleža, kot so med drugimi stanovanjski, vzgojno varstveni problemi, delovni pogoji in narava dela ter urejeni medsebojni odnosi.

Le s tako izpeljano SKUPNO AKCIJO bo višina bolezenskega staleža taka, kot jo »diktirajo« le bolezni in bolezenska stanja.

(Iz poročila »Izvajanje zdravstvenega varstva v občini Jesenice«, ki ga je pripravil strokovni tim SOZD Gorenjski zdravstveni center Kranj za delegate skupščine občinske zdravstvene skupnosti in zbore skupščine občine Jesenice).

moupravnih interesnih skupnostih. Vprašali so tudi, koliko in kje je bilo namenjenih stanovanj za upokoence.

V priloženem gradivu za 5. sejo zbora uporabnikov so bile tudi pritožbe za dodelitev stanovanjskih posojil v letošnjem letu. Skladno s mnenjem prve točke dnevnega reda 5. seje skupščine je konferenca delegacij predlagala, da se, če to sredstva dovoljujejo, ugotovi pritožbam naslednjih prosilcev za posojilo: Enisi Adrovič, Mojci Robič in Minki Lavtar. S tako rešitvijo bi pospešili rešitev stanovanjskih problemov tam, kjer so doseženi enakovredni pogoji z majhnim časovnim zamikom. Hitrejša izpraznitev družbenih stanovanj mora biti pomemben interes samoupravne stanovanjske skupnosti, saj je stanovanjski problem še vedno pereč. To velja tudi za primer Minke Lavtar, ki pa mora v primeru odobrenega posojila dati trdno jamstvo, da bo stanovanje v določenem roku izpraznjeno. Konferenca delegacij podpira prizadevanja za čimbolj dosledno izvajanje pravilnika o pogojih in merilih za pridobitev posojil iz sredstev vzajemnosti, združenih pri samoupravni stanovanjski skupnosti občine Jesenice, vendar je menila, da je treba upoštevati okoliščine, ki bi omogočale hitro reševanje stanovanjskih problemov (navedeni primeri).

Obravnavali so tudi dopolnilni program vzdrževanja, prenove in modernizacije stanovanjskih hiš, stanovanj in poslovnih prostorov in v zvezi s tem vprašali, kako je možen tako velik razkorak med planiranimi sredstvi in predlogom za dodatna sredstva.

Konferenca delegacij je razpravljala o tem, zakaj se delegati ne udeležujejo sej konferenc delegacij. Za boljše delovanje so predlagali več pogojev:

- gradivo mora biti dostavljeno v 14 dneh (in ne v 12 dneh, kot sedaj),
- povzetek gradiva je treba objaviti v Železaru,
- izdelati je treba analizo prisotnosti na vseh dotedanjih sejah konferenc delegacij in to posredovati predsednikom osnovnih organizacij sindikata!

Po končani razpravi so za 5. sejo obeh zborov skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti Jesenice delegirali osem delegatov od desetih možnih.

CPSI — D. H.

JAKOBU AMBROŽIČU - MIRU V SPOMIN

Jakob Ambrožič — Miro se je rodil oktobra 1921. leta na Poljšici pri Gorjah, v vasi, v kateri je 8. oktobra zaključil svojo razmeroma kratko življenjsko pot, star komaj dvainšestdeset let.

Kljub temu, da so v predvojni Jugoslaviji delavske družine, iz katere je izhajal tudi Miro, živele dokaj skromno, Miro vsaj kruha ni. Stradal, kajti njegov oče je bil stalno zaposlen v jeseniški martinarni kot zidar. Po končani osnovni šoli ga je oče hotel dati v uk za zidarja, kot je že bil njegov starejši brat Janez, toda ta poklic mu ni bil povšeči in posrečilo se mu je, da je bil v predvojni letih kot zdrav in močan mlad fant sprejet v jeseniško železarno, v obrat hladne valjarne.

Pršla je okupacija in z bratom sta kmalu navezala stike s partizani in se jima 29. junija 1942. leta pridružil. Miro se je priključil II. bataljonu Gorenjskega odreda na Pokljuki in že po nekaj dnevih doživel ognjeni krst na Bergjanci nad Zatrnikom. Šel je skozi mnoge hajke in boje, kar ga je še bolj kalilo v boju za svobodo.

Ko so bile v poletju 1943. leta organizirane nove kurirske poti in postaje, je bil najprej dodeljen na G 4 (nad Gorjušami), nato pa na G 6 (na Pokljuki), kjer je ostal do osvoboditve. Na tej kurirski relaciji je sodeloval s kurirji, ki so držali vsakodnevno zvezo iz

Gorjuš prek Pokljuke, Radovne na Mežaklo (G-8). Kolikokrat je moral prehoditi to pot v snegu, dežju, mrazu in vročini in prebresti mrzlo reko Radovno, je vedel le on. Nekoč mi je dejal, da v vseh letih njegovega partizanstva niti enkrat ni spal drugje, kot pod smrekami, v taborišču že, toda tudi ta so bila pod smrekami. Po osvoboditvi je še nekaj časa ostal v enotah VDV, nakar je bil demobiliziran. Po vojni je napredoval do čina rezervnega kapetana I. razreda, prejel pa je več odlikovanj in priznanj za borbenost in hrabrost med NOV in za zasluge v po-vojni graditvi.

Po odpustitvi iz vojske se je ponovno takoj zaposlil v hladni valjarni jeseniške železarne, kjer je hitro napredoval od tehtalca do delovodja, na tem delovnem mestu pa je ostal vse do upokojitve. Kmalu po osvoboditvi si je ustvaril družino v rodni vasi. V slogi z družino je le malo časa užival sadove svojega dela in borbenih preteklosti, še vedno je rad postoril kaj okoli svoje hiše in na vrtu, rad pa je tudi prisrčil na pomoč sovaščanom.

Tako se je Miru iztekla življenjska pot. Pogrešali ga bodo domačini, ožji sorodniki in vaščani, za katere je imel vedno toplo in bodrilno besedo. Miro, vedno nam boš ostal v najlepšem spominu in z gled. rodov, ki gredo za teboj!

Jože

OKTOBER — MESEC VARSTVA PRED POŽARI TUDI V JESENIŠKI OBČINI

Primeri, ki posledice požarne stihije načenjajo socialno varnost delovnega človeka in rušijo naša stabilizacijska prizadevanja, nam narekujejo, da si čim bolj prizadevamo pri vključevanju občanov vseh starosti v borbi proti malomarnosti, neznanju in neodgovornemu odnosu do požarnega varstva. To pa pomeni, da moramo v mesecu požarnega varstva nameniti posebno pozornost usposabljanju in vzgoji vsakega človeka, da bo v primeru potrebe pravočasno in strokovno ukrepal. Samozagotovo ravnanje pa je tudi pomembna sestavina splošne ljudske obrambe in družbene samozagotitve in je pomemben člen splošne varnosti naše samoupravne socialistične države.

Tudi v jeseniški občini obstaja želja, spodbuditi aktivnost vseh občanov, da se v mesecu požarnega varstva vključijo v akcijo za zmanjševanje števila požarov in drugih nesreč ter se obenem pripravljajo tudi na dejavnost za primer večjih katastrof v okviru SLO in DS.

V organizacijo in program za mesec požarnega varstva so vključili vse društvene in delovne organizacije, ki preko svojega članstva lahko vplivajo na samozagotitvo ravnanje oziroma navade delovnih ljudi in občanov.

Vsaka organizacija je izdelala svoj program dela, ki vsebuje vse tiste aktivnosti, ki so namenjene odpravi nevarnosti in možnih žarišč požara, preventivnemu in samozagotitvenemu delovanju in dobro organizirani požarni varnosti na delovnem mestu, doma in v neposredni okolici.

Mesecu požarnega varstva so bolj kot doslej namenili večjo pozornost v krajevnih skupnostih, saj je prav tu veliko izvorov požarne nevarnosti in drugih nesreč. V akcijo, ki naj ne bi trajala samo ta mesec, naj bi se vključili vsi hišni sveti s tem, da se požarnovarnostno organizirajo, odstranijo vse pomanjkljivosti in odpravijo možna žarišča požarov, preizkusijo pripravljenost in usposobljenost stanovalcev na področju požarne samozagotitve, se opremito s potrebnimi gasilnim orodjem, izdelajo načrt za evakuacijo v primeru požara, če ga še nimajo in drugo. Predvsem pa naj bi organizirali predavanja in pogovore s stanovalci o ukrepanju in zaščiti pred požari v stanovanjskih in skupnih prostorih. Tudi večji bloki in stolpnice naj bi imeli ljudi, ki so večji gašenja začetnih požarov oziroma prvega ukrepanja, ko se pojavi požar. Te strokovne skupine naj bi prevzele v hišnih svetih tudi svetovno vlogo in nadzor nad pravilno hrambo in uporabo vnetljivih snovi in nad drugimi dogovorjenimi obveznostmi.

Zato letos organizirajo odbore meseca požarne varnosti tudi v krajevnih skupnostih v jeseniški občini, katere sestavljajo predstavniki gasilskih organizacij, civilne zaštite, vseh družbenopolitičnih organizacij, TOZD, hišnih svetov, šol... Prav ti odbori v krajevnih skupnostih pa predstavljajo novo obliko in prilogo za protipožarno izobraževanje delovnih ljudi in občanov in njihovo obveščanje o nujnosti protipožarne zaštite tako v miru kot v izrednih okoliščinah, kar občani v velikih stolpninah in naseljih še posebno po-

grešajo. Občutek varnosti in s tem preprečitev panike pa bo utrdila zaupanje v tiste, ki skrbijo za večjo požarno varnost.

Aktivnosti v mesecu požarnega varstva so tudi del akcije NNNP '83. Izkušnje lanskoletne akcije potrjujejo, da je bilo lani organizirana problemska konferenca na temo »Vsi za požarno varnost« ocenjena kot pomembno srečanje vseh, ki so kakorkoli odgovorni za požarno varnost. Na tej konferenci so dali mnogo pobud in predlogov kot zagotoviti nadaljnje podružbljanje požarne varnosti v vseh delovnih in življenjskih okoljih, dosledno skrbeti za brezhibnost hidrantnega omrežja na celotnem področju občine Jesenice, posvetiti večjo skrb čuvanju gozdov pred požarom, še naprej skrbeti za opremljanje gasilskih enot, še zlasti POKLICNE GASILSKE in reševalne čete v železarni Jesenice s sodobno tehniko in povečati kadre do normativna ter dokončno urediti benifikacijsko dobo poklicnih gasilcev. Menili so tudi, da je treba posvetiti večjo skrb dimnikarski službi in odnosu občanov do nje. Tudi letos se bodo jeseniški gasilci zbrali na problemski konferenci, ki bo v okviru aktivnosti v mesecu požarnega varstva.

Mesec požarne varnosti naj torej spodbudi slehernega posameznika, društvo, družbenopolitično organizacijo, združenje, šole, da se za uresničitev ciljev, ki so si jih zastavili v tem mesecu in do konca letošnjega leta, vključijo v množično akcijo pod geslom: VARNOST PRED POŽAROM — NAŠA VSAKODANJA SKRBE. V to akcijo je zajetih tudi 100.000 preventivnih pregledov, ki jih bo opravljala posebna komisija z namenom, dobiti oceno o urejenosti stanovanja, oziroma gospodarskega poslojpa pred nevarnostjo požara.

S. A.

Železarski globus

EGIPT

Pred kratkim je egiptovska vlada potrdila pogodbo z nekim španskim podjetjem za gradnjo nove železarne v bližini glavnega mesta Kaira. Železarna, ki bo imela v svojem sklopu elektro jeklarno z napravo za kontinuirno vliivanje gredic in valjarno žice, bo proizvajala letno 400.000 ton gredic in 260.000 ton valjane žice debeline 6—14 mm. Pričela bo obratovati v drugi polovici leta 1985, medtem ko je naložba ocenjena na 50 milijonov dolarjev.



Sodelavec — rezalec (foto S. Kokalj)

ETIČNI PROBLEMI DANAŠNJEGA ČASA

Na letni skupščini društev medicinskih sester Gorenjske je profesor doktor Janez Milčinski predaval o medicinski etiki. V razpravi, ki se je razvila po njegovem predavanju, so zdravniki in medicinske sestre povedali, s kakšnimi etičnimi vprašanji se srečujejo pri svojem delu. Janez Milčinski pa je razpravo spodbudil z razmišljanji o vprašanjih, ki jih je dobil te dni.

ODNOS MEDICINSKE ETIKE DO EVTANAZIJE PRI NAS IN V SVETU

Danes je stališče do evtanazije bistveno spremenjeno. Včasih je pojem evtanazija zelo jasno pomenil krajšanje življenja neozdravljivega bolnega in hudo trpečega bolnika na njegovo odgovorno in prisebno izraženo željo.

Danes pa se to vprašanje pojavlja v čisto drugačnih oblikah. Kadar se govori o evtanaziji, se namreč samoumevno govori in misli na to kdaj, kdo, pod kakšnimi pogoji in s čigavim dovoljenjem lahko odklopi neke aparature, ki vzdržujejo vegetativno življenje možgansko mrtvega človeka; kako dolgo vzdrževati te vegetativne funkcije, kdaj ustaviti aparature, ki namesto pljuč in srca umetno vzdržujejo krvni obtok in preskrbo telesa s kisikom. Pri tem se je namreč pojavil nov interes. Ne več bolnik s svojim trpljenjem, ker tu trpljenja ni. Niti ne njegova družina, ki ob tem (če to stanje traja dolgo časa) postaja bolj ali manj ravnodušna.

Pojavil se je interes, bolnik, ki potrebuje transplantat (presadek) nekega organa (največkrat se razprave vrtijo okrog ledvic), ker, čim prej se ustavi te aparature, oziroma čimprej se lahko na možgansko mrtvem človeku izvrši odzvem transplantata, toliko bolj in bolj so izglej za jemanje. Danes se poizkuša to vprašanje urediti z zakonodajo. Imamo zvezni zakon, ki je bolj okviren, imamo tudi nekatere republiške zakone (Hrvatska), pri nas pa razprave o tem še tečejo.

Stališče, ki ga hočejo vsiliti z zakonom, je tako: kdor ni proti temu, da se mu po smrti odvzamejo neki organi, se s tem strinja. To pomeni: kdor se v življenju ni izrecno opredelil proti temu, taki osebi se organi lahko vzamejo, ker menimo, da se s tem strinja. Moje stališče je drugačno. Dajanje organov ne sme biti jemanje, ampak mora resnično biti dajanje in zato mora to biti humana akcija. Zato predlagam in se zavzemam za to, da bi morali med živimi in zdravimi ljudmi začeti akcijo izjavljanja za to. Naj tisti, ki je pripravljen dati nek organ, ve, da dela nekaj dobrega, človečnega in koristnega in da je vključen v neko humano akcijo.

Ne bi bilo treba drugega, kot da taka oseba sprejme nek obesek ali veržico s tablico, na kateri bi pisalo: sem dajalec transplantatov in bi jo nosil okoli vratu. Ali pa določene: v primeru moje smrti sem pripravljen, da se mi odvzame roženica, ledvice, kost, koža, hrustanec, skratka, kar koli, za kar bi se dodelali. Na ta način bi tako, kot imamo zelo veliko prostovoljnih krvodajalcev, dobili tudi zelo veliko število prostovoljnih dajalcev organov za presajanje in bi bila tako vsa stvar po etični plati in zakonodajno primerno rešena.

ZGODNJE ODKRIVANJE OKVAR NA ZARODKU

Vzrok za takšne raziskave je, da bi lahko pravočasno prekinili življenje ploda, ki nosi neke genetske okvare, ali pa je bil njegov organski sestav med nosečnostjo zaradi različnih vplivov okvarjen. Tudi tu smo se sedaj nekoliko »zaleteli«.

Pediatri po drugih deželah, kjer so to prvo fazo navdušenja nad prenatalno diagnostiko (predročno ugotavljanje okvar na plodu) že nekako preboleli, se sprašujejo: ali imamo pravico ukiniti življenje nekega ploda, za katerega lahko rečemo, da bo približno v starosti 15 let zaradi neke dedne krvne bolezni prišel v nevarnost, da bo umrl. Pravijo, da ni zanemarljiva neka količina življenja, če ima nekdo možnost, da bo teh 15 let srečno živel in da potem niti ne obstaja sigurno nevarnost, da bo zbolel za neko hudo ali smrtonosno boleznijo.

PRAVICA DO SMRTI

V okviru evtanazije se pojavlja tudi to vprašanje: ali imamo pravico se zdrav in priseben prepovedati, da bi mi v primeru težkega srčnega napada operirali srce. Ali imam pravico to prepovedati in reči, da se ne pustim operirati? Ali bo ta prepoved, ki jo izrečem sedaj, veljala tudi, ko bom v nezavesti? To so vprašanja, ki se danes pojavljajo.

Danes poznamo vrsto takih posegov, ki pa včasih rešijo življenje v celoti, včasih le življenje v vegetativnem smislu, ali pa zapustijo v psihi rešenega človeka take posledice, da preprosto ni več isti človek, kot je bil

pred operacijo. Zato se pojavljajo tudi taka vprašanja, ki verjetno nikoli ne bodo imela dokončnega odgovora.

Takšno se nam danes kaže stališče do evtanazije in mislim, da kot izhodišče še vedno velja tisto, kar je napisano v kodeksu: zdravniški delavec odklanja evtanazijo in jo ima za lažni humanizem, pač pa si bo prizadeval, da bo z vsemi sredstvi olajšal stanje bolnika, mu lajšal bolečine in življenje tudi v težkih razmerah, ne da bi posegal po njegovem življenju.

V ZDRAVSTVENE ŠOLE NAJ GREDO SAMO HUMANI LJUDJE?

Drugo vprašanje, ki ga moramo obdelati in zavzeti neka stališča, je vprašanje humanosti in poklica zdravstvenega delavca. Nekateri se namreč sprašujejo, kako doseči, da bi šli v zdravstvene šole samo humani, temu poklicu predani ljudje. Sprejemamo odličnjake, včasih pa bi bili učenci s slabšim učnim uspehom bolj humani. Včasih pa gre odličnjak v zdravstveno šolo samo zato, ker pač nekeje mora delati.

Humanost ni neka kvaliteta, ki bi se lahko merila oziroma testirala. Izkaže se šele v konkretni situaciji. Praviloma od osebe, ki so agresivne, vzkipljive, nestrpne in neurejene v obnašanju, ne moremo pričakovati, da bodo v odnosu do bolnika in v zdravstvu drugačne, kot jih poznamo v vsakdanjem življenju.

Včasih nas pa ljudje presenetijo, če se znajdejo v okoliščinah, ko morajo odgovorno in samostojno nastopiti. Dovolite mi, da vam to ilustriram s primerom, ki ga imam iz zanesljivega vira.

Med potresom v Črni goši se je Kotor močno porušil in v mestu je bilo veliko mrtvih in ranjenih. Ljudje so bili zaprti v ruševinah in niso mogli ven. Tisti, ki mi je to pravil (odgovoren in zanesljiv človek), mi je rekel, da se je vse razbežalo — občina, zdravstvena služba, kar je bilo znotraj mesta, pa milica, skratka, naenkrat je bil Kotor prazen. Vsi so se znašli na pomolih zunaj mesta, kjer je dokaj varno.

Potem se je pa izkazalo, da so se prav tisti ljudje, za katere so govorili, »da niso za nobeno delo, samo po disku klubih posedajo in kraval delajo, pa grdo so oblečeni, pa dolge lase imajo«, naenkrat organizirali in so spravili iz mesta mrliča, poskrbeli za ranjence, prišli do župana in rekli: mi smo vse to področje pregledali, iznesli mrtve, rešili ranjence in tako je Kotor razčiščen.

Tega od njih nihče ne bi pričakoval, pa vendar je takih primerov dosti. Toliko glede humanosti.

Odličnost v dobrem pomenu besede je vendarle nek kazalec inteligentnosti, pridnosti, vztrajnosti in odgovornosti za zadane naloge. Takšne lastnosti pričakujemo tudi od zdravstvenega delavca. Namreč, ta plitka humanost, ki se kaže v sočutnosti in dobroti, je sumljiva, kajti pomilovanje brez solidnega strokovnega znanja je v bistvu zasmeševanje bolnika. Tudi najvišja stopnja človekoljubnosti namreč ne more nadomestiti strokovnega znanja, zato je ta misel o iskanju humanih ljudi med osebami z manjšim znanjem nekoliko dvomljiva.

Potem pa je tu še trditev, da se za ta poklic odločajo, ker pač morajo nekeje delati. Mislim, da danes poklic zdravstvenega delavca ni več privlačen kot zatočišče. Materialno in glede na delovne napore in odgovornost je brez dvoma kot približališče bolj ustrezna banka ali pa kakšen urad, kjer se, kot vidimo, znajdejo lingvisti, naravoslovci in podobno.

Mogoče je res, da se nekdo odloči za zdravstvo iz nekih romantičnih ali neutemeljenih idealističnih vzrokov pod vtisom filmov, knjig, doktoromanov in podobnega. Takšni bodo pač doživeli iztreznitev in bodo potem ali prešli na trdna tla ali pa zapustili pot, na kateri niso našli tega, kar so pričakovali.

Humanost zdravniških delavcev je rezultat raznih faktorjev: znanja, nekih temeljnih značajskih lastnosti, v odlični meri pa je njihova humanost tudi rezultat vzgoje po vzorih in po mentorskem nadzoru oziroma vodenju.

KOLIKO OD VAŠ JIH POZNA DORNAVO?

V razpravi, ki je sledila, so zdravniki in medicinske sestre profesorja doktorja Milčinskega seznanili s primeri, ko so podvomili v etičnost svojih dejanj, ali pa se niso mogli odločiti, kako v takih primerih ravnati.

Zato so ga vprašali, kakšno je tisto najbolj primerno stališče, ki naj bo v takih primerih merodajno.

Zdravnik je opisal naslednji primer: 12 mesecev star otrok se ne zaveda niti sebe niti svojega okolja. Ker je razkorak med normalnim razvojem in okvaro, ki jo je prebolel v starosti štirih mesecev v obliki encefalitisa (vnetje možganov, vrsta drugih možganskih bolezni — opomba L. K.) vedno večji, so se odločili, da mu bodo lajšali bolečine, ob naglem poslabšanju bolezni pa ga ne bi zdravili. Zaradi te odločitve je nastal spor med zdravniki in medicinskimi sestrami, ki so skrbale za tega otroka. Zaradi nastalega spora so se zdravniki odločili, da naj vsak zdravni po svojem etičnem prepričanju. Kakšno stališče naj bi v tem primeru prevladovalo in bilo merodajno?

Janez Milčinski je svoj odgovor začel z vprašanjem, koliko od prisotnih jih pozna Dornavo. Ne po tem, kar ste o njej slišali, ampak po tem, kar ste tam videli. V svojem odgovoru je nadaljeval:

Ko stopite v to dvorano, ko gledate te pošasti tam po posteljah, si človek misli, zakaj to ne bi spravili proč. Potem smo pa govorili s temi zdravniki, ki tam delajo. Ti so povedali tole: pogledjte tegale — ne zna govoriti, ne zna nikogar, ne zna se sam hraniti, ne zna sam skrbeti zase. Star je 12 let, vendar nima nobenega stika z okoljem — se ne odziva, ko ga pokličemo, se niti ne ustraši, skratka nič. Toda, ko pride sobota, ali vsaka druga sobota, postane ta otrok nemiren in drugačen. Danes vemo, zakaj. Zato, ker ga bodo naslednji dan prišli obiskati njegovi najbližji. Tisti, ki bo do samo sedeli okrog njegove postelje, ga gledali in čez nekaj časa vstali, mu pomahali in odšli.

Vidite, tisto brez vsakega stika je včasih le nekoliko drugače, kakor to mi vidimo. Ne vidimo vse globine in razsežnosti tega odnosa in najbrž si včasih preveč domišljamo, da o teh stvareh vse vemo. So pa tudi primeri, ki se v prognozi lahko tako globoko »urežemo«, celo pri teh decerebriranih pacientih (pacientih s hudimi možganskimi okvarami — opomba L. K.).

Slišal sem tak primer: mlad človek približno osemnajstih let je po prometni nesreči obležal s hudo možgansko okvaro, brez refleksov, skratka tipično možgansko mrtvega človeka. V tem stanju je bil štiri tedne. Po štirih tednih, ko je »zapravil« že vse tiste kriterije, po katerih bi mu smeli zapreti aparature, se je začelo stanje popravljati. Pozdravil se je in šel študirat medicino, specializiral psihiatrijo in so ga pokazali na psihiatričnem kongresu kot normalnega človeka. Seveda so zlobneži rekli, da je za psihiatra še decerebrirani dober.

SPOŠTOVANJE ŽIVLJENJA ZAJEMA TUDI SPOŠTOVANJE SMRTI

Kar se tiče tega 12 mesecev starega otroka, pa mislim naslednje: lajšati bolečine, se razume. Ne zdraviti ob naglem poslabšanju bolezni — odločitev o tem po mojem mnenju zavisi od tega, kakšno je to poslabšanje in kaj lahko od zdravljenja pričakujemo. Tu smo na tistem razpotoju, ki mu pravimo spoštovanje življenja zajema tudi spoštovanje smrti. Nedostojno bi namreč bilo, če bi se recimo ob takem očitno izgubljenem življenju samo zato, da bi preizkušali sposobnost naše medicinske tehnike in učinkovitost novih zdravil, spustili v tekmo s smrtjo, ki je neizbežna. To je tisto, kar imenujemo spoštovanje smrti.

Zdi se mi pa, da je takšen načelen sklep, da ne bomo zdravili takih bolnikov, vsaj kot načelo, princip ali pravilo, nesprejemljivo. Če se zdravnik za nekaj takega odloči, potem se mora odločiti sam. Odločiti se mora sama na svojo odgovornost in bi bilo povsem neumestno, da bi v to odločanje pritegovali svojce, ki ne morejo in ne smejo odločiti o tem.

To odločitev mora vzeti zdravnik na svojo vest in jo potem nositi na svoji vesti tako kot vsi mi, ki še iz davnih let nosimo na svoji vesti takšne odločitve, za katere se danes ne vemo, ali so bile res najbolj pravilne ali ne.

SPOŠTOVATI MORAMO TUDI BOLNIKOV SVETOVNI NAZOR

Zanimiv in poučen je tudi naslednji primer: pride človek jehovske vere izkrajnjen. Prepusti se zdravljenju, tako podpisal je, da ne sprejme krvi. Med operacijo pa se je izkazalo, da je njegovo življenje resno ogroženo, če krvi ne bo dobil. Ali mu zdravniki, ki ga zdravijo, lahko proti njegovi volji dajo kri, saj se je prepustil zdravljenju?

V odgovoru je doktor Milčinski dejal, da je danes stališče o tem dokaj jasno. Pri otroku nas krije določba iz zakona o zdravstvenem varstvu, če starši za otroka tak poseg prepovedujejo. Ko gre za otoka, se lahko skrijemo za to odločbo in staršem v tem primeru po hitrem postopku odvzamemo starševske pravice odločanja in bi skrbstveni organ odločal v otrokovo korist.

Vedeti pa moramo, da tudi za otroka, če mi proti volji staršev odločimo namesto njega, zadeva ni preprosta in da bo imel v skupnosti njegovih priči velike težave. Tam bo veljal kot grešnik, oziroma kot okužena oseba in bo imel velike težave. Včasih, pravijo, so celo povsem zapustili takega otroka.

Pri odraslih je pa tako, da so nam zdravniki v skrbi za bolnikovo življenje že marsikaj predlagali, tudi to, da bi bolnika omamili z narkozo in mu skrivaj dali kri. Takšne predloge smo odločno zavrnili. Bolnik ima pravico odločati in tudi oditi iz bolnišnice. Njegova pravica vedeti in odločiti je pravzaprav vseobsežna in je zagotovljena v etičnih načelih in dobesedno v zakonu o zdravstvenem varstvu.

Pacient ima pravico vedeti za svojo diagnozo in prognozo ter mora biti obveščen o vsakem posegu, ki bo na njem izveden, s posegom pa razumemo vse od dajanja zdravil do operacije. Bolnik ima pravico te posege sprejeti ali zavrniti. Dokler imamo torej opraviti s človekom, ki je prišteven, toliko časa ne smemo in ne moremo storiti drugega, kot da ga prepričujemo. Videli smo, da to prepričevanje velikokrat zaleže. Če pa ne zaleže, potem smo na meji naših pristojnosti in vse te ukane proti bolniku ne smemo uporabljati, ker moramo spoštovati njegovo odločitev, ki jo je dal pri polni zavesti in razsodnosti, tudi takrat, ko se njegovo stanje potem res poslabša.

Proglasiti ga za nepristevnega — tega si ne smemo »privoščiti«. V tem primeru bi namreč morali imeti mnenje psihiatra in bi morali zanj sodno postaviti skrbnika, ki bi odločal namesto njega. Potem bi bila stvar s pravnega stališča urejena.

Odločitev, da krvi ne sprejme, to je treba spoštovati. Mi to odločitev lahko vrednotimo kot topoglavje, zaostalo in ne vemo kakšno še, ampak za jehove priče je sprejeti tujo kri zelo velik problem. Zanje je to problem čistosti oziroma greha, tisto, kar bi se v našem izrazoslovju imenoval naglavni ali najmanj smrtni greh. To je zanj prepričanje, svetovni nazor, v katerega zdravniki ne moremo tako tehnično posegati in reči: kaj boš s tem, saj to nič ne velja.

SAMOMORILCE ZDRAVIMO

Ob problemu zdravljenja jehovih priči je eden od zdravnikov vprašal, ali ima človek res pravico, da sam odloča o svoji smrti, saj vendar vemo, da samomorilce zdravimo, jehove priče pa bi morali prepustiti njihovi odločitvi.

Janez Milčinski je dejal, da sta tudi pri samomorilcu možnost in doseg zdravljenja omejena. Ko pride samomorilec v bolnišnico, ga zdravimo kot poškodovanca, kot zastrupljenca, ker predpostavljamo, da tega dejanja vendarle ni storil ali pri polni zavesti ali pa, da se je sedaj premislil, saj vemo, da je ponovnih samomorilcev malo in da je za nekoga že sam poizkus samomora dejanje. ki sprosti njegove duševne stiske do take mere, da potem zelo dolgo ali pa vse življenje živi brez njih. Zato samomorilca zdravimo.

Ne moremo pa mu preprečiti, da bi to ponovno storil, če hoče. Spet pa mu ne smemo dajati priložnosti za to. Pri vsakem poskusu samomora se zato dosledno opravi vsaj psihiatrični pregled, psihološka obravnava ali hospitalizacija vsaj v tistem kritičnem obdobju dveh, treh dni.

Samomorilca torej zdravimo, ga prepeljemo preko te kritične faze, ki si jo je sam povzročil, potem pa je spet vse odvisno od njegovih odločitev.

ALI LAHKO MEDICINSKA SESTRA PO NAROČILU ZDRAVNIKA DAJE INTRAVENOZNE INJEKCIJE?

Odgovor na to vprašanje je bil zelo jase: po naročilu zdravnika medicinska sestra lahko daje injekcije (tudi intravenske), ne glede na to, ali je to višja ali srednja medicinska sestra. Injekcije medicinska sestra lahko daje, vendar ne vsaka sestra in ne vse injekcije.

Na skupščini medicinskih sester je bilo sprejeto naslednje stališče: za vsako sestro bi moralo biti individualno pismeno določeno oziroma zaobeleženo, kaj sme delati in za kaj je usposobljena. Sestra mora podpisati, da si upa prevzeti določeno nalo-

go, zdravnik pa mora s svojim podpisom potrditi, da je preveril, da naloge res zna opraviti oziroma, da je zanje res usposobljena.

Pri tem ne gre toliko za ročno spretnost kolikor za to, kakšne injekcije sestra daje. Pooblastila za dajanje injekcij je treba gledati po njihovi vsebini in ne po njihovi tehniki. Kar pa se tiče zdravstvenega delavca, je treba gledati na njegovo dejansko usposobljenost, vestnost in spretnost in ne samo na rang po diplomu.

Določene injekcije so pridržane samo zdravnikom, kar določajo tudi predpisi in navodila proizvajalca. Potem so pa injekcije, pri katerih je treba neposredno nadzorovati njihov učinek. Tam, kjer je potrebno večje medicinsko ali celo specialistično znanje, je tudi smotno in pravilno, da takšno injekcijo daje zdravnik, oziroma da je prisoten pri tem. Sicer pa ni nobenega zadržka. Če je navodilo dano, torej, če zdravnik naroči, kaj in kako naj sestra dela, potem ni nobene ovire, da sestra tega naročila ne bi izpolnila.

Ordinirati sam od sebe je pa druga stvar. V patronažni službi to lahko pride do veljave, vendar mislim, da predpisovati nova zdravila ali pa takšna, ki so pod strožjim zdravniškim nadzorom, medicinska sestra ne bi smela, če si s tem lahko nakopile odgovornost, ki ji je ni treba nositi.

Če gre za nujen primer, potem so pooblastila mnogo večja, saj vemo, da v primeru nevarnosti za življenje pustimo ne samo sestri, ampak celo laiku z razmeroma kratkim usposabljanjem delati tako daljnosežne stvari, kot so zunanja masaža srca, pri kateri lahko nastanejo zelo hude poškodbe. V primeru, da presoja o potrebnosti takega posega ni bila pravilna, ima lahko tak poseg sam po sebi tudi smrtno posledico.

Kar se tiče injekcij, so omejitve za sestre v zdravilu, ki se daje, če ni izrecno pridržano zdravniku in v njeni usposobljenosti, da injekcijo zna dati tako, da bo varno za bolnika in s tem tudi zanj.

KONKRETEN PACIENT IMA PREDNOST PRED TISTIM, KI BI LAHKO PRIŠEL

Zdravnik jeseniške bolnice je dejal, da smo v sedanjih razmerah vsakodnevno priče kršenja kodeksa etike zdravstvenih delavcev. Najbolj očiten je primer spremstva, ki ga v jeseniški bolnici zelo pogosto srečujemo, ko morajo nekega bolnika nujno prepeljati v neko drugo bolnico, nimajo pa specialistov za njegovo spremstvo. V tem primeru mora z bolnikom dežurni zdravnik-kirurg ali specialist in s tem krši svoje naloge, ker zapusti delovno mesto. V tem trenutku pa lahko pride v bolnico prav tako hudo poškodovan bolnik, ki nujno potrebuje pomoč prav tistega zdravnika, ki je spremljal pacienta na nujni vožnji. Kako naj na ta problem gledamo s pravnega in etičnega stališča?

V odgovoru se je doktor Milčinski najprej vprašal, katera določba v kodeksu je bila kršena s tem, da je zdravnik po zdravniški dolžnosti zapustil svoje delovno mesto in spremljal hudo bolnega bolnika. Tu ne gre za etično, temveč za strokovno in organizacijsko vprašanje in za vprašanje, ki nam ga včasih narekujejo najrazličnejši razlogi, na katere ne moremo več vplivati.

Vendar smo v stališčih o dajanju nujne zdravstvene pomoči zapisali in sprejeli, da ima konkretni, sedanjí pacient vedno prednost pred tistim, ki bi utegnil priti. Tisti, ki je sedaj v nevarnosti, ima prednost pred tistim, ki lahko pride že čez pet minut ali pa ga sploh ne bo.

Za oddelek je lahko res neprijetno, če mora izgubiti enega zdravnika iz dežurne ekipe, vendar bi bila rešitev v tem, da, če gre za nepogrešljivega delavca in če se ve, da ga določen čas ne bo nazaj, da bi za ta čas mobilizirali zdravnika, ki trenutno ni v službi, za vsak primer, če se pojavi takšna potreba.

Zmeraj se bo treba odločati, ob vsakem konkretnem primeru in tehtati večjo nevarnost od manjše, manjše zlo od večjega in poizkušati najti tisto rešitev, ki bo v najboljši možni meri izpolnila zastavljeno nalogo.

Lilijana Kos

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

OTOK KRETA JE DOMOVINA EVROPSKE KULTURE

DIVJA ROMATIKA SFAKIJE

Če si na Kreti želiš privoščiti pravo divjo romantiko, si izbereš z velikim pompom reklamirani izlet v Sfakio v soteski Samrio na jugozahodu otoka. Pokrajina, ki je tudi politično zaokrožena v posebno enoto-provincino, je po naravnih lepota, ki zaenkrat še niso povsem odkrite in izkoriščene, edinstvena na sredozemskih otokih. Zaradi težke dostopnosti v preteklosti je bila nekakšna naravna trdnjava, ki jo tujci nikoli niso uspeli osvojiti. Tu so doma tudi najbolj bojevitih otočani, ki so se v zgodovini večkrat izkazali kot izredno sposobni gverilci. Morda so prav zaradi dolgotrajne zaprtosti in trdega boja za obstanek ti prebivalci še najbolj ohranili stare običaje in navade. Tudi zunanji videz naselij opazovalca lahko preprači, da je bilo nekoč vse podrejeno obrambi. Večina vasi je zgrajena na težko dostopnih hribovih. Kamnite hiše so prave trdnjave, ki jih lahko dosežeš le, če si dobrodošel.

Danes, ko se Kreta vse bolj odpira turizmu, je tudi ta provinca vabljiva točka turističnih izletov. Z drugimi mesti na otoku je povezana z asfaltiranimi cestami od zahoda prek zanimive visoke planote Omalos, ki se razprostira kar na 1050 metrov nadmorske višine. Ta cesta pripelje potnika do mesteca Xyloskala, kjer je severni vhod v sotesko Samaria. Ta čudovita soteska je danes zaščiteno območje narodnega parka.

Drugi cestni dohod k Sfakiji je z vzhodne strani prek druge visoke planote Askifon. Cesta se konča v mestu Chora Sfakion. To je zgodovinski kraj na jugu otoka nasproti libijske obale, kjer so v okolju prelepih peščenih plaž izjemno ugodni pogoji za turistično dejavnost. Zaenkrat ti pogoji še niso izkoriščeni. Na voljo je le malo večji gostinski paviljon z restavracijo, odkoder dvakrat dnevno vozi večja motorna ladja vzdolž strme obale k južnim izhodom iz soteske Samaria. Na tej vožnji je cela vrsta zanimivosti, ki privlačijo turiste. Domači podjetniki so že okusili slast turističnega poslovanja, zato se na vse načine trudijo, da odkrijejo te kraje tujcem, željnih dogodivščin v še docela nepoznatih predelih otoka.

Soteska Samaria (Fazangi Samarias) je najdaljša tesen v Evropi. Za okoli 18 km peš hoje najbolj večji planinci, če so dobro opremljeni, porabijo skoraj štiri ure. Navadni pešci pa sotesko sredi visokih pečin v gozdnatem predelu juga komajda prehodijo iz enega kraja na drugi v šestih urah.

Soteska se vleče s severa na jug, ponekod tudi do 600 metrov globoko v skalnatih skladih, ki se širijo od treh do 40 metrov. Poznavalci trdijo, da je Smaria ne samo najdaljša, pač pa tudi ena najožjih in najgloblji sotesk na svetu. Za pohod skozi njo je potrebno imeti primerno obutev in obleko, priporočajo pa tudi suho hrano in kakšno tekočo okrepčilo. V naši skupini ni bilo interesenta, da bi se prijavil skupaj z avstrijskimi sopotniki za ta naporen izlet. Morda bi še to komu prišlo na misel, če bi bilo na voljo več časa?

Povedati je treba, da je na jugozahodnem delu Krete še nekaj manjših sotesk, ki se vse spuščajo od severa

na jug, a se nobena po svoji divji romantiki in razsežnostih ne more primerjati z zdaj že slovito Samario.

LAŠITI, ROMANTIČNA DOLINA VETERNIC

Tretjega dne bivanja na Kreti, bila je prva oktobrska nedelja, nam je bilo vreme resnično naklonjeno. Nebo nad mirnim sinjim morjem je bilo brez oblaka. Tik za našim hotelom se je že zjutraj zgrinjalo na obalnih tratah veliko kopalcev. Večina iz naše skupine se je kljub vabljivim pogojem za kopanje odločila za celodnevni izlet na slovito visoko planoto Lassiti, dolino veternic.

Peljali smo se po lepi široki asfaltirani cesti, ki povezuje vzhodni del otoka z zahodnim delom mimo pristanišča Chania in mestecem Platano na skrajnem zahodu.

Vozili smo se ob obali do Malie in Amnissa. Mesti sta bili v antiki pristanišči za kraljevski Knosos.

Pokrajina Kameros ob obali je znana, ker so Bizantinci tu premagali Saracene.

Ob cestah smo opazili številne male kapelice kot čebelje panje, ki so pritrjene na metrske kole v obliki majhne cerkvice. Ponoči domačini prižigajo v notranjosti teh kapelic svečke in »večne lučke«.

Na poti proti hribom je več votlin. Tu in tam so vidne lepe vile. V bližini mesta Nikolaos, niti deset metrov od hotela, je velika votlina, v katero naj bi se pred morskimi viharji zatekel Odisej v 250 metrov globoko jamo. To omenja znameniti Homer v svojih pesnitvah.

Ob obali smo lahko videli na hribu ogromne antene za TV iz Grčije. Tu je baza ameriške armade in letališče. Ob obali naprej je ravnina, ki se dobesedno potaplja v morje. Ta del med cesto in obalo je izredno ploden. Zemlja je ilovnata, rdeča, z mnogimi oljčnimi nasadi. Nasadi povrtnin so pokriti s strehami iz plastičnih folij. Proti notranjosti otoka se cesta vse bolj vzpenja v gričevje, polno oljk in nizkega grmičevja. Tu in tam so še vidne sledi razvalin minojskih in poznejših utrd. Na sedlu Karfi se iznenada odpre pogled na visoko planoto Lassiti, ki se je vgnezdila med hribovjem kot velika, okoli šest kilometrov široka zelena ploščad, okrašena z nešteti belimi vetrnicami. Pravijo, da jih je nad štiri tisoč.

V času bojev z Ahajci in drugimi napadalci so se Minojci z obalnih krajev zatekli na planoto, kjer so si

postavili svoja naselja ob goratem robu. Ni jim bilo slabo, saj je planota izredno rodovitna. Po okoliških hribovih so jo zavarovali s številnimi utrjenimi stolpi. Skozi burno zgodovino je planota Lassiti večkrat menjala gospodarje. Pozneje so jo zasedli Benečani, ki niso imeli težkega dela z miroljubnimi kmeti. Enostavno so izdali ukaz o prepovedi obdelovanja zemlje na planoti, vendar pa jih pri obkoljevanju oziroma obleganju niso mogli sestradati. Ko so Turki osvojili Kreto, so na tej planoti ujeli tudi 3200 potomcev Minojcev, nekaj pa jih je pobegnulo v bližnje gore in v jame. Krvoločni turški poveljnik Ali Paša je dal vse ujetnike obglaviti, zaljubil pa se je v lepo Grkinjo s Krete in se z njo poročil, ona pa ga je ubila. Potem je odšla v hajduke, oblečena v moškega, da je nihče ni mogel spoznati.

Krajina je slikovita predvsem tudi zaradi množice mlinov na veter, od nekdanjih dvajset tisoč jih je danes še okoli štiri tisoč, ki še vedno črpa jo vodo. Lopatice so iz trikotne bele jadravine.

VAŠKA IDILA

Ker je bila nedelja, kmetje niso delali. Po ozkih asfaltiranih cestah so le tu in tam vozili majhni kamioneti, dvotonski tovorni avtomobili, ki so bili do vrha naloženi z zelenjavo in drugo povrtino. Moški so sedeli za mizami pred zanimivimi gostilnami, počasi pili kavo in igrali karte. Nikjer ni bilo videti nobene ženske. Tako moški kot ženske so oblečeni pretežno v črno. Moški imajo čudne okorne škornje in v nekakšne mrežaste rute povite glave.

Pred največjo vaško gostilno smo se ustavili, da smo se osvežili s pijačo in kavo. Pivo in vino smo še nekako lahko zaužili, kave pa zaradi zasladkanosti in čudnega okusa sploh ne. Med drugimi zastavicami, ki so krasile dvorišče, je bila tudi jugoslovanska, torej naši rojaki niso bili redki gostje. Tik nad vasjo je majhen pravoslavni samostan, ki je v žareči belini izgledal, kot bi ga pobelili pred nekaj dnevi. V tem samostanu je baje živel opat, ki je napovedal Ali Paši, da bo osvojil celo Kreto. Zaradi te prerokbe, ki se je tudi uresničila, je zapustil vso zemljo samostanu. Prav tako ni bilo potrebno Turkom dati zulum (davka). V drugi svetovni vojni so se tu zbirali partizani. Opatje so jih hranili in negovali ranjence v samostanskih skrivališčih, ki so ostala še iz turških časov.

Na hribu Karfi so v odmaknjenih naseljih našli zatočišče pred Nemci tudi številni begunci. Partizani (pravijo, da jih je bilo več kot 3500) so branili ta območja tako dolgo, da so jih Nemci morali zapustiti. Nič čudnega, saj je ves hrib prepleten s podzemeljskimi jamami in votlinami, ki so razporejene visoko v strminah in težko dostopne.



To vse je Charlotta pripovedovala dijaku. Tokrat si ji ni upal dolgo gledati v oči. Njeni pogledi so bili tako zgoči. Vse na njej je bilo tako vroče in vznemirjeno. Govorila je počasneje, a v vzvišeni legi.

Že je imel dijak stavek nared, da ga izusti. Pa ga vendarle ni. Presuhoparen se mu je zdel, četudi je vseboval veliko sočustvovanje do mladih mrtvih zaljublencev.

Njuna osebnost ljubezen je bila tudi ljubezen do naroda! Je sveto izjavila Charlotta.

Spet je imel dijak stavek pri roki. Tokrat bi povedal, da bi se morali mladi slovenski izobraženci še posebno varovati, tako kot se posebno zastražijo partizanski štabi.

Po tisti pretresljivi vesti je začela Charlotta s posebnim slovesom. Rahlo je poljubila svojega ljubljenega in spoštovanega bodočega klavir-virtuozu. Storila je to s tako naravno obvladano gesto, da ni imelo ničesar filmskega na sebi.

Prvič je bil dijak ves prepaden. Nenaden deklški pogum mu je vendarle spet očital, da on pač tiči še vse preveč v zelenčevi duši. Prav to njegovo plašnost je ona posebno rada imela.

Ko bom nocoj pesmi pisala, bom nate mislila!

Tisti večer pa sta mlada človeka mnogo več premišljevala o onih dveh mrtvih zaljubljenih kot o samih sebi.

Dijak si je skušal po Charlottinem pripovedovanju predstavljati mrtvo Zorko. Pa mu ni hotelo uspeti. Ali je dobivala obraz kake oboževane filmske igralki, ki je igrala prav žalostno vlogo... ali pa se je zjasnil pred njegovim sanjskim pogledom Charlottin obraz.

Charlotta je doživljala hudo krizo.

Vsaka noč ji je postajala muka. Zjutraj se je prebujala zdelana in odsotna, da jo je gledala zaskrbljena stara teta, pri kateri je prebivala več ali manj ilegalno. Ni bila zapisana na hišni listi, ki je morala viseti v vsaki stavbi v bližini vhodnih vrat. K sreči zalega deklška niso gestapovci kontrolirali zaradi izkaznice. Zdal jo je začelo skrbeti, odkar sta vzela Zorka in Joža tako tragičen konec: Kako bo naprej z menoj?

Zdal se je vse spremenilo. Ni več mislila na to, da bi kakor koli že prišla v Ljubljano, za katero je vedela, da se laže skriješ in dobiš veze s svojimi ljudmi od prej iz šolskih časov. Tudi načrt s »kokrško zvezo« je opustila. Zorkina in Joževa smrt jo je spremenila.

Glavni vzrok pa je bila dijakova ljubezen.

VALENTIN POLANŠEK

94

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Za to dekletovo stisko je imel prav starec veliko razumevanja. On je bil naenkrat tisti edini človek, ki je imel tesne stike z obema, z dijakom in njegovo oboževanko. On je sprevidel, da je treba takoj ukreniti nekaj, da ne pride s tema dvema mladima do katastrofe. Kakorkoli je možnost obračal, ni prišel do drugega zaključka, kot da nagovori dekle do uvidevnosti in jo spravi kam na varno. To je bilo zanj težko. Imel je pri Celovcu gori zanesljive ljudi in možnost, da Charlotto spravi tja. Najboljši rešitev pa mu je šinila skozi pamet, ko se je spomnil priletne sorodnice blizu Salzburga. Potrebnovala bi prav tako dekle, da ji gre v gospodinjstvu in gospodarstvu na roko. Charlottin študij bi imel morda v bližini Salzburga tudi več realnih izgledov za nadaljevanje. Morda. Upoštevati je treba, da v mestih primanjkuje hrane, da je nevarnost stalnih bombnih napadov.

Takoj pišem Furlanovi! je ugotovil kranjski starec. In je to tudi storil. Pismo je isti dan oddal. Charlotta o tem ni vedela ničesar. Tudi dijak ne.

Ona je bila, ki je zadevo omilila, da se ne bi po nepotrebnem plašil zelenec dijak. Počakala ga je neopazeno, da sta se srečala, ko se je vračal od klavirske vaje pri starcu dobrotniku.

Na sprehode bova hodila, zdaj, ko so lepi marčni dnevi in je tudi na prostem prijetno! je navdušeno vabila.

Niti besedice o razgovoru s starcem.

Sebe je sproti bodrila: Vse se bo v dobro spremenilo. Če je treba, bom tudi žrtvovala lepo kranjsko prostost tukaj v mestu, samo, da preživim vojno. On mora nadaljevati s šolo. Mora. Tudi v mirnem času bodo izobraženci potrebni. Pa še kako! Zlasti koroški rojaki! Zlasti slovenski učitelji! Ne bodo ga tako zastrupili, da bi postal narodni odpadnik. Toliko ga že poznam. Ni druge možnosti. V Ljubljani ne more nadaljevati s šolo. Tudi jaz ne. Preveč sem v zvezi z Zorkino smrtjo kompromitirana.

Zdi se mi, da sva oba v enaki stiski. Ti si zgubila blage prijatelje za isto skupno stvar kot jaz svoje. Midva pa čakava. Na kaj čakava? Da prideva še midva na vrsto?

Stisnila ga je za desnico.

Midva čakava na svobodo. Na skupno svobodo našega naroda in vseh teptanih ljudi, ki trpijo pod hitlerijo.

Ob teh mislih me spet mika, da bi...

Midva morava misliti na bodočnost. Na skupno bodočnost. Ti boš nadaljeval s šolanjem, dokler bodo razmere pripuščale, tukaj.

In če ne bodo pripuščale?

Se bo našla prava rešitev ob pravem času.

Ni pa povedala, da sta Zorka in Joža svoj načrt le prenašala. Nista čakala na odgovor s kokrške strani. Kar na svojo pest sta odšla v gozd.

Vem za naše rojake, koliko jih je, da ne morejo več ubežati iz hitlerjanske vojne mašinerije. Morajo se boriti za Nemce zunaj po frontah. Ne morejo uiti v domače gozdove, ker ne dobijo dopusta. Ko bi vsaj živi prišli v ujetništvo. In da bi ujetništvo preživel!

Kako govoriš prepričljivo kot izkušeni terenski aktivisti!

(se nadaljuje)

MIHA KLINAR

22

HAJKA

Če jih bomo pustili, nas bodo hoteli nadvladati. Brilzglasi bodo naše koračnice, a ne verjemite njihovu brilzganju, s katerim bi vas radi prevarali.

Sokolov hropeči glas se je dušil v krvi, ki se mu je penasto nabirala na ustnicah, a je v temi nihče ni videl.

»Pojema,« je rekel bolničar.

Sokol je hropel.

— Bogve, ali se nas bo ono dekletce še spominjalo, ko bo odraslo, — je videl zopet ono osemletno deklico in njeno mamo, ko sta zvečer zapuščali njihovo taborišče.

Tudi moški jih je prosil, da bi ga izpustili. Obljubili so mu, da se bo lahko vrnil, ko jih bo kot vodič pripeljal čez mejo in jim pokazal pot do Davče.

»Bruno, ali bomo kmalu v Davči?« je zahropel Sokol.

»Kaj pravi?« ga Blaž ni razumel.

»Kmalu,« je namesto Blaža odgovoril bolničar.

— Torej se zaveda, kje smo, — je pomislil Blaž, ko je zvedel od bolničarja za Sokolovo vprašanje.

»Bruno, in vodiča ste že izpustili?«

— Zakaj me imenuje Bruno? — se je Blaž vnovič začudil, zlasti še, ker je mislil, da se Sokol zaveda, kje je, in ker je nje-

gove zadnje vprašanje razumel, kakor da Sokol sprašuje po terenskem kurirju.

»Da, vrnil se je,« je rekel Blaž.

»Sanjal sem o materi. A kaj? Ne vem! Zares ne vem. Ne morem se spomniti,« se je Sokol zopet izgubil v popolnoma drug svet in umolknil.

»Je umrl?« se je zbal Blaž.

»Ne, še hrope! A zelo slabotno! Sploh se čudim, da še živi,« je rekel bolničar.

— Če se bolničar čudi, potem bo Sokol živel. Ne bo umrl, — je zagorel v Blažu nov žarek upanja.

Nosači so dvignili nosila, na katerih je ležal Sokol.

Na Blažovo povelje se je kolona premaknila naprej. Ko so prišli v Davčo, so se ustavili, da bi zvedeli, ali je hajka že minila.

»Imate ranjenca?« jih je vprašala ženska na kmetiji, kjer so se ustavili.

»Da,« je rekel Blaž in povedal, da je Sokol.

»Sokol?« se je zgostila žena. »Nesrečni fant!« je zajokala.

»Zakaj jočeš, tovarišica?«

»Še ne veste?« se je začudila. »Nemci so zažgali njegovo domačijo in vrgli v ogenj njegovo mater.«

Onemeli so od groze.

Tedaj se je bolničar sklonil k Sokolu, ker se je zbal, da je slišal strahotno novico.

»Spi,« je rekel. »Ne smemo mu povedati. Ne sme se vznemirjati.«

Potem ga je pogledal bolje.

Sokol ni slišal ničesar več.

Bil je mrtev.

»Zorka, mati, sin,« je zašepetal Blaž. »Vsa družina...«

Nekaj trenutkov so molče strelili v mrtvega Sokola. Streljanje v daljavi, nekje v vzhodnem predelu hribovja, pa je pričalo, da nemške hajke še ni konec.

— Treba bo na pot, — je pomislil Blaž in razmišljal, kje bi se ustavil in izbral ozemlje, ki bi ga najlažje zavaroval in branil s svojim bataljonom.

Vojna ni dopuščala, da bi dolgo žalovali za mrtvimi.

Bataljon je krenil v noč in se ustavil v Potoku.

— 15 —

Damijanovega bataljona, ki je bil v hribovih na oni strani doline, se nemška hajka ni dotaknila. Ko so se razdivjali boji v škofjeloškem hribovju, se je z bataljonom premaknil bliže dolini, da bi v primeru, ko bi se brigada prebijala proti Jelovici, priskočil na pomoč in pomagal razbiti nemško zaporno črto. Ko pa se je streljanje, ki ga je slišal, preneslo proti vzhodu in zahodu, se je premaknil nazaj pod Ratitovec.

Ko bi bil bataljon samostojen, bi si zavoljo tega ne delal skrbi. Tako pa je bil del brigade in ga je začelo skrbeti, kako in kdaj bo našel zvezo z brigadnim štabom. Pošiljal je ogledniške patrulje v obe dolinski smeri, da bi našle kako vrzel v nemški zaporni črto, a zaman. Nemci so držali dolino trdno v svojih rokah. Vseeno pa je danes, ko je bitka nekoliko ponehala, ukazal patrulji, ki jo je vodil Jelen, naj pronikne skozi nemške položaje na ono stran in poizve pri ljudeh, kaj se je z brigado zgodilo in če so se Nemci že umaknili z ozemlja, kjer se je bitka začela.

(se nadaljuje)

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na 18. ločenih sejah vseh treh zborov Skupščine občine Radovljica, 19. oktobra, so delegati pregledali uresničevanje sklepov prejšnjih sej in obravnavali poročilo o delovanju delegatskega sistema v skupščini občine ter sprejeli periodične delovne načrte zborov. Opravili so več razrešitev in imenovanj delegatov in odgovornih delavcev v razne organe.

Zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti OS Radovljica sta na ločenih sejah obravnavala informacijo o financiranju krajevnih skupnosti po samoupravnem sporazumu, na osnovah svobodne menjave dela, in sprejela zahtevo za izdajo osnutka odloka o nagradah in povračilu stroškov sodnikom združenega dela v Kranju. Sprejela sta tudi sklep o uvedbi ukrepov družbenega varstva v Gozdarsko kmetijski zadrugi Srednja vas v Bohinju in odlok o prometni ureditvi naselij v občini Radovljica.

Zbor združenega dela je razen tega proučil pogoje izvajanja programa zdravstvenega varstva s prikazom stanja uporabnikov v občini Radovljica za leto 1983. Zbor krajevnih skupnosti pa je ocenil uresničevanje stališč in sklepov o nadaljnjem razvoju KS v občini Radovljica ter dal osnutek odloka o kriterijih za delitev finančnih sredstev KS in način njihove uporabe v KS v javno razpravo.

Izvršni svet OS Radovljica je na 61. seji, 18. oktobra, obravnaval predlog sklepa za ustanovitev službe pravne pomoči za občini Radovljica in Jesenice, ki ga bo posredoval v potrditev občinski skupščini. Potrdil je osnutek odloka o prenehanju lastninske pravice na zemljiščih, ki so namenjena za stanovanjsko gradnjo in komunalno kompleksno gradnjo v Lescah. Na seji so izrekli mnenja h kandidiranju individualnega poslovnega organa TOK GG Bled in imenovali svojega člana v koordinacijski odbor za varčevanje pri OK SZDL Radovljica.

45. seja predsedstva OK SZDL Radovljica, 18. oktobra, je bila v celoti posvečena obravnavi in sprejemanju stališč o vlogi skupne delegacije za sejo družbenopolitičnega zbora občinske skupščine. Zelo živahna je bila razprava zlasti o delegatskem sistemu, kjer je še veliko slabosti in nedorečenosti. Razen tega je bila na dnevnem redu tudi obravnavna gradiva za sejo zbora KS o oceni uresničevanja stališč in sklepov, o nadaljnjem razvoju KS ter o osnutku odloka o kriterijih za delitev sredstev KS in način njihove uporabe ter samoupravni sporazum o načinu združevanja sredstev za KS v obdobju 1984—1985.

Predsedstvo občinskega sveta ZSS Radovljica je na 14. seji, 18. oktobra obravnavalo gradivo za 18. sejo zborov občinske skupščine, stabilizacijski program in analizo izvajanja dogovora o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka v prvem polletju 1983. Pregledali so tudi devetmesečno realizacijo finančnega načrta in rebalans plana občinskega sveta ZSS Radovljica.

Na delovnem razgovoru sekretarjev osnovnih organizacij, predsednikov stalnih akcijskih konferenc in delovnih organizacij, predsednikov komisij OK ZK in sekretarjev svetov ZK v KS, ki ga je, 12. oktobra, sklical sekretar OK ZK Radovljica Branko Čop, so se dogovorili o tekočih nalogah. Sprejeli so smernice za delo ZK do konca leta 1983, priprav na program-

ske seje OO ZK in volilno programsko sejo občinske organizacije ZK in naloge v zvezi z evidentiranjem članov aktivna komunistov delavcev neposrednih proizvajalcev in možnih članov občinskega komiteja ZK.

Predsednik OK SZDL Radovljica Miroslav Birk je, 17. oktobra, sklical posvet predsednikov svetov, koordinacijskih odborov in drugih delovnih teles občinske organizacije SZDL v občini. Posvet je bil namenjen dogovoru o pripravah za izvedbo volilne konference OK SZDL Radovljica, ki bo konec novembra ali v začetku decembra 1983.

Komisija za obrambnosamozaščitno usposabljanje pri OK ZRVS Radovljica je na oktobrski seji sprejela program priprav za izvedbo orientacijskega taktičnega pohoda rezervnih starešin in predlog programa dela za leto 1984, ki ga mora uskladiti še z republiškim programom.

V začetku oktobra so se na pobudo izvršnega sveta OS Radovljica sešli delavci strokovnih služb SIS s predsednikom izvršnega sveta in časnim vodjem skupnih služb. Dogovorili so se o izvajanju programa ustanavljanja skupnih služb in priprave potrebnih ustanovitelskih aktov.

Sekretar predsedstva CK ZKS Miha Ravnik je, 13. oktobra, obiskal radovljiško občino. Dopoldne se je pogovarjal s predstavniki OK ZK, DPO in gospodarstveniki o gospodarjenju in izvajanju stabilizacijskih programov v luči izhodišč 8. seje CK ZKS, popoldne pa je obiskal SOZD GLG na Bledu, kjer so se tudi pogovarjali o tej problematiki.

Radovljico je, 14. oktobra, obiskal sekretar RK SZDL Slovenije Miloš Prosenc s sodelavci, ki je sodeloval na posvetu o pripravah na volilne konference in o vlogi SZDL v sedanjih gospodarskih in političnih razmerah. Beseda je tekla o položaju v zdravstvu, o preskrbi ter o drugih perečih vprašanjih s katerimi se srečujejo v SZDL. Popoldne je sekretar Prosenc obiskal tudi krajevno organizacijo SZDL na Bledu, sodelavci pa v Zasi-pu.

Komisija za informativno dejavnost pri občinski konferenci ZRVS Radovljica je na septembrski seji sklenila, da bo učencem vseh osnovnih šol v občini predložila za letošnji nagradni razpis tri naslove spisov v vsakoletni nagradni akciji v počastitev dneva JLA. Naslovi so: Naši vojaki — Titovi vojaki — vojaki miru; Zakaj rad berem revijo Naša obramba?; Pripoved prvoborca iz naše krajevnega skupnosti. Izbor teme je prepuščen učencem, udeležencem nagradnega razpisa, ki mora biti oddan ocenjevalni komisiji ZRVS do 30. oktobra 1983.

Od 10. do 14. oktobra vsak dan v popoldanskem in večernem času je potekal seminar kandidatov za sprejem v ZKS, ki ga je v sodelovanju z občinskim komitejem ZK Radovljica organizirala Delavska univerza Radovljica. Seminar je obsegal štiri teme po enotnem programu usposabljanja v ZKS, ki je trajal 40 ur. Udeležba slušateljev je bila pod pričakovanjem maloštevilna.

Po podatkih Ljubljanske banke Temeljne banke Gorenjske — PE Radovljica je bilo letos do 31. avgusta vnovčenih v občini Radovljica za 87 milijonov din dinarskih čekov, kot plačilno sredstvo za tuje goste. Po mnenju večine gostinskih in turističnih delavcev dinarski čeki niso odigrali pomembnejšo vlogo za večjo izvenpensijsko potrošnjo.

Pred tednom dni je v zgradbi Združenja obrtnikov občine Radovljica na Linhartovem trgu v Radovljici, začela redno poslovali poslovalnica kranjske enote Beogradske banke. Tako ima mesto Radovljica zdaj dve bančni poslovalnici.

Radovljiška Almira bo za svoje delavce v letu 1983 kupila v novozgrajenih stanovanjskih blokih v Radovljici štiri stanovanja, razen tega pa bodo z zamenjavami uspeli rešiti sedem prošenj za stanovanja. Na prednostni listi prosilcev za dodelitev stanovanj je 31 kandidatov, za gradbena posojila pa se je v vseh TOZD in skupnih službah prijavilo 69 prosilcev.

V šestih osnovnih šolah in šoli s prilagojenim poukom v radovljiški občini je v šolskem letu 1983/84 vpisano skupaj 3.848 učencev, kar je 57 več kot jih je bilo v preteklem šolskem letu. V prve razrede se je vpisalo 522 novih učencev. Največ učencev imajo v osnovni šoli A. T. Linhart v Radovljici, kjer morajo zaradi prostorske stiske izvajati pouk v dveh izmenah.

V vse oddelke Glasbene šole Radovljica, ki organizira pouk za skupine učencev tudi na Bledu, v Bohinjski Bistrici, Lescah in Gorjah, je v šolskem letu vpisanih 390 učencev. Šolo financira Izobraževalna skupnost Radovljica, razen za materialne stroške, ki jih pokrivajo s šolninami. Delež šolnine znaša le 15 do 20 %, kar je pri visokih materialnih stroških razmeroma malo.

Še v septembru so v Elanu Begunje predstavili novinarjem in drugim gostom načrte za novo sodobno visoko kakovostno in vsestransko uporabno jadralnico imenovano »Elan 31«. To bodo izdelovali v petih izvedbah za turistične in športne namene. Računajo, da bodo izdelali za prodajo prva tovrstna plovila v maju prihodnjega leta.

V okviru prireditve v mesecu požarne varnosti so se pomerili na tradicionalnem športnem tekmovanju gasilci Elana Begunje in Bombažne predilnice Tržič. V šestih disciplinah so bili uspešnejši Elanovci, v eni pa gostje iz Tržiča. 14. oktobra so si gasilci in občani ogledali v republiškem centru za obrambno usposabljanje v Poljčah strokovne gasilske filme.

DPD Svoboda Rudi Jedretič Ribno je v okviru programa svoje dramske dejavnosti pod naslovom »Vaša matineja« priredila v nedeljo, 16. oktobra dopoldne, v združenem domu v Ribnem igrice za otroke Jane Kolarič »Salon Expon«. V režiji Rada Mužana in pod tehničnim vodstvom Francija Arha jo je uprizorila pionirska dramska skupina. Do konca leta bodo pripravili še štiri matinejske prireditve za otroke.

V okviru programa kulturne akcije za delovne kolektive v radovljiški občini sta bila v nedeljo, 23. oktobra popoldne, sočasna nastopa folklornih skupin. Plesalci KUD Triglav iz Srednje vasi v Bohinju so nastopili v Podnartu, člani DPD Svoboda Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice pa v Kropi.

Na 18. krosu za pokal Dela v nedeljo, 16. oktobra v Ljubljani, kjer je nastopilo nad 1800 tekačev iz 51 občinskih reprezentanc Slovenije, so se odlično izkazali tudi tekmovalci iz radovljiške občine. Občinska reprezentanca, ki je štela 51 tekmovalcev v 17 kategorijah, je skupinsko zasedla odlično četrto mesto za reprezentancami Tržiča, Kranja in Ljubljane — Bežigrad in pred vsemi drugimi mestnimi in večjimi občinskimi reprezentancami.

LETNA SKUPŠČINA VEZISTOV NOV GORENJSKE

Vezisti NOV Gorenjske, ki delujejo v okviru sekcije pri skupnosti vezistov NOV Slovenije, so imeli v četrtek, 6. oktobra, svojo redno letno delovno skupščino. Tudi letos so se zbrali v prostorih svojega gostitelja in pokrovitelja delovne organizacije PTT za Gorenjsko na Primskovem v Kranju.

V začetku je v krajšem kulturnem programu svoje in partizanske pesmi Miha Klinarja recitirala pesnica Francka Tronkar iz Kranja. Njen nastop je povezoval Janez Svolišak, ki je izkoristil to priložnost in odgovoril na napade Ede Torkarja, ki je v Delu kritiziral njegovo pisanje o pesmih Tronkarjeve v »LISTIH« Železarja. Svoje pesmi je namreč pesnica vezistom NOV Gorenjske prvič recitirala na srečanju z delavci Telematika Iskra 4. junija na Laborah v Kranju in na osnovi tega so bile nekatere njene pesmi objavljene v »LISTIH«. Navzoči so z odobravanjem nastopa pesnice in izvajanja Janeza Svolišaka zavrnili ignorantsko kritiko Torkarja.

Na skupščini sta poročila o delu vezistov v minulem obdobju podala predsednik in tajnik. Odbor je imel tri seje, kolikor je bilo tudi srečanj vseh vezistov, in sicer s pripadniki JLA ob dnevu vezistov, z delavci Iskre in delavci PTT. Zelo uspešno je bilo na pobudo vezistov NOV pripravljen in izveden tekmovalni radioamaterjev Gorenjske 24. aprila na Pristavi nad Jesenicami, ki so ga organizirali radioamaterji radiokluba »Železar« Jesenice.

V poročilih je bilo rečeno, da so bili te obdobju pri zbiranju spominov za monografijo najbolj delavni na škofjeloškem območju. Za to so posebno pohvalili tajnika aktivna Draga Kajfeža. Pohvala je bila izrečena tudi za zelo plodno in prizadevno delovanje aktivna vezistov NOV občine Kranj, kjer stabilna najbolj delovna predsednik Janez Zajc in tajnik Alojz Zibelnik.

V imenu nadzornega odbora je poročal Stanko Meglič, ki je v zvezi s finančnim poročilom dejal, da je bilo za delovanje porabljenih 12 tisoč dinarjev, 24 tisoč din pa se prenaša na naslednje leto.

V razpravi sta se med drugimi oglasila in skupščino pozdravila Ivan Pivk, predsednik Skupnosti vezistov NOV Slovenije in Silvester

Novak, predstavnik delovne organizacije PTT za Gorenjsko. Prvi je orisal naloge v prihodnjem letu in podelil priznanja jubilarantom, Silvester Novak pa je poudaril, da je delavcem PTT v čast, da nadaljujejo delo vezistov NOV, s katerimi bodo tudi v prihodnje sodelovali in jih podpirali pri njihovem delovanju.

V imenu vezistov JLA je skupščino pozdravil in vsem navzočim zaželel vse dobro ter obilo zdravja kapetan Slavoljub Ljubenović, načelnik za zveze vojašnice v Kranju.

Po krajši razpravi na poročila so sprejeli program dela, v katerem predvidevajo tri seje, dneve srečanj in pod njihovim pokroviteljstvom tekmovanje članov radioklubov Gorenjske zadnjo nedeljo aprila na območju Jesenic. Na seji radioklubov v Kranju so predlagali, da bi bilo to tekmovanje radioamaterjev treh del in da naj ostane organizator radioklub »Železar« Jesenice.

Razen tega so se dogovorili, da se bodo aktivno vključili v vse republiške akcije vezistov NOV, v okviru katerih bo prihodnje leto organizirano srečanje vezistov NOV in delavcev PTT v republiškem merilu, ki je vsaki dve leti.

Po delovnem delu srečanja so PTT delavci pripravili za veziste NOV malico, ob kateri je tekel pogovor o spominih iz NOB in o današnjih stabilizacijskih prizadevanjih. B. B.

RATEŠKI UPOKOJENCI IN BORCI NA IZLETU PO ŠTAJERSKI

Na redni leti konferenci Društva upokojencev Rateče-Planica smo se dogovorili za organizacijo izleta. Ker v letošnjem letu praznujemo štiridesetletnico rojstva nove Jugoslavije, smo se domenili, da bi si ogledali zanimivosti iz časa NOB. Odločili smo se, da si v Celju ogledamo zgodovinsko revolucijo v Starem piskru.

V soboto, 22. oktobra, nas je že ob 6. uri zjutraj integralov avtobus s 40 udeleženci odpeljal iz Rateč mimo Brnikov do Trojan, kjer je bil prvi postanek. Pot smo nadaljevali do Polzele, kjer je v prodajnem centru tovarne nogavic lahko vsak kupil, kar se je pač kupiti dalo. Naš drugi daljši postanek pa je bil v Celju. Ogledali smo si že prej omenjeni muzej.

V času okupacije v letih 1941 do leta 1945 je bil Stari pisker na takratnem spodnjem Štajerskem poleg mariborskih zaporov največja okupatorska mučnica, saj je bilo v njem in drugih stavbah v tem času zaprtih nad 20.000 zapornikov. Prve talce so v Starem piskru streljali že septembra leta 1941, skupaj pa je bilo ustreljenih 374 talcev, med njimi 49 žensk.

Napisanih je bilo 209 poslovnih pisem; v muzeju pa jih je ohranjenih 70. Dokazano pa je, da gestapovci

vseh poslovnih pisem niso odpisali; eno izmed pisem je vklesano v granitno ploščo na stavbi.

Ko smo si vse ogledali, nam je vodič zavrtel še magnetofonski posnetek z besedami poslovnih pisem in smo s solzami v očeh zapustili muzej ter nadaljevali pot do zdravilišča Dobrna, kjer so nam v novem hotelu postregli z res dobrim in obilnim kosilom. Ker smo želeli čim več videti, smo takoj po kosilu odšli v Titovo Velenje. Za krajiš čas smo se pomudili tudi v domu upokojencev. V Velenju se nam je pridružil nekdanji borec NOV in vojni invalid Tomšičeve brigade Anton Blagotivšek, ki nam je razložil ter pokazal vse zanimivosti tega mesta.

Zadovoljni smo se vračali proti domu, saj smo videli toliko zanimivosti. Še pred deveto uro zvečer nas je šofer pripeljal v Rateče.

Franc Nesman

ŽALNE SLOVESNOSTI OB DNEVU MRTVIH V RADOVLJIŠKI OBČINI

Žalne slovesnosti ob dnevu mrtvih, ki jih organizirajo občinski odbor ZBZB NOV Radovljica in krajevne organizacije ZB NOV skupaj z ostalimi krajevnimi družbenopolitičnimi in kulturnimi organizacijami, se bodo letos pričele že v petek, 28. oktobra. Dopoldne ob 11. uri bo slovesnost pri grobišču borcev III. bataljona Prešernove brigade na Goreljeku, ob 13.45 v Bohinjski Bistrici na pokopališču pri spomeniku NOB, ob 14. uri pa pri osrednjem spomeniku NOB na glavnem trgu. Ob 15.30 bo žalna slovesnost pri spomeniku Stanetu Žagarju pred osnovno šolo v Lipnici, ob 16. uri pa v graščinskem parku pri spomeniku padlim borcem NOB v Radovljici.

V soboto, 29. oktobra, bodo slovesnosti ob 9. uri na pokopališču pri spomeniku NOB v Ribnem, ob 11. uri pa pri spomeniku padlim borcem na Žagi v Lescah.

V nedeljo, 30. oktobra, bodo pripravili sočasno ob 15. uri žalni slovesnosti v Podnartu in na Brezjah.

Osrednja občinska žalna slovesnost bo v torek, 1. novembra, na dan mrtvih, ob 10. uri na grobišču talcev v Dragi, nato pa še v graščinskem dvorišču pri grobišču talcev v Begunjah ob 11. uri.

Na dan mrtvih bodo priredili vsakoletne žalne slovesnosti ob 9. uri v Gorjah in na Bohinjski Beli, ob 10. uri na partizanskem pokopališču na Bledu in ob 14. uri na pokopališču v Mošnjah.

J. R.

SREČANJE NAJSTAREJŠIH ČLANOV DU DOVJE-MOJSTRANA

Člani društva upokojencev Dovje-Mojstrana imajo nove in prijetne klubske prostore v enem izmed stanovanjskih blokov v Mojstrani. Sedaj si predvsem prizadevajo, da bi organizirali čimveč družabnega življenja ter da bi k posameznim aktivnostim privabili čimveč članov. Klubski prostori so odprti dvakrat na teden, ob četrtek in nedeljah ob 16. do 19. ure.

Prejšnjo soboto so pripravili nad vse prijetno srečanje članov, ki so dopolnili 80 in več let, povabili pa so tudi nekaj težjih invalidov iz krajevne skupnosti. Zbrane je pozdravil podpredsednik društva Alojz Plahu-ta, za kulturni program pa so poskrbeli učenci osnovne šole 16. decembra Mojstrana. V prijetnem pogovoru je čas kar prehitro minil, najbolj razpoloženi so tudi ubrano zapeli. Vsi so se zadovoljni vrnili domov, z lepimi vtisi in spoznanjem, da kljub starosti še niso pozabljeni, temveč še vedno enakovredni člani društva. V prihodnje se bodo v novih klubskih prostorih lahko srečevali še večkrat. Vse, ki se srečanja niso mogli udeležiti, bodo obiskali na domu.

J. R.

ODKUP IN ZBIIRANJE MLEKA NA OBMOČJU JESENIŠKE OBČINE

Območje jeseniške občine je zaradi že velikokrat poudarjenih naravnih danosti in kmetijski pridelavi primerno le za živinorejo. Krajevni skupnosti Žirovnica in Blejska Dobrava sta sicer primerni tudi za pridelovanje žita, vendar je tudi na področju teh krajevnih skupnosti toliko absolutnih travnatih površin, da je glavna usmerjenost kmetij možna le v živinorejo.

Mleko in meso sta sicer z vidika bioloških potreb prebivalstva izredno dragoceni živila, z vidika zahtevnosti v pridelavi pa mnogo težje kot pridelovanje poljščin. Že to, da delo pri živini zahteva zanesljivost človeka »v petek in svetek« postavlja v živinoreji zahtevnost, ki na marsikoga deluje odklonilno. Poleg tega usmerjenost v živinorejo zahteva določeno organiziranost rejcev, zlasti kar zadeva odkup mleka.

Tudi v pogledu odkupa mleka se na območju jeseniške občine kaže določena specifičnost, ki je lastna malokateri, ali sploh nobeni drugi občini. Ozka dolina od Žirovnice do Rateč je s plodnimi travnatimi površinami zelo skop. V njej so kmetije bolj ali manj strnjene razporejene na dolžini več kot 40 kilometrov. Razumljivo je torej, da ta razporedjenost predstavlja pri odkupu mleka že v dolini dokajšen problem. Zaradi majhnih količin mleka je namreč nemogoče organizirati odkup mleka v slehernem zaselku, še posebej, ker je zbiranje oziroma odkup mleka podvrženo strogim higiensko-sanitarnim predpisom, ki med drugim določajo, da ima mleko omejeno število mikrobov (bakterij) v enem litru (največ 5 milijonov na 1 ml. oz. cm³). Da pa se to začetno število bakterij v mleku, ki je idealna hrana za mikrobe, ne bi prehitro nadalje razmnoževalo, ga je nujno treba čim prej po možni ohladiti pod 12°C. Malokje v gospodinjstvu imajo vodo, ki je hladnejša od 10°C, kajti le s tako vodo je moč mleko ohladiti pod 12°C. Ker je torej možnost ohladike mleka z vodo pod 12°C zelo omejena oziroma redka, je v ta namen nujno potrebna oprema, da se mleko ohladi na čim nižjo temperaturo (6 do 8°C) s pomočjo hladilnih naprav. Take hladilne naprave izdeluje tovarna hladilnikov v Škofji Loki (LTH) in jih vgrajuje k zbiralnim bazenom, ki so izdelali Fekro Gorenje ali Alchom Ruše. Seveda taka naprava ni poceni, saj stane 400-litrski bazen s hladilno napravo po današnjih cenah od 250.000 do 300.000 din. Razume se, da tako opremo more nabaviti le redke posameznike, ki ima veliko specializirano prirejo mleka.

Ne glede na to, da na našem območju se zdaleč niso izčrpane vse možnosti za prirejo mleka, pa v glavnem razdrobljena posestna struktura ne dopušča, čeprav bi bilo to zaželeno, da bi imeli pridelovalce mleka, ki bi imeli dnevno nad 300 litrov mleka. Za take količine se namreč Mlekarna Kranj (TOZD Mlekarna pri KZK Gorenjske) obvezuje, da jih bo odkupovala oziroma prevzemala na domu. V glavnem pa imamo, na žalost, na območju jeseniške občine manjše pridelovalce, kjer največkrat niti cela vas ali celo več vasi skupaj ne zbere skupne dnevne količine 300 litrov mleka.

Trenutno imamo na območju jeseniške občine v skladu z zahtevami predpisov šest urejenih zbiralnic, na treh mestih pa se začasno zbira še v neprimernih pogojih, kjer mora inšpektor »na eno oko zamažati«, ker bi bilo sicer še manj odkupljenega mleka.

Od šestih urejenih zbiralnic smo v letošnjem letu uredili kar dve, in sicer na Potokih in na Bregu. V akciji za ureditev zbiralnic bi morali biti udeleženi vsi zainteresirani, to je mlekarji, kmetje — pridelovalci mleka, zadruga in potrošniki prek sklada za intervencije v kmetijstvu. Na Potokih je, na primer, zainteresirana kmetica zgradila prostor oziroma stavbo, zadruga Radovljica je prispevala bazen s hladilno opremo, sklad za intervencije pa sredstva za ostalo opremo zbiralnice (ploščice, električno opremo in kritino).

Na Bregu je lastnik zgradil prizidek za zbiralnico, sklad za intervencije je prispeval za bazen s hladilno napravo. Lastnik zbiralnice na Bregu se je zato obvezal, da bo sprejemal v ta bazen, ki ima zadostno kapaciteto, tudi mleko drugih kmetov v okolici, seveda ne od takih, ki bodo slučajno prinesli nekaj odvečnih litrov, kadar ga ne bo mogoče plasirati drugam, ampak od tistih, ki se bodo trajno vezali s pogodbo, da bodo postali usmerjeni tržni pridelovalci mleka.

Na Potokih oddaja v letu 1982 oddajalo in tudi letos oddaja v glavnem osem pridelovalcev mleka, ki oddajo letno od 2.500 do 18.000 litrov. Prav bi bilo, da bi se kmetije, ki jih združuje skup-

na zbiralnica, zavedali, da je to del njihovih osnovnih sredstev, ki jim pomagajo do dohodka, zato pa bi moral biti temu ustrezen tudi odziv pri skupnih delovnih akcijah, ki so potrebne pri zbiralnici.

Da je zbiralnica dragoceno sredstvo pri pridobivanju mleka, to, na žalost, znajo bolj ceniti tisti, ki nimajo možnosti organizirane prodaje mleka in zaradi oddaljenosti zbiralnice mleka enostavno ne morejo vnovečiti (Radovna, Rovte). Sklad za intervencije v kmetijstvu od letos dalje prispeva del stroškov za dostavo mleka iz težjih in bolj oddaljenih področij, vendar ostajajo še vedno gorske in oddaljene kmetije, ki kljub velikim potrebam po dohodku ne morejo prodati mleka, čeprav so

kmetije prisiljeni rediti krave, kajti predobro se zavedajo, da brez krave ni teleta in brez teleta ni mesa. Poleg tega bi jim tržni presežki še kako prav prišli za uveljavitev premij, regresov za gorivo, gnojilo ipd.

Prav zato pa bi zbiralnica v krajih, kjer že stoji, morala predstavljati spodbudo za večjo prirejo mleka. Odbira krav in pravilna prehrana pa sta pot do večje prireje in pri tem je pospeševalna služba vedno pripravljena nuditi pomoč. Organizirana prodaja mleka pa danes ne predstavlja le trajnega in zanesljivega dohodka, ampak predstavlja možnost za pridobitev regresiranega goriva in raznih premij. Prav zato pa sta gnani ali celo nazadovanje odkupa v nekaterih krajih vzbujajo začudenje in kaže premajhno osveščenost prizadatih.

Pa poglejmo, kako se je gibal odkup mleka po posameznih zbiralnicah v štirih letih:

Zbiralnica	odkup 1979	odkup 1982
Rateče	121.358	131.422
Podkoren	237.491	240.635
Dovje	112.252	92.542
Blejska Dobrava	146.190	202.435
Potoki	59.729	76.289
Breg	44.623	54.480
Smokuč in Vrba	212.958	223.716
Skupaj	938.063	1.021.519

Potrebe po urejanju zbiralnic na območju jeseniške občine so še velike. Prav zato pa se od kooperantov pridelovalcev mleka pričakuje, da bodo v složenosti in s prizadevanostjo pristopali k izgradnji zbiralnic. Sklad za pospeševanje kmetijstva bo še naprej finančno podpiral akcije pri izgradnji zbiralnic, če bo le pripravljenost živinorejcev-pridelovalcev mleka. Na nesrečo je mlekarna, ki ima velik interes za večje količine mleka, v težkem gospodarskem položaju in ne more sodelovati v zbiralnici. Kljub temu pa se moramo zavedati, da je le urejena zbiralnica nepogrešljiv pripomoček in način, da lahko ohranimo zelo lahko kvarljivo živilo potem, ko smo ga skrbno pridobili z neoporečnim postopkom, ki zagotavlja kakovost.

V letošnjem letu so na novo pričeli zbirati mleko v Gozd Martuljku. Ker so jim doslej ostajali neprodani viški mleka, znajo ceniti možnost plasiranja pridelka, ki je na našem področju najbolj zastopan. Kažejo veliko pripravljenost za novo zbiralnico, zato tudi ni bojzani, da v svojih prizadevanjih ne bi uspeli. Sklad za intervencije bo s svoje strani gotovo finančno podprl njihovo pripravljenost. Smo pač v času, ko je potrebna akcija, saj predolgo dogovarjanje pomeni znatne podražitve.

Gradnja zbiralnic pa pomeni neobhodno infrastrukturo v prireji in odkupu mleka, zato je prav, da je o zbiranju mleka in gradnji zbiralnic seznanjen najširši krog občanov.

Pavel Razinger, dipl. inž. agr.

IZLET MOŠKEGA PEVSKEGA ZBORA DU JESENICE

Slovenski pregovor pravi: »Kdor dela, zasluži plačilo.« Pevci moškega zbora Društva upokojencev Jesenice smo v preteklih mesecih prepevali na vajah, nastopali na prireditvah v občini in izven nje in tako zaslužili plačilo — izlet na Dolenjsko.

V meglenem sobotnem jutru, 15. oktobra, se je avtobus do Koroske Bele napolnil s pevci, njihovimi ženami in člani odbora DU. Vsakega posebej je pozdravil naš vodič in pevec Francec s posebno izbrano dobrodošlico. Do Kranja je avtobus navzven močil dež, znotraj pa je odmevalo od smeha. Dobra volja je bilo naše vodilo! Pozabiti na težave, prijetno se počutiti v družbi, veliko lažje videti. Bolj ko smo se bližali Dolenjski, lepše je sijalo sonce.

Pričeli smo se ustavili v Litiji, v gostišču Rojakinje iz Mojstrane. Ker smo v pogovoru zvedeli, da praznuje gospodar v prihodnjih dneh visok jubilej, smo mu čestitali s pesmijo. Od daleč smo si ogledali kmetijo predsednika Smuka in opazovali njegove skrivne poglede proti Savi. Toda avtobus je peljal v nasprotno smer — do gradu Bogenšperk. V mislih smo se vrnili za dobrih 400 let nazaj v preteklost in zvedeli veliko o nastanku gradu, o njegovem lastniku Valvasorju ter o načrtih za ureditev lepe zgodovinske vrednote za bodoče rodo-

Prelepi dolenjski griči, pokriti s pisanimi jesenskimi barvami, ter že preorana polja so nas spremljali do avtoceste in naprej do kartuzije Pleterje. Ta znamenitost privablja s svoje zgodovine, arhitekture in pridenosti njenih stanovalcev vedno več obiskovalcev. Moški del družbe je odšel na ogled samostana, ženska družba pa si je ogledala slikovni material delovanja samostana med NOB in po njej. Posebno zanimivi so tudi izdelki iz jajčnih lupin enega od stanovalcev samostana v preteklih letih. Seveda smo nakupili razglednice, spominko, pa tudi marsikatera steklenica znamenitega brinjevca je odpotovala na Gorenjsko. Kosilo nas je čakalo nekaj kilometrov vstran, v gostišču »Pri Slavcu«. Tudi tu smo se poslovlili s pesmijo.

Se ena znamenitost je bila na naši poti — slovenske Benetke. — Kostanjevica z znamenitim gradom in formo vivo. Posebno doživljati za nas je

bilo, ko smo zapeli v kapelici samostana. Pesem nam je prišla od srca, bila je zapeta občuteno, s pravim užitek. Aplavz slučajnih poslušalcev nam je samo potrdil, da smo dosegli, kar smo želeli. Razstavni prostor so naše doživljanje umetnosti samo še poglobili, nam dali občutek, da pripadamo delu slovenskih ljudji, ki gojijo lepo petje in s tem pestijo kulturno življenje nas vseh.

Končna postaja so bile termalne toplice Čatež. Utrujene ude smo potopili v zdravilno vodo, trenutno pregnali vsi revmo in druge nevšečnosti ter psihično in fizično okrepljeni sedli v avtobus, ki nas je popeljal proti domu.

Naša skupna ugotovitev: prijeten izlet, še želimo take! Posebej pa smo hvaležni za varno vožnjo šoferju Stanetu in izvrstnemu »vodniku« Francecu, ki nas je vso pot zabaval, dodatno poučeval in skrbel, da smo po prelepi slovenski deželi potovali z odprtimi očmi in ušesi!

M. M.

OBISKALI SO NAS UČENCI IZ POBRATENIH TRBOVELJ

Naše prijateljstvo s Trboveljčani izvira še iz časov, ko so se delavci borili proti izkoriščanju in za svoje pravice. Jeseničani so se upirali, upirali pa so se tudi trboveljski rudarji. Da bi bili močnejši, so se povezovali in s tem tudi sprijateljili.

Po drugi svetovni vojni se je prijateljstvo še povečalo. Pobratili sta se obe občini, in tudi nekatera društva. Prijatelji pa smo tudi z učenci trboveljskih šol. Prejšnji petek so trboveljski četrtošolci imeli izlet po alpskem svetu in se ustavili tudi v naši osnovni šoli na Koroski Beli. Do zadnjega kotečka so napolnili razred. Zapeli so nam pozdravno pesem. Tudi mi smo jim zapeli dobrodošlico. Učenka Ines iz Trbovelj nam je predstavila njihovo šolo. Tudi mi

OB DNEVU MRTVIH

Prvi november — dan mrtvih, dan, ko bodo zopet oživele stari spomini, odprle se bodo še nezacepljene rane in nastajale nove. Zagorele bodo svečke na grobovih in njihovi plamenčki bodo, kot že tolikokrat prej, izžarevali nemo sporočilo — dokaz ljubezni in spoštovanja. Ob zadnjih počivališčih svojcev in prijateljev bodo starčki in mladeniči, otroci in odrasli obujali spomine na dni, ko tu še ni bilo gomile s pokopano, a ne zakopano ljubeznijo.

Zemlja je zakrila telesa padlih borcev, junakov naše zgodovine, ni pa zakrila njihovih dejanj in misli. Te še vedno živijo, kajti na njih je zgrajena naša domovina.

Gozdovi gorenjskih planin šumijo večno zahvalo tem ljudem, primorsko morje buči in pozdravlja rešitelje, nepregledna žitna polja v Panonski nižini nežno valovijo v vetru, ki raznaša njihova sporočila o veliki zgodovini po vsej domovini, prepojeni s krvjo, strahom in ljubeznijo.

Prvi november, dan mrtvih — to je en sam spomin na veliko žrtev za našo prekrasno domovino, spomin na mrtve očete in matere, na prijatelje; ta dan človeštvo izjoče solzo za vse ljudi na svetu, pokopane, a vedno prisotne v naših mislih in srcih.

Zgodovinski krožek
OŠ Tone Čufar Jesenice
Simona in Karla Bertalančič

IZDELANA KATEGORIZACIJA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ, TODA...

Zakon o varstvu kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti, ki ga v praksi imenujemo kar interventni zakon, je začel veljati decembra leta 1982 in obvezuje vse občine v Sloveniji, da izdelajo kategorizacijo kmetijskih zemljišč, ki naj bi bila osnova za nadaljnje planiranje v prostoru.

V ta namen je republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano izdelal navodila o strokovnih merilih za določitev zemljišč v kategorije, glede na možnost njihove rabe za kmetijsko proizvodnjo (osnova bodoči agrokarti), upoštevajoč njihovo sedanje stanje, naravne danosti teh njihovih današnjih in bodočo rabo.

Zakaj interventni zakon? Odgovor je preprost: zato, ker nismo znali ali hoteli spoštovati ali, kar je najverjetnejše, zavestno smo zaobšli obstoječo zakonodajo. Mar nam je ustava SRS, mar so nam zakoni s področja kmetijstva in varstva okolja, mar so nam opozorila, sklepi in priporočila o nesmotrni rabi kmetijske zemlje v neekološke namene, enostranske odločitve brez sodelovanja vseh nosilcev prostorskega planiranja ali celo nespoštovanje medsebojnih dogovorov. Zato je zakonodaja drastično prekinila z obstoječo prakso in nam na že visoko razvitih samoupravnih odnosih vsilile drago in bolečo rešitev, oziroma reševanje prostorske problematike, ki se od dosedanjih družbenih teženj sploh ne razlikuje.

Studija je izdelana po predpisanih navodilih, ki zagotavljajo enoten metodološki pristop za celotno ozemlje SR Slovenije. Pri izdelavi te študije so bile prisotne specifične prostorske značilnosti in razvoj občine glede na njene naravne danosti z zelo različnimi reliefi, z vmesnimi stopnjami, posledicami gospodarjenja na splošno, predvsem pa ravnanje s kmetijskim prostorom vse do danes.

Cilj dokumenta, ki je bil sprejet na tretji seji skupščine kmetijske zemljiške skupnosti občine Jesenice, je ta, da se na podlagi strokovne ocene prostor razmeji in programira kmetijske površine za njihovo primarno rabo, kar je bil cilj kmetijske politike tudi pred interventnim zakonom. Pri izdelavi kategorizacije, ki predstavlja le strokovno osnovo za bodočo prostorsko planiranje, so izstopile tudi nekatere napake, ki so bile storjene v preteklosti, zaradi neusklojenega delovanja vseh nosilcev prostorskega planiranja. Zato upamo, da je kategorizacija odstranila še zadnje odločitve ob nespoštovanju obstoječe zakonodaje, oziroma

podkrepila potrebo za odgovornejše varstvo kmetijske zemlje in iskanje alternativnih rešitev v vsakem primeru, tudi v naši občini.

Kategorizacija pa nikakor ni dokončen dokument. Potrebno ga je dopolniti z izdelavo območij (con) na osnovi izdelanega gradiva. Zato interventni zakon še velja. To navajam zato, ker si nekateri občani napačno razlagajo namen posameznih kategorij. Širjenje informacij s strani tistih, ki jim zadeva ni dovolj jasna — poznana, a se čutijo poklicani, da informirajo ljudi, ima lahko težke posledice za posameznike in, kar je še hujše, tudi politične. Na osnovi sprejete kategorizacije izdelujejo območja (cone), ki bodo usklajena predvidoma do konca tekočega leta. To naj bi predstavljalo element za družbeni plan občine.

Da bi lažje dojel, kako je bil pri izdelavi kategorij izključen vsak subjektivizem, navajam podatke zemljišč, ki so po strokovnih osnovah opredeljena v ustrezne kategorije.

V občini je le 414 ha (1,10 %) prve in 467 ha (1,25 %) zemljišč druge kategorije od celotne površine občine, ki naj bi bile trajno varovane pred spreminjanjem namembnosti, torej izredno malo in celo manj kot osme (1005 ha ali 2,88 %), kar predstavlja že urbanizirani prostor. V tretjo kategorijo, ki predstavlja še vedno absolutno kmetijska tla in so panogi nujno potrebna, je razvrščenih 1481 ha (3,95 %), v četrto (bolj vlažna in poplavna področja) 41 ha (0,11 %), v peto 1434 ha (3,83 %) in šesto 4093 ha (10,92 %). O tej kategoriji smo v glasilu Železar že pisali. To so bive in bodoče kmetijske površine — kompleks v zaraščanju, ki pa jih bo treba z večjimi finančnimi vlaganji agromeliorirati in ponovno usposobiti za kmetijstvo. Sedma kategorija predstavlja 8727 ha (23,29 %) neplodnih površin, ki jih večinoma ni mogoče usposobiti za kakršnokoli rabo, najmanj pa za kmetijstvo. Del teh pa bi bil uporaben za potrebe določenih dejavnosti, za katere kvaliteta tal ni pomembna, če izzvezamo ekonomski moment. Preostali prostor občine Jesenice prekrivajo gozdovi (19.812 ha ali 52,87 %).

Kategorizacija je zajela tudi površine, ki so predvidene za agrotehnične operacije (melioracije), kar predstavlja 199 ha ali 0,53 % ozemlja občine. Seveda to niso edine površine, ki jih je potrebno meliorirati, temveč le del. Ostale pa je s planskimi dokumenti treba vključiti v program izboljševanja in oplemenitenja za povečanje proizvodnje ter lažjo obdelavo, kar se v veliki meri tudi že izvaja (skupni pašniki, male melioracije itd). Treba se je namreč zavedati, da prvobitnosti človekovih potreb po prehrani ni mogoče zanikati, spreminjati ali zmanjševati, še manj pa na priroden način zaustaviti skokovitega naraščanja populacije človeštva.

Kaj je pravzaprav najširši družbeni interes? V naši samoupravni terminologiji poznamo in se čisto izrazimo: »... to pa je širši družbeni interes!« Prvobitnost pa bi skorajda lahko primerjali z današnjo terminologijo!

J. Šavor

OPRAVIČILO JESENIŠKI KULTURNI SRENJI

Le nekaj dni zatem, ko sem najavil svoj odhod od jeseniških prijateljev, sem dobil na pisalno mizo dokument, ki me je do dna pretresel, a tudi spametil. Vendar se to ni zgodilo kar takoj. Človek je v svoji nespametni zaletavosti včasih tako prepričan v svoj prav, da noče in noče verjeti v kaj drugega, kot v svoje trditve. Poleg tega sem v tistih dneh zelo pogosto dobival iz soseidne pisarne pošto podobne namembnosti in zato nisem bil kar na mah pozoren na vsakršno vsebino bogate dokumentacije.

Nekega dne pa sem vseeno še enkrat prelistal zajeten svezhen bodočih samoupravnih aktov Kulturnega centra Jesenice v ustanavljanju in glej: ena sama stran je zadostovala, da sem spoznal svojo zmoto in spregledal svojo krivdo globoke nevednosti. Vsebinske prve strani tega dokumenta mi je namreč nedvomno dokazala, da je stanje v jeseniški kulturi že lep čas docela porazno, da vladata v njej tako rekoč Sodoma in Gomora in da je skrajni čas za prihod angela, ki bo z mečem razginal to grdobijo in bo nastopil kot maščevalc in odrešitelj hkrati. Zdaj, ko to vem, se globoko zavedam svoje prejšnje nevednosti in dolžan sem se opravičiti.

Dokument, o katerem teče moja misel, se imenuje **ELABORAT O POGOJIH IN CILJIH ORGANIZIRANOSTI ENOVITE DELOVNE ORGANIZACIJE KULTURNI CENTER JESENICE**, njegov avtor pa je Slavko Mežek, predsednik Kulturne skupnosti Jesenice, vršilec dolžnosti tajnika kulturne skupnosti, vršilec dolžnosti vseh in vsakršnih priprav za ustanovitev bodočega centra in lahko bi rekli: enfant terrible viharne smeri, ki jo je tisk že oznanil za **NOVI VETER V JESENIŠKI KULTURI**.

Ta dokument v svojem uvodniku navaja naslednje nedvomne resnice (vse podčrtovanje je samovoljno opravil avtor tega članka):

... Jeseniške kulturne organizacije, ki opravljajo različne kulturne dejavnosti, so organizacijsko in programsko zelo slabo povezane. Gledališče Tone Čufar, Občinska knjižnica, Tehnični muzej in drugi muzeji ter spominske hiše v občini, Zveza kulturnih organizacij in Glasbena mladina s svojimi posredovalnimi dejavnostmi, pa še vsako amatersko kulturno društvo posebej, se v programskih usmeritvah podvajajo in si po nepotrebnem konkurirajo.

Naj mi bo odpusteno! Prepričan sem bil, da se jeseniško gledališče v glavnem ukvarja s teatrom in da do sedaj ni imelo namena svoje dejavnosti razširjati na področje glasbe. Nisem pa vedel, da knjižnica pripravlja gledališke predstave, ni mi bilo znano, da godbeniki v kleti skrivaj pripravljajo folklorni nastop in da Dolikovci snujejo načrt za samostojni koncert. Takšna nelojalna konkurenca je seveda prepovedana. To se mora nehati! Takoj!

... Možnosti programskih in organizacijskih vezi so skoraj docela neizkoriščene celo znotraj posameznih dejavnosti, zato te v poprečju že dlje časa stagnirajo in se počasi osipljejo.

V kakšni grdi zmoti sem taval! Le kdo me je prepračil, da gledališče v zadnjih letih pravzaprav dviga svojo kvaliteto raven? Pa naš ženski pevski zbor: kako da nisem videl njegovega stagniranja in osipavanja? Zdaj mi je seveda jasno! Jeseniški tehnični muzej, pevci zbora »Blaž Arnič«, pihalni orkester, Dolikovi malarji — sama beda in osip! V povprečju, seveda.

... Vsaka od dejavnosti se brezkompromisno in neoziraje se na druge bori za čimvečji kos finančne pogače v kulturni skupnosti in zunaj nje. Zahtevana vzpostavitev novih odnosov v kulturi, zasnovanih na svobodni menjavi dela, se odvija prepočasno, žal pretežno verbalno in forumsko, neučinkovito pa predvsem v zadnji fazi konkretne realizacije.

V tej točki sem nekoliko v dvomih. Da se medsebojno pretepamo in grizemo za imenitno kulturno pogačo,

tó ja! Ampak glede »svodobne menjave dela«, tisto mi ne gre čisto v glavo. In tudi tisto ne o »zadnji fazi konkretne realizacije«. V teatru smo nekaj malega postorili z abonmajsko ponudbo, a to najbrž ni tisto pravo? Muzikusi pripravljajo sem in tja po kak koncert, likovniki razstavo, vendar najbrž tudi to ni na mestu. Res bo treba drugače! V osnovi! Realizirati bo treba konkretno.

... Organizacijski premiki in vsebinski vzponi so vse preveč odvisni od pobud in volutarizma posameznikov.

Pobude posameznikov, posebno še, če so volunteerske, so nišne! Potrebna je organizacija, ki bo že sama na sebi spodbuda. Predvsem pa je ljudi treba postaviti na pravo mesto, jih dobro plačati ter jim enkrat za vselej prepovedati migali po svoje! Iz osebnih pobud nimamo v kulturi drugega kot zdrahe!

... Odnosi med izvajalci so še vedno neustvarljivi, formalni. Vse našeto še naprej spodbuja kulturni nered v občini, dupliranje kulturnopolitičnih in kulturno-izvajalskih funkcij in aktivnosti, nadaljnje uveljavljanje privatizacije kulture v mnogih znanih sredinah itd.

Res je. Skrajni čas je že, da napravimo v jeseniški kulturi spodoben red. Tako kot gre zdaj, ni za nikamor! Vendar — imel sem grdo misel, da je privatizacija čisto nekaj drugega. Bil sem namreč v hudi zmoti, da je privatizacija, če si predsednik in direktor hkrati, če imaš edini celoten vpogled v vse kulturniške denarje in če snuješ novo organizacijo, ne da bi hotel prisluniti onim, ki tam že leta in leta delajo. Zdaj pa mi je dokončno jasno, da je privatizacija skrita v organiziranosti igralske skupine, v pevskih društvih, v razpečanju knjig, v likovnih krožkih — vse to so na Jesenicah okolja, ki hudo smrdijo po privatnem, takorekoč zasebnem izživiljanju v zaprtih krogih, ki jih je treba nujno prevetriti z novo sapo.

... kadrovske ambicije silijo pretežno v neprestano širjenje, ne pa v racionalizacijo dela, boljše izkoriščenost obstoječega kadrovskega potenciala, nujno reorganizacijo in bolj dognano delitev dela.

Naglavni greh iz te točke je slabo organizirano jeseniško gledališče. Tega se zdaj skesano zavedamo. Tajnica bo odslej tudi blagajničarka, vodila bo še ZKO in knjižnico in imela bo časa na pretek še za muzealsko pošto. Čistilka bo prevzela poleg gledališča še knjižnico, računovodkinja celoten bodoči zavod, umetniški vodja pa bo odslej samo še pol svojega časa posvečal teatru. To zadostuje. Zato pa bomo imeli novega direktorja in predvsem posebnega vodjo

— to je pa za Jeseničane novost — prireditvene poslovalnice!

... Znotraj kulture praktično ne poznamo prelivanja sredstev. Vse temelji na proračunu in zaračunavanju (tudi medsebojnih) uslug. Možnosti pridobivanja lastnega prihodka so razen v izjemnih primerih izkoriščene minimalno.

Seveda ni bilo prelivanja sredstev, ko pa ni bilo nikogar, ki bi imel neoviran pogled nad njimi. Zdaj bo to drugače! Vendar: le zakaj sem si toliko domišljjal zaradi dejstva, da je gledališče v štirih letih delež lastnih zaslužkov dvignilo od desetine na četrtno? To ne velja nič! Ko bi pa, na primer, naši godbeniki lahko vsaj na pogrebih zaslužili kaj več. Vsaj toliko, da bi si sami plačevali svojega dirigenta.

Če pa koga gornji dokazi iz omenjenega dokumenta še niso docela prepričali o nujnosti reorganizacije v jeseniški kulturi, če kdo še dvomi o nemogočih razmerah, ki so v zadnjih letih preplavile to sfero jeseniškega življenja, ga bo gotovo pretresla naslednja ugotovitev:

... Po ustanovitvi skupnih služb SIS bo kultura po izvajalski plati praktično neorganizirana. Ta misel pa je ja docela jasna! Zadnjemu nevednežu pove naslednje:

— če je doslej kaj omogočalo izvajalsko plat jeseniških kulturnih institucij, je bila to njihova služba v kulturni skupnosti. Zdaj, ko te ni več, smo vsi praktično neorganizirani;

— ustanovitev skupne službe SIS očitno nima namena ukvarjati se tudi s kulturno sfero. Imeli bojo dovolj drugih in bolj pametnih problemov.

S tem sem v glavnem izčrpal bogate misli v uvodniku k omenjenemu elaboratu, a prepričan sem, da je že to dovolj za drugačen pogled na kulturo jeseniške srenje. Blodil sem v krivi veri, da so znamenja dobrega dela skrita v koncertih jeseniških godbenikov in obeh pevskih zbora, v dobrih predstavah domačega gledališča, v solidni organiziranosti knjižnice in muzeja, v razstavah dolikovcev. Zdaj pa vem, da temu ni tako. Obetajo se nam boljše časi. Imeli bomo klub kulturnih delavcev, kamor bojo prihajali imenitni ljudje in predvsem: dobili bomo čisto novo in svežo PRIREDITVENO POSLOVALNICO, ki bo usklajala vse kulturno življenja na Jesenicah in ki jo bo vodil nekdo, ki ima vsaj srednjo glasbeno šolo in vsaj eno leto izkušenj v kulturni sferi (tako piše v osnutku samoupravnih aktov Kulturnega centra Jesenice v ustanavljanju).

Vsem prijateljem na Jesenicah se opravičujem zaradi dosedanje zmote. Zdaj, ko sem spregledal, mi je ob odhodu le nekoliko odleglo. Vendar mi nikakor ni lahko. Odhajam namreč s hudo mislijo v srcu, da te sorte veter le ni za vsakogar. Med tiste, ki jim ni do tolikšnega prepiha, sodim namreč tudi sam.

Miran Kenda



Ob otvoritvi 7. medklubske razstave fotografij »človek in jeklo«, ki je odprta v razstavnem salonu Dolik, je zapel pevski zbor DU Jesenice, pod vodstvom Mire Mesarič (foto B. Čušin, ml.)

ZORA LAMPREHT-RIJAVEC BO RAZSTAVLJALA NA JESENICAH

V razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah bodo v petek, 4. novembra, ob 18. uri odprli drugo samostojno razstavo ljubiteljske slikarke dr. ZORE LAMPREHT-RIJAVEC. Ob otvoritvi bo krajši koncert izvajal ženski vokalni oktet DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, pod vodstvom Metke Rutar-Piber. O njeni razstavi likovni kritik Aleksander Bassin meni naslednje:

»Sprehod med likovnimi zapisi dr. Zore Lampreht — Rijavceve, ki očitno nastajajo v njenem svobodnem in namenoma izbranem času, priča o velikem talentu, da, tudi o razvoju načina likovnega razmišljanja prav v teh zadnjih dveh letih, odkar se je pričela intenzivno ukvarjati s slikarstvom. Tudi z risbo kot neposredno in neizogibno zasnovi, ki jo očitno spremlja prav v njenem najbolj neposrednem izraznem načinu, v tehnikah pastela. Zanj se je odločila takoj, verjetno zaradi mehke, začetnega učinka, zaradi žareče svetlobe, ki jo Lamprehtova rada zajame in predstavi v tihožitju s sočnimi breskvami, v razpeti zeleni tišini Cerkniškega jezera, v šopku nežno vijoličastih rož. Prav žareča zelena z vijoličastim nadihom — to sta gotovo zelo zahtevni barvi — sta dr. Lamprehtovi zelo pri srcu; z njima tudi najbolj suvereno zajame plastičnost oblike, njeno mesto v prostoru; v drugih barvah se rada izgubi v krajinski impresiji, kjer je arhitektura vedno podrejena okolju, v katerem je večinoma le pasivno navzoča.

Pred nami je tako prva predstavitev iz izrazite ljubiteljske vneme zraslega slikanja, hkrati pa talenta, ki je obetaven, predvsem zaradi enostavnosti, skromnosti in nevsiljivosti naše slikarke. V tem je tedaj tudi

njena prednost za nemoteno, samemu sebi posvečeno dragoceno razvijanje likovne misli.

Prim. dr. Zora Lampreht-Rijavec je bila rojena 5. julija 1924 v Šmarju pri Jelšah. Dekliška leta je preživela na Jesenicah. Bila je borka NOV v Jeseniško-bohinjskem odredu in pokrajinski tehniki za Gorenjsko od leta 1944 do osvoboditve. Medicino je študirala v Pragi in Ljubljani. Kot specialist-pediatr je delala v Mariboru in Ljubljani, kjer je še sedaj zaposlena v Univerzitetnem kliničnem centru TOZD Mestna otroška bolnišnica.

Je članica kulturno-umetniškega društva Univerzitetnega kliničnega centra in Medicinske fakultete »dr. Lojz Kraigher« in članica likovnega društva Samorastniki v Ljubljani, kjer je obiskovala dva risarska tečaja.

Sodelovala je v slikarskih kolonijah v Planici, Savudriji in Izlahah, na »ex tempore« Ljubljana 1981 in 1982, Velike Lašče 1981, Novo mesto 1982, Piran 1983 in na več skupinskih razstavah v UKC in MF v Ljubljani in Izoli.

Razstava slik Zore Lampreht-Rijavec bo odprta do vključno 23. novembra vsak dan, razen nedelj in praznikov, od 10. do 12. ure in od 17. ure do 19.30.

PO RAZSTAVAH LEONA KOPORCA NA JESENICAH IN V RADOVLJICI

V petek, 14. oktobra, so v Šivčevi hiši v Radovljici odprli razstavo oljnih slik akademskega slikarja Leona Kaporca, ki so jo radovljiški muzeji prevzeli od jeseniškega Dolika. Prijetno kulturno doživetje ob otvoritvi je bila predstavitev nove pesniške zbirke pesnika Bojana Piska — Predrti klic. Slogovno oznako njegove poezije in še posebej nove pesniške zbirke je zgoščenost in kvalitetno podlago študijske knjižnice France Drolc, pesmi iz zbirke pa je številnemu občinstvu pripriljivo posredoval avtor sam.

Slikarski svet Leona Kaporca je osebna, lirčna in drugačnega nadrealizma. Oljne slike, s katerimi se je predstavljal na Jesenicah in v Radovljici, so diho v obdobje med letom 1967 in 1983 in kažejo znotraj značilne umetnikove likovne govorice dokajšnje spremembe. Medtem, ko je za najstarejšo razstavljeno sliko, ki nosi naslov Meditacija, značilen zadržan kolorit, vnašanje geometrijskih likov v tihožitno pojmovan interior, v katerega je postavljena za Leona Kaporca vseskozi značilna dekliska figura, so platna iz zadnjega obdobja slikana v plemenitem, toda zelo živem koloritu, kompozicija je baročno vzvalovljena in pogosto prenapolnjena z množico elementov iz vsakdanjega življenja, elementov, prenešenih iz preteklosti in sestavin, vzetih iz sodobnega tehničnega sveta, ki ga simbolizirata predvsem motor in raketa. Dekliclo zamenja žena, bodisi ženski akt ali oblečena ženska figura. Prav ženski akt se pojavlja kot poseben lepotni poudarek, ki ga slikar vstavlja v svoja platna. Družnost slik je njihova bogata pripovednost, ki na značilno nadrealističen način združuje v sliki resničnost in sanje v novo pesniško resničnost.

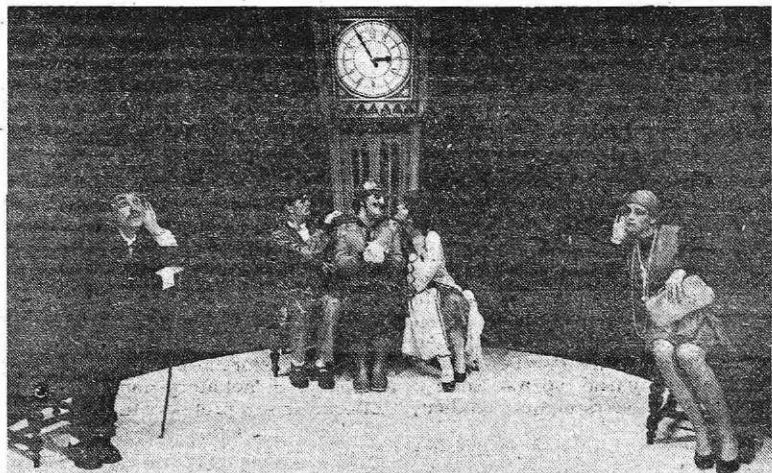
Svet glasbe je v Kaporčevih slikah prav tako stalno prisoten kot lik ženske ali otroka. Najrazličnejša glasbila, ki jih vsebujejo njegove slikarske kompozicije, ustvarjajo v slikah, podobno kot odmaknjeni otroški obrazi ali neindividualizirani, namenoma nedodelani lepotni ženski akti, občud-

tek nostalgije za vsem lepim, ki izginja.

Občudovanje preteklosti izraža slikar s samim načinom slikanja. Med najboljšimi »baročno« razgibanimi slikami so tiste, ki jih doživljamo kljub novi tematici kot slike starih mojstrov. Tudi kadar se slikar v delu slike izraža povsem abstraktivno, dvojnost vsebine ne opazimo takoj, ker je njegov tehnični pristop vsakič enak in vsakič enako dognan. Znotraj svoje individualne likovne govorice z živim koloritom je Leon Kaporc dal svojo širino tudi stripovski načinu podajanja, kar nam dokazuje na razstavi slika Urška in Povodni mož.

Gledalci, ki si ogleduje Kaporčeve slike, pomenijo posebno likovno doživetje tista dela, v katerih slikar uveljavlja svoj »kremerschmidtovski« kolorit, igrivo skicoznost in temno in svetlo kontrastnost, v čemer odkriva nemirnega in nostalgičnega umetnika — iskalca. Prav s tem imenom je slikar poimenoval eno od svojih tovrstnih platen.

Maruša Avguštin



KLUB KULTURNIH DELAVCEV SAMO NA PAPIRJU

Jesenice, 21. oktobra. Zbrali smo se ob 20. uri v kinu Radio Jesenice. Bilo nas je komaj pet. Po vabilih predsednika Kulturne skupnosti Slavka Mežka smo ugotovili, da nas je nekaj je prišlo obiskat filmsko gledališče.

Nihče nam ni rekel dober večer, nihče nas ni povabil po končani filmski predstavi na razgovor, kot je bilo to zapisano na vabilu.

Na vabilu pa je bil celovit program filmskega gledališča in kako bo to prva priložnost, da se bomo ljubitelji kulture srečali in pogovorili o nadaljnjem delu in načrtih...

Vabilo je služilo kot vstopnica, to pa je bilo tudi vse, kar je prišlo iz profesionalnih kulturnih krogov. O samem filmu ni vredno spregovoriti veliko besed. »Lov na čarovnice« — drugi del, je tako slaba srhljivka, s tako poceni efekti, da bi se Hitchcock od žalosti razjokal. Nekateri so iz zastarele dvorane predčasno odhajali...

Vprašanja vrejo na dan kar sama od sebe. Čemu taka vabila, če od odgovornih ni nikogar blizu? Čemu ponujanje slabih filmskih predstav in to še drugega dela? Čemu kup čevljarstva na seji skupščine kulturne skupnosti po načelu »tresla se gora, rodila se miš«? Kdaj bomo nehali z brezplodnimi razpravami in kdaj bo za napake kdo že enkrat odgovarjal? Bodo hoteli obiskovalci petkove večerne predstave, ki so prišli v dežju in slabem vremenu, še sodelovati?!

Tomaž Iskra

BRANKO ČUŠIN S SVOJIMI AKVARELI V LIP BLEJ

Prejšnji teden so v avli upravne stavbe LIP Blej odprli samostojno razstavo akvarelov slikarja, člana likovnega kluba DOLIK Branka ČUŠINA. Avtor razstavlja dvajset slik, pretežno etnografskih motivov, ki jih je za blejsko razstavo izbral umetnostni zgodovinar in likovni kritik dr. Cene Avguštin.

To je že njegova peta samostojna razstava, razen tega pa slikar tudi redno sodeluje na vseh skupinskih razstavah likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar.

Dopisujte

V ŽELEZARJA

SZDL O POLITIKI ENOTNEGA SLOVENSKEGA KULTURNEGA PROSTORA

Komisija za manjšinska in izseljeniška vprašanja pri republiški konferenci SZDL Jesenice je na zadnji oktobrski seji obravnavala nekatera vprašanja uresničevanja politike enotnega slovenskega kulturnega prostora. Razprava delegatov iz vseh slovenskih regij je razsvetlila to problematiko z različnih zornih kotov in posebno opozorila na naloge občin, kulturnih skupnosti in kulturnih društev iz obmejnih območij. Med drugim so pozitivno ocenili razmeroma visoko raven kulturnih stikov tudi vseh gorenjskih občin.

Že vnaprej je treba reči, da se pod enotnim kulturnim prostorom razume celovitost delovnih in ustvarjalnih območij vseh Slovencev v matični domovini in v zamejstvu. Jedro takšne politike enotnega kulturnega prostora so prizadevanja za čimbolj vsestranski, bogat in skladen razvoj kulture slovenskega naroda kot etnične celote. Ta politika sloni na enotni jugoslovanski politiki miroljubnega mednarodnega sodelovanja, dobrega sosedstva in odprtih meja ter na sprejetih mednarodnih obveznostih. Politika enotnega kulturnega prostora je tudi ena od oblik povezovanja sosednjih držav in narodov.

Dosledno izvajanje takšne politike terja priznanje in spoštovanje političnega kulturnega razvoja in tenkočutnost za posebnosti položaja kulture v zamejstvu. Hkrati s tem pa politika enotnega kulturnega prostora zahteva intenzivne pretoke dosežkov in informacij; živo sodelovanje, demokratični kulturni dialog in ustvarjalno kritiko uveljavitev enakovrednih odnosov. To pomeni, da je vsaka slovenska skupnost samostojen nosilec odločitev o kulturnih usmeritvah in razvoju.

Spoštovanje teh načel vsebuje tudi soočanje različnih idejnih, nazorovskih in političnih opredelitev, ki so rezultat različnih družbenih in političnih pogojev v sosednjih deželah. Ta različnost ne sme biti ovira za dialog ter kulturno in drugo sodelovanje. Seveda pa ne more biti nikakršnega dialoga s silami, ki so ostane fašizma in nacizma, ali, ki pripadajo sovražni emigraciji ali pa na kak drug način delujejo proti samoupravnim, socialističnim in neuvrščenim Jugoslovajci.

Danes je mogoče trditi, da je načelo političnega in kulturnega sodelovanja v okviru enotnega kulturnega prostora že stalnica naše politike in sestavni del zavesti vse naše kulturne javnosti. Enotni kulturni prostor je sestavina politike SZDL in po ustavi SRS dolžnost in skrb, ki jo moramo posvečati našim rojakom v zamejstvu.

Naša opredelitev za delo v prihodnosti vsebuje dve temeljni usmeritvi: ustvarjanje pogojev za stalni kulturni razvoj in rast kvalitete kulturne ustvarjalnosti v okviru enotnega kulturnega prostora in skrb ter prizadevanja za odprtost, širino in strpnost do kulturnega ustvarjanja in demokratičnosti v medsebojnih odnosih. Pri tem se zavzemamo za čimbolj intenzivno kulturno sodelovanje vseh dejavnikov v enotnem kulturnem prostoru. Širitev tovrstnega kulturnega sodelovanja mora biti prednostna naloga kulturne politike.

ČETRT STOLETJA SLOVENSKE TELEVIIZIJE

Slovenska televizija je letos stara petindvajset let. Njena zgodovina se je pričela že leto poprej, in sicer decembra 1957. leta. Takrat so namreč ob mednarodnem sejmu elektronike iz festivalne dvorane na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani devet dni improvizirano pripravljali in oddajali prvi slovenski televizijski spored. Takrat televizija v Sloveniji ni premogla primerne studia, zato so vse oddajali iz nedokončane in nedograjene dvorane na Gospodarskem razstavišču.

Prvi slovenski program so pripravljali med sejmom elektronike zato, ker je Gospodarsko razstavišče prevzelo del finančnih bremen za urjenje programskih, tehničnih in drugih kadrov pri uvajanju televizije. V Slovenijo je televizijo presadila skupnica tehnikov in programskih delavcev, ki so se odločili spoprijeti se z novim medijem. Program so snemali z aparaturnimi in reportažnimi avtomobili zagrebške televizije. Pri realizaciji in tehnični izvedbi pa so poleg ljubljanske televizijske skupine, sodelovali tudi televizijski delavci televizije Beograd in televizije Zagreb. Program so oddajali v živo od 4. decembra do 15. decembra 1957, in to poprečno štiri ure dnevno.

Po uspešnem poskusnem programu na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je v naslednjem letu sledil reden poskusni program slovenske televizije in tako je leto 1958 uradno priznано kot začetek slovenske televizije. Televizija je dobila tudi svoje

Sodelovanje mora biti naravnano tako, da bo krepilo mrežo nosilcev kulturnih dejavnosti v zamejstvu. Razviti bo potrebno stalnejše programe gostovanj njihovih kulturnih skupin v Sloveniji in razširiti oblike izobraževanja kadrov. V Sloveniji je treba odpreti trg njihovim knjigam in razviti tudi program na področju varstva kulturne dediščine.

Komisija priporoča občinam in kulturnim skupnostim, kulturnim organizacijam in društvom, da temeljito razčlenijo položaj in oblikujejo lastne programe sodelovanja. Več sodelovanja bo nujno treba zagotoviti tudi na področju vzgojnoizobraževalnih ustanov, tiska, radija, televizije in drugih sredstev javnega obveščanja. Tudi poltednik Glas in ted-

nik Železar in lokalne radijske postaje na Gorenjskem lahko najdejo v tem sklopu prizadevanj svoje mesto.

V prizadevanjih za razvoj slovenskega jezika je nujno vključevanje dejavnikov iz zamejstva v akcijo »slovenščina v javnosti«. Prav tako je potrebno zagotoviti sodelovanje na področju raziskovalne in znanstvene dejavnosti.

V stališčih so posebno poudarjene zahteve po programiranju finančnih sredstev prek samoupravnih skupnosti in nakazane poti za premagovanje ovir, ki so posledica v sedanjem kriznem stanju porajajočih se navzkrižij. V tem sklopu komisija vztraja na uresničitvi stališč republiške konference SZDL Slovenije, da spada odprta meja med bistvene pogoje uresničevanja enotnega kulturnega prostora. Zato je potrebno takoj odpraviti vse omejitve v maloobmejnem prometu in nadomestiti depozit z drugimi ustrežnejšimi ukrepi.

JR

MINILO JE 50 LET, ODKAR JE ZDRUŽENJE PEN KLUBOV DVIGNILO SVOJ GLAS ZA SVOBODO PISANE BESEDE

Minilo je 50 let, odkar so številni pisatelji, pesniki, kritiki in esejisti, skratka kulturni delavci vsega sveta na kongresu PEN klubov pri nas v Dubrovniku prvi dvignili svoj glas zoper nacizem in zatiranje svobodne besede. To je bilo ob koncu maja 1933. leta.

PEN klub je bil ustanovljen v Londonu leta 1921 po končani prvi svetovni vojni, ki je prinesla toliko gorja in sovraštva, z željo zblizati pisatelje in pesnike vsega sveta in jim omogočiti večje sodelovanje in povezanost ne glede na narodno in versko pripadnost. Za prvega predsednika so izvolili slavnega pisatelja in dramaturga Johna Galsworthyja — nobelovca iz leta 1932, kar naj bi dajalo jamstvo, da bodo v svojih prizadevanjih tudi uspehi. Centri PEN klubov so za tem hitro rastle po vsem svetu, tudi pri nas, saj je bil ustanovljen prvi center že leta 1932.

Na kongresih 1931. in 1932. leta v Hagu in Budimpešti so se naši kulturniki že potegovali, da bi bil v letu 1933 svetovni kongres pri nas, za mesto kongresa pa so predlagali že svetovno znano obmorsko letovišče Dubrovnik. Dubrovniške hotelle so tega leta res napolnili pisatelji iz vsega sveta, z vseh kontinentov, med njimi tudi slavni Georg Wells, Francoz Jules Romains, pa židovski pisatelj Šalom Asch in drugi. Številni pa so bili tudi domači mojstri besede: Ivo Andrič, Jovan Dučić, Desanka Maksimović, France Bevk, Oton Župančič, Franc Finžgar, Tone

Seliškar, Alojz Gradnik, Ferdo Kozak, Josip Vidmar in drugi. Ker je prav v začetku tega leta v Nemčiji prišel na oblast nacizem, je bilo seveda izrečenih največ hudih besed proti preganjanju naprednih pisateljev v Nemčiji, posebno pa še proti zaigajanju knjig. To so počeli v Nemčiji hitlerjevci povsem organizirano. Zoper to početje je najbolj odločno dvignil svoj glas v Dubrovniku nemški pesnik in pisatelj Ernest Toller — komunist, ki mu je že uspelo pobegniti iz Nemčije v Švico, kjer je leta 1939 tragično umrl.

Po njegovih ostrih besedah so številni nemški pisatelji zapustili kongres, ki je prav zaradi teh ostrih besed o svobodi besede v svetu znan še danes.

Po končanem kongresu so številni udeleženci obiskali tudi Ljubljano, Bled in Bohinj in se nekaj dni zadržali na Bledu. Takrat je prvič obiskal Bled naš kasnejši nobelovec Ivo Andrič, ki je prišel skupaj z Josipom Vidmarjem, in sta tu, po besedah Vidmarja, razpravljala o slovenstvu in jugoslovanstvu, o problemih, ki so bili prav takrat pri nas v notranji politiki zelo aktualni.

Po osvoboditvi so se naši pisatelji in pesniki, združeni v treh PEN centrih — Beogradu, Zagrebu in Ljubljani — ohrabрили in povabili vso svetovno elito na 33. svetovni kongres PEN, tokrat v naš alpski biser, na Bled. To je bilo v poletju leta 1965. Nad 500 udeležencev iz vsega sveta je v tistih dneh obiskalo Bled. Vsem je Bled ostal v najlepšem spominu. Med udeleženci naj omenimo le nekaj najbolj poznanih imen kot Artur Miller, Pablo Neruda, Ignacio Silone, Steven Spender. Moskva je poslala le svoje opazovalce, zastopal pa jih je Leonov. Seveda so bili najbolj številni na Bledu naši domači pisatelji, pesniki, kritiki in drugi. Tako ponovno Andrič, Krleža, Vidmar, kot naši glavni kulturniki pa Matej Bor... Na Bledu je bil za novega predsednika izvoljen Artur Miller, za katerega je znano in smo že večkrat ponovili, da je vzkliknil ob pogledu na Bled: »To je prekrasno — to je raj.« Tudi ta kongres je potrdil že velikokrat ponovljeno misel, da je osnovna naloga pisatelja v današnjem svetu zblizevanje in spoznavanje narodov.

Dvakrat smo torej častili največje duhove besede pri nas, obakrat v naših najlepših turističnih središčih, Dubrovniku in Bledu. Vendar niti od enega od teh kongresov, teh srečanj, nismo znali zbrati, kaj so ti povedali in napisali o svojih vtisih, ki so jih ponesli domov. Kako zanimivo bi bilo danes to čitati, saj bi o tem verjetno lahko napisali celo knjigo. Žal je prepozno o tem danes razmišljati, tarnati in obžalovati...

A. Kerštan

Božo Benedik

PESTER PROGRAM AKTIVNOSTI ŠŠD

Z novim šolskim letom se je v delo na področju telesne kulture vključil tudi aktiv učiteljev telesne vzgoje, ki je na svoji seji določil med drugimi nalogami tudi program tekmovalij v šolskem letu 1983/84.

Nasploh so šolska športna društva, ki delujejo v osnovnih šolah v naši občini, izredno aktivna. Vsako leto so tekmovalnja, ki so organizirana na občinskem nivoju za člane šolskih športnih društev, s pomočjo učiteljev telesne vzgoje in zunanjih sodelavcev v celoti izpeljana. Tudi za letošnje šolsko leto so se na aktivu s predstavniki ZTKO Jesenice domenili za koledar tekmovalij.

Dirigentsko palico aktivja je Milena Mlačnikova iz ŠSD osnovne šole Kara-Mlačnikova kurirjev NOB Koroška Bela predala Matjažu Pogačniku iz ŠSD osnovne šole Tone Čufar, katerega že čakajo nove naloge in obveze. Ena izmed nalog pa je uresničevanje naslednjega sprejetega programa:

Za učence od 5. do 8. razreda bodo izvedena občinska prvenstva ŠSD v jesenskem krosu, dvoranski atletiki, streljanju z zračno puško, smučanju, malem atletskem pokalu, sankanju, spomladanskem krosu, plavanju, košarki, odbojki, rokometu in nogometu. Izvedeno bo tudi izborno tekmovalje za štafeto zmage v Ljubljani, občinska reprezentanca pa se bo udeležila regijskega spomladanskega kroša.

Tekmovali pa bodo tudi učenci nižje stopnje, program njihovih aktivnosti pa zajema: igro med dvema ognjema, rokomet, nogomet, malo olimpijado, jesenski in spomladanski kros, sankanje, plavanje.

Seveda pa je to le tisti del programa, ki se nanaša na občinska prvenstva ŠSD. Aktivnost ŠSD pa sega predvsem v šolo — v razredna in medrazredna tekmovalnja. Znanje in moč pa dokazujejo še na medšolskih, prijateljskih tekmovaljih. Vsako leto nastopajo tudi na vseh razpisanih tekmovaljih v okviru meseca mladosti, kjer organizacija kljub prizadevanju posameznih telesnokulturnih organizacij še vedno šepa.

KOMEMORACIJA OB DNEVU MRTVIH

Vabimo vse prebivalce mesta Jesenice, da se udeležijo

KOMEMORACIJE

v počastitev padlih borcev narodnoosvobodilne vojne, žrtev fašističnega terorja in umrlih ob dnevu mrtvih, ki bo v petek, 28. oktobra, ob 16. uri v spominskem parku na Plavžu.

KO ZB NOV Staneta Bokala, Cirila Tavčarja in Mirka Roglja-Petka.

OB MESECU KNJIGE

Knjige so neusahljivi vir znanja.

Iz njih se naučimo živeti, sovražiti, ljubiti, odpustiti...

Pomenijo mi razvedrilo in današnjem vsakdanju.

Kadar berem, pozabim na težave, ki me obdajajo.

So zakladi, kamor pisatelji skrijejo svoja doživlja, občutke, misli, želje...

Tamara Grilc, 8. r.

(Osnovna šola Jeseniško-bohinjskega odreda Kranjska gora)

VOZNI RED AVTOBUSNIH PREVOZOV OB DNEVU MRTVIH NA JESENICAH

- Od 29. do 31. oktobra bodo redne vožnje ojačane z dodatnimi avtobusi.
- V torek, 1. novembra, bodo vozili avtobusi po naslednjem voznem redu:

a) smer bolnica — pokopališče

6.03	7.15	7.45	8.15	8.45	9.15	9.45	10.15
10.45	11.15	11.45	12.15	12.45	13.15	13.45	14.15
14.45	15.15	15.45	16.15	16.45	17.15	17.45	18.15
21.10							

b) smer pokopališče — bolnica

6.30	7.45	8.15	8.45	9.15	9.45	10.15	10.45
11.15	11.45	12.15	12.45	13.15	13.45	14.15	14.45
15.15	15.45	16.15	16.45	17.15	17.45	18.15	18.45
21.30							

c) smer Koroška Bela — pokopališče

8.40	9.20	10.00	10.40	13.40	14.20	15.00	15.40
16.20							

č) smer pokopališče — Koroška Bela

9.20	10.00	10.40	11.20	14.20	15.00	15.40	16.20
17.00							

d) smer Tomšičeva ulica — Podmežakla — pokopališče

9.00	10.30	14.30					
------	-------	-------	--	--	--	--	--

e) smer pokopališče — Podmežakla — Tomšičeva ulica

9.45	11.15	15.15	16.15				
------	-------	-------	-------	--	--	--	--

- V sredo in četrtek, 2. in 3. novembra, bodo redne vožnje ojačane z dodatnimi avtobusi.
- Za prevoze na dan mrtvih velja enotna cena 15.00 din.

INTEGRAL
DO SAP LJUBLJANA
TOZD Medkrajevni potniški promet,
delavnice, turizem in žičnice Jesenice

ZAHVALE

Ob boleči izgubi dragega moža, brata in strica

FRANCA ŽVABA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem za podarjeno cvetje in pevecem za zapete žalostinke.

Iskreno zahvalo izrekamo zakoncem Cesarca za lajšanje bolečin in prijaznost.

Vsem še enkrat iskrena hvala!
Zalujoča žena Francka in ostalo sorodstvo

Ob nenadni, nenadomestljivi izgubi drage, skrbne žene

ŠTEFKE PIPAN

se iskreno zahvaljujem vsem prijateljem, znancem in sestanovalcem stolpnice na Cesti revolucije 2/b za izraženo sožalje, darovano cvetje in spremstvo na njeni zadnji poti. Posebno se zahvaljujem družinam HADŽIČ in STARC ter tov. STARETU za nesebično pomoč v najtežjih trenutkih slovesa.

Neutolajljivi mož Miha

Ob izgubi dragega moža in očeta

FRANCA REKARJA, upokojenka Železarne

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, stanovalcem na Titovi 3, nekdanjim sodelavcem transporta Železarne, organizaciji ZB NOV Sava, kolektivu Zarja, poslovnici enoti Blagovnice Zarja za izrečeno sožalje, podarjeno cvetje in vence.

Zahvaljujem se osnovni organizaciji sindikata Zarje za denarno pomoč.

Zahvalo izrekava tudi osebnosti kirurškega oddelka jeseniške bolnice za intenzivno nego, govorniku KO ZB NOV KS Sava za poslovlilne besede ob odprtem grobu in pevcem za zapete žalostinke.

Se enkrat hvala vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.

Zalujoči žena in hčerka

Ob boleči izgubi dragega

EVGENA KLEMENCA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem, znancem in sodelavcem TOZD Strojne delavnice, TOZD Remontne delavnice — obrat RTA in ŽG Ljubljana — TTG Jesenice, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in cvetje in nam nudili vsestransko in denarno pomoč ter izrekli sožalje.

Posebno zahvalo smo dolžni osebnosti internega oddelka Bolnice Jesenice za zdravljenje in skrbno nego. Zahvalo izrekamo tudi pevcem za zapete žalostinke.

Zalujoči: Pavla, sin in hčerka z družinami, sestra, brat ter ostalo sorodstvo

Ob boleči izgubi naše drage mame, stare mame, babice in tašče

KRISTINE RAZINGER Tonekove mame s Hrušice

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, Rezik Pintar za vso pomoč, znancem, organizaciji Zveze borcev NOV in Gasilskemu društvu Hrušica za darovane vence in cvetje ter spremstvo na njeni zadnji poti.

Posebno zahvalo izrekamo internemu oddelku — intenzivna nega Bolnice Jesenice za vso skrb v času njene bolezn. Prav lepa hvala tudi pevcem za zapete žalostinke in Maksu Klinarju za poslovlilne besede.

Vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali, se še enkrat zahvaljujem.

Zalujoči: sin Miro ter hčerka Milica z družinami

Ob boleči izgubi drage žene, mame in stare mame

ALOJZIJE MUNIH

se iskreno zahvaljujem vsem sosedom, prijateljem in znancem, krajevni organizaciji ZB NOV Javornik-Koroška Bela, TOZD Energetika — EE in DO Kovin v Jesenic, ki ste jo tako številno spremili na njeni zadnji poti, denarno pa tudi drugače nudili pomoč v teh težkih trenutkih, darovali vence in cvetje ter izrekli sožalje.

Posebno se zahvaljujem tudi dr. Pavlinu in ostalemu osebju instituta Golnik, tov. Svetinu za poslovlilne besede in pevcem — upokojencem za zapete žalostinke.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

Vsi njeni

Društvu invalidov Železarne se zahvaljujem za pomoč in darilo ob moji bolezn in za zdravljenje v toplih krajih.

Obenem se lepo zahvaljujem tudi sindikatu TOZD Transport, ker so mi omogočili zdravljenje.

Vsem sodelavcem in članom društva želim še veliko zdravja in uspeha pri delu.

Jože Borse.

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se zahvaljujem za prejeta čestitka in lepe želje ob mojem življenjskem jubileju, obenem pa jim želim veliko delovnih uspehov in zdravja.

Marija Bradič

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se lepo zahvaljujem za pomoč pri nabavi ozimnice.

Miha Pasero

Vsem prijateljem se za osebne čestitke ob mojem visokem jubileju najiskrenejše zahvaljujem, posebno pa občinskemu odboru ZZB NOV Jesenice in KO ZB NOV Podmežakla in VVI Sava — Podmežakla za darilo in obisk na domu.

Simon Rešek

Ob odhodu v pokoj se prisrčno zahvaljujem sodelavcem adjustaže in sodelavkam TOZD Žičarna in TOZD Hladna valjarna Jesenice za lepa darila, ki sem jih prejela.

Celotnemu kolektivu pa želim veliko uspeha pri nadaljnjem delu.

Hvaležna Milka Kovačević

Izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti KSI se najlepše zahvaljujem, ker mi je omogočilo prijetno brezplačno bivanje v Biogradu na morju.

Rina Pleteršek

Osnovni organizaciji sindikata delovne skupnosti KSI se iskreno zahvaljujem za pomoč pri nabavi ozimnice.

Marička Pajk

Članom likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar se iskreno zahvaljujem za knjižno darilo ob mojem življenjskem jubileju.

Janez Kozamernik

Vsem dolgoletnim sodelavkam in sodelavcem TOZD Vzdrževanje — vzdrževanje Javornik, se najlepše zahvaljujem za darila, ki sem jih prejel ob odhodu v pokoj.

Vsem skupaj želim še veliko uspehov in sreče pri nadaljnjem delu.

Jože Lužnik

DEŽURNE TRGOVINE

V soboto, 29. oktobra, bosta na Jesenicah od 7. do 18. ure dežurni trgovini:

DELIKATESA — Poslovalnica 7, Titova 7 in

DELIKATESA — Kašta 4 na Plavžu, Tavčarjeva 6.

— — —

V ponedeljek, 31. oktobra, bosta na Jesenicah od 7. do 18. ure dežurni trgovini:

EMONA MARKET — Prešernova 1/a in

ROŽCA — sam. trgovina na Javorniku, O. Novaka 8.

— — —

V soboto, 5. novembra, bosta na Jesenicah od 7. do 18. ure dežurni trgovini:

ROŽCA — sam. trgovina na Plavžu, Titova 79 in

DELIKATESA — Kašta 3 na Kor. Beli, V. Svetina 8/a.

Istočasno vas obveščamo o spremembi v razporedu dežurstva trgovin od 31. 10. 1983 dalje. Ob sobotah so prehrabene trgovine odprte do 16. ure, ostale do 12. ure, dežurne do 18. ure.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu novembru bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna v Radovljici.

VABILO AKTIVISTOM IN BORCEM NOV

V soboto, 29. oktobra, bo ob 18.30

VIII. tradicionalno srečanje aktivistov in borcev NOV iz KS Javornik-Koroška Bela.

Srečanje bo v prostorih doma upokojencev na Javorniku s kratkim kulturnim programom.

Vabi pripravljalni odbor

Sodelavkam in sodelavcem strgarne in težke obdelave TOZD Strojne delavnice se iskreno zahvaljujem za prejeta darila ob moji 50-letnici, saj mi je izjemno drag spomin.

Istočasno se zahvaljujem tudi Društvu invalidov Jesenice za poslano čestitko ob moji 50-letnici.

Terezija Habjanič

Ob odhodu v pokoj se članom poklicne in reševalne gasilske čete Železarne in izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti KSI najlepše zahvaljujem za darila in poslovlilne besede ter jim želim še veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Slavko Ferčej

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

28. oktobra, švic. barv. satirična komedija KAKO POSTANEŠ ŠVICAR ob 18. in 20. uri, ob 22. uri premiera barv. akcij. spektakla PRINC MASČEVALEC.

29. oktobra, amer. barv. risanka NORA DIRKA TOMA IN JERRYJA ob 16. uri, ob 18. in 20. uri franc. barv. komedija HOROSKOP.

30. oktobra, amer. barv. krim. film STREL NI BIL IZBRISAN ob 18. in 20. uri.

31. oktobra, danska barv. erot. komedija ZAKAJ NE PRIDEŠ V MOJO POSTELJO ob 18. in 20. uri.

1. novembra, amer. barv. akcij. spektakel PRINC MASČEVALEC ob 18. in 20. uri.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 29. oktobra: Peter PRIMOŽIČ, Finžgarjeva 2, Jesenice.

V soboto, 5. novembra: INTEGRAL, TOZD MPPD Jesenice, Titova 67.

ČLANOM DU JAVORNIK-KOROŠKA BELA

Člane, ki so se prijaviли za petdnevno bivanje v počitniškem domu upokojencev v Izoli od 5. do 10. novembra, obveščamo, da je odhod z Jesenic v SOBOTO, 5. NOVOBRA, OB 7.56 Z VLAKOM (z Javornika ob 7.59). Vozna karta bo skupinska.

Hkrati obveščamo, da bo članski sestanek v soboto, 5. novembra, ob 16. uri.

RAZSTAVNI SALON DOLIK JESENICE

V dneh od 25. oktobra do 2. novembra razstava barvnih fotografij JUSTI IN ADIJA FINK.

Razstavo si lahko ogledate, razen nedelj in praznikov ter sobote popoldne, vsak dan od 10. do 12. in od 17. ure do 19.30.

Po sklepu sveta Centra srednjega izobraževanja Jesenice razpisujemo naslednja prosta dela in naloge:

— učitelj STM

Pogoji za sprejem: visoka izobrazba, opravljen strokovni izpit, pedagoško andragoška izobrazba.

Kandidati naj vloge pošljejo na naslov: Center srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice, Cesta bratov Rupar 2, Jesenice, do 14. novembra.

2. novembra, amer. barv. akcij. spektakel PRINC MASČEVALEC ob 18. in 20. uri.

3. novembra, ZAPRTO!

KINO PLAVŽ

28. oktobra, hongkon. barv. karate film ZADNJE POROČILO BRUCE LEEJA ob 18. in 20. uri.

29. oktobra, fran. barv. drama POLICAJKA ob 16. uri, ob 18. in 20. uri amer. barv. krim. film STREL NI BIL IZBRISAN.

30. oktobra, amer. barv. risani film NORA DIRKA TOMA IN JERRYJA ob 10. uri, ob 18. uri franc. barv. drama POLICAJKA in ob 18. in 20. uri franc. barv. komedija HOROSKOP.

31. oktobra, amer. barv. akcij. spektakel PRINC MASČEVALEC ob 18. in 20. uri.

1. novembra, danska barv. erot. komedija ZAKAJ NE PRIDEŠ V MOJO POSTELJO ob 18. in 20. uri.

2. novembra, ZAPRTO!

3. novembra, nem. barv. pust. film SUPER BABY ob 18. in 20. uri.

KINO DOVJE

30. oktobra, amer. barv. risani film NORA DIRKA TOMA IN JERRYJA ob 17. uri, ob 19. uri SUPER BABY, nem. barv. pust. film.

3. novembra, amer. barv. krim. film STREL NI BIL IZBRISAN ob 19. uri.

KINO KRANJSKA GORA

28. oktobra, amer. barv. mlad. film LASSIEJE ČAROVNIJE ob 17. uri.

29. oktobra, AGENT ST. 1 — LJUBI UBIJA, amer. barv. pust. film ob 19. uri.

1. novembra, nem. barv. pust. film SUPER BABY ob 19. uri.

3. novembra, nem. barv. erot. komed. ŠEST ŠVEDINJ V INTERNITU ob 19. uri — film ni primeren za otroke!

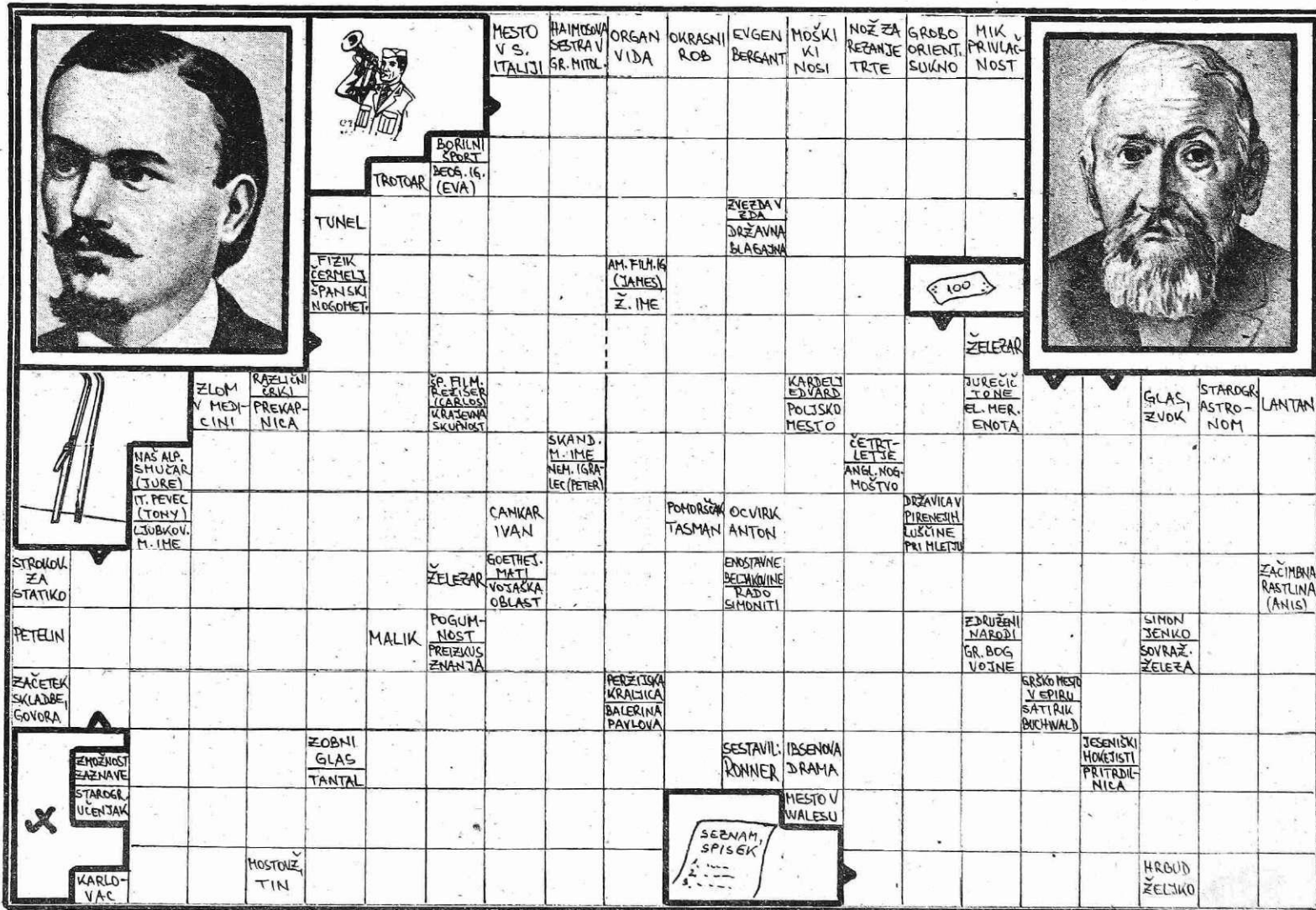
ČLANOM DU JESENICE

Društvo upokojencev Jesenice vabi na koncert opernih arij in samospevov, ki bo v soboto, 29. oktobra, ob 17. uri v domu društva na Jesenicah, Pod gozdom 13.

Sodelujejo:

— baritonist ljubljanske Opere domačin Jaka Jeraša, pri klavirju Milena Trost, — učenec Glasbene šole Jesenice Primož Kerštanj s klavirsko skladbo Scena na perzijskem trgu, skladatelja Alberta Ketelbeya.

Obenem društvo članstvo obvešča, da je v domu društva vsako nedeljo ples od 17. do 21. ure. Igra trio DU Jesenice.



ZMAGA ZA ZMAGO

JESENICE — CRVENA ZVEZDA 9:0 (5:0, 2:0, 2:0)

Dvorana v Podmežakli, gledalcev 800, sodniki Grepl iz Subotice, Mlakar in J. Vister z Jesenic; strelci so bili: Hafner in Bešić po 2 ter D. Horvat, Razinger, I. Ščap, Borše in Pajić po 1 zadetek; kazenske minute: Jesenice 14 (Mlinarec disc. kazen igre), Crvena zvezda 21 min., plus 10 disc. (Bubnić disc. kazen igre ter Vato-vec in Bodružić kazen igre).

Letos je Crvena zvezda izredno okrepljena z nekaterimi najboljšimi igralci Partizana in Spartaka. Toda v prvi tretjini so Jeseničani igrali svojo igro, hitro in domiselno, in gostje sploh niso prišli do izraza. Proti Pretnarjevim vratom so prvi streljali šele v deveti minuti. Plod takšne igre je bilo visoko vodstvo domačinov s 5:0. V prvem delu sta bila do konca srečanja (disciplinska kazen igre) izključena Bubnić in Mlinarec.

V drugi tretjini domačinom ni šlo več tako kot v prvem delu. Preveč so hoteli s posamičnimi akcijami doseči zadetek, kar je ustrezalo gostom, ki so postrlili igro.

Podobno je bilo v zadnjem delu, vendar je potrebno povedati, da so se gostje vse bolj odločali za nevarno in nedovoljeno igro. Sodnik Grepl očitno ni izbral pravega kriterija za doseganje prekrškov, zato je igra proti koncu dobivala nezaželen epilog. Nekaj sekund pred koncem je Šuvak zelo močno s palico udaril Vato-vec, kar je pomenilo domovinu izključitev, le nekaj trenutkov za tem pa sta pri pozdravljanju Vatovec in Bodružić fizično napadla Šuvaka, za kar sta dobila najstrožje hokejske kazni — kazen igre.

Po tem neljubem dogodku se je v dvorani Podmežakla zvrstilo marsikaj, kar ne sodi na športno igrišče. Slišali smo veliko grdih besed, groženj Beogradčanov, videli smo poskus fizičnega obračuna Bubniča, ki je hotel udariti Svetlina, skratka, veliko grdega. Žal pa v takšnem vzdušju nismo ostali »dolžni« tudi domači igralci. Res je, da gre za pešico neodgovornežev, ki so igralcem Crvene zvezde vpili vsemogoče.

S tribun je priletelo nekaj steklenic. Pri HK Jesenice so ostro obsodili takšno početje. Treba je namreč vedeti, da odvražena steklenica lahko pomeni suspens dvorane v Podmežakli. Poleg tega pa se je potrebno tudi zavedati, da bodo naši hokejisti še nekajkrat v letošnjem prvenstvu gostovali v Beogradu. Nedvomno nam ne bi bilo po volji, če bi doživeli tako nešportne izpade publike, kajti zaradi steklenic lahko pride do težjih poškodb.

HK Jesenice prosijo vse gledalce, da podobne nešportne in nekulturne izpade na tribunah takoj preprečijo. Na ta način bodo še kako pomagali jeseniškemu hokeju.

V. kolo
KRANJSKA GORA — PARTIZAN 6:0 (1:0, 1:0, 4:0)

Dvorana v Podmežakli, gledalcev 600, sodniki Grepl iz Siska ter Eržen in Dremelj, oba z Jesenic.

Strelci: Kelih 2, Berlišk, Stros, Tišler in Lah po 1 zadetek; kazenske minute: Kranjska gora 8, Partizan 10 min.

Kranjskogorci nadaljujejo z zmagami, še posebej pomembno pa je, da so tokrat pokazali najboljšo igro v letošnji sezoni.

V prvi tretjini je bila igra dokaj izenačena, čeprav so domačini imeli nekaj več priložnosti, vendar so bili v nadaljevanju, predvsem v drugi tretjini, mladi Kranjskogorci v veliki premoči. V 22. minuti je Stros zastreljal kazenski strel, Kranjskogorci pa se je odprlo v zadnji tretjini, ko so dosegli štiri zadetke.

Se kako smo veseli, da Kranjska gora prihaja v formo, še posebno, ker pečat igri drugega jeseniškega ligaša dajejo mladi igralci, zaradi katerih so se pred začetkom prvenstva odločili, da bi Kranjska gora, kljub finančnim težavam, le nastopila v prvi ligi. Mladenci s svojo igro dokazujejo, da so bili do tega upravičeni.

MEDVEŠČAK — JESENICE 1:12 (1:1, 0:6, 0:5)

Dom športov, sodniki Gerz iz Beograda, Grgec in Stipić iz Zagreba; strelci so bili: za Medveščak Reicher, za Jesenice pa: Hafner 3, Klemenc 2, Pajić, Raspet, Magazin, Bešić, M. Horvat, Šuvak in Razinger po 1 zadetek.

Morda je celo prav, da so Jeseničani v prvi tretjini tega dvoboja po 258. minutah v letošnjem prvenstvu prejeli prvi zadetek. Kakšna je lahko psihična obremenitev, ne prejeti zadetka, se je namreč najbolj izkazalo prav v Zagrebu. Objektivno slabše moštvo domačinov je bilo v prvem delu enakovredno nasprotniku, to pa predvsem zaradi tega, ker so se večkratni prvaki bili za svojo mrežo. Ko pa je Reicher v letošnjem prvenstvu prvič premagal Pretnarja, je bilo v drugi in tretji tretjini za Zagrebčane vsega konec. Naši so zaigrali kot znajo in s hitrimi, natančnimi in učinkovitimi akcijami napolnili mrežo Medveščaka. Tako so tudi zagrebški ljubitelji hokeja pokazali svoje mojstrstvo.

Lestvica:

1. Jesenice	5	5	0	5	60:1	10
2. Olimpija	4	4	0	0	61:4	8
3. Crvena zvezda	5	4	0	1	34:21	8
4. Kranjska gora	4	2	0	2	28:14	4
5. Medveščak	5	2	0	3	12:26	4
6. Partizan	5	1	0	4	17:33	2
7. Cinkarna	4	0	0	4	7:31	0
8. Spartak	4	0	0	4	5:94	0

Nadaljevanje državnega prvenstva bo naslednjo soboto, 5. novembra, ko bo šesto kolo in prvi letošnji prvenstveni super derbi med JESENICAMI in OLIMPIJO. Začel se bo ob 18.30. Ker pričakujejo velik obisk, bodo vstopnice v predprodaji že od 2. novembra v jeseniških kioskih.



OBČINSKO PRVENSTVO V MALEM NOGOMETU ZA MLAJŠE PIONIRJE

REZULTATI:

OŠ Kranjska gora : OŠ Mojstrana 0:0
OŠ Tone Čufar : OŠ Koroška Bela 6:0
OŠ Prežihov Voranc : OŠ Mojstrana 4:0
OŠ Koroška Bela : OŠ Polde Stražišar 2:0
OŠ Kranjska gora : OŠ Prežihov Voranc 0:1

OŠ Tone Čufar : OŠ Polde Stražišar 7:0
OŠ Tone Čufar : OŠ Prežihov Voranc 5:2

LESTVICA:

- OŠ Tone Čufar
- OŠ Prežihov Voranc
- OŠ Karavanskih kurirjev NOV Koroška Bela
- OŠ Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora
- OŠ 16. december Mojstrana
- OŠ Polde Stražišar

Turnir je organiziral ŠSD osnovne šole 16. december Mojstrana. Sodelovale so vse šole, razen OŠ Gorenjskega odreda Zirovnica. Posebej pohvalno je, da so se tekmovalci udeležili tudi učenci OŠ Polde Stražišar.

Vse ekipe so pokazale vzorno športno obnašanje in lepo igro. V finalu je ekipa OŠ Tone Čufar pa streljanju enajstmetrovk premagala sovratnike iz OŠ Prežihov Voranc in osvojila pokal prvaka za šolsko leto 1982/83.

MEDVODE : JESENICE 3:1 (1:0)

Igrišče Medvode, sodnik Petrič (Novo mesto); strelci: 1:0 Novak 25 min., 2:0 Koprivec 50, 2:1 Zubanovič 58, 3:1 Dolenc 68. minuta.

Jeseniški nogometaši so v osmem kolu jesenskega prvenstva slovenske lige — zahod doživeli prvi letošnji poraz. V tekmi proti Medvodam so tokrat prikazali eno slabših iger, napravili pa so tudi nekaj priložnosti, da bi iztržili ugodnejši rezultat. Med drugim so zastreljali enajstmetrovko.

Po osmih kolu vodi Ilirija s 13 točkami, Jeseničani pa so zbrali 12 točk in so četrti.

Poraza v gosteh sta tokrat doživeli tudi ostali dve jeseniški moštvi. Mladinci so izgubili proti moštvu Medvod z 1:8, pionirji pa proti Lescam z 0:6.

V naslednjem kolu bo člansko moštvo igralo spet doma. V nedeljo, 30. oktobra, se bo ob 15. uri na igrišču Podmežakla pomerilo z Usnjajem z Vrhnike.

J. R.

TURNIR V MALEM NOGOMETU

V soboto, 22. oktobra, je osnovna organizacija ZSMS TOZD Valjarna bluming štel organizirala turnir v malem nogometu na pomožnem nogometnem igrišču v Podmežakli. Nogometnega turnirja se je udeležilo 14 ekip, in sicer: osnovna organizacija ZSMS Valjarna bluming štel, Jeklarna, Hladna valjarna Jesenice, ZSMS Begunje, NK Podgrmec, Mlada Bosna, HK Sutjeska, OŠ Prežihov Voranc, ŽIC, Zelezar, Zora, Ilinden, Kmečki kamen in Javorniški rovi.

V polfinalu so se pomerile ekipe Mlada Bosna in Zora (4:1) in Zelezar in OŠ Prežihov Voranc (3:1).

V finalni skupini pa so bili rezultati: Mlada Bosna : Zelezar 0:0, oziroma 1:3 po streljanju enajstmetrovk, Zora : OŠ Prežihov Voranc 5:2.

Tekme smo odigrali na zelo težkem terenu, vendar so se vsi tekmovalci obnašali športno. Najbolj sta se v športnem obnašanju izkazali ekipi OŠ Prežihov Voranc in NK Sutjeska, najboljšo igro pa je pokazala ekipa »Zelezar«.

Pokal in diplomu so prejeli igralci ekipe »Zelezar«, drugo mesto je zasedla ekipa Mlada Bosna, tretje Zora, četrto pa OŠ Prežihov Voranc.

Husein Kljunić

FRANC MORIČ PRVAK TOZD VZDRŽEVANJE V NAMIZNEM TENISU

V torek, 18. oktobra, popoldne smo se zbrali ljubitelji bele žogice v zgornjih prostorih doma Partizan Jesenice, da odigramo turnir za najboljšega posameznika TOZD Vzdrževanje za leto 1983. Nastopilo je osem tekmovalcev, ki so igrali vsak z vsakim na dva dobljena seta.

Ze na začetku turnirja smo vedeli, da bo zmagovalc eden izmed trojice Morić, Kokalj, Kržišnik. Njihovi medsebojni dvoboji so to tudi potrdili. Naj omenim samo njihove medsebojne rezultate: Morić:Kržišnik 2:0, Kokalj:Morić 2:1, Kržišnik:Kokalj 2:0. Največjo borbenost je na turnirju pokazal lanski zmagovalc Lado Kržišnik.

Rezultati: 1. Franc Morić 6 točk (13:2), 2. Viktor Kokalj 6 (12:3), 3. Lado Kržišnik 6 (12:4), 4. Janko Fon 3 (7:9), 5. Viktor Picelj 3 (7:9), 6. Feho Filipovič 2 (7:11), 7. Janko Trstenjak 2 (5:12), 8. Ivan Rabič 0 točk (0:14). Izvajalcu tega tekmovanja NTK Jesenice vsa pohvala za dobro izvedbo.

M. L.

OB JUBILEJU KEGLJAČEV VELIK USPEH MURKE

V nedeljo, 23. oktobra, so člani kluba za kegljanje na ledu Jesenice z velikim mednarodnim turnirjem na ledeni ploskvi v dvorani v Podmežakli praznovali 30-letni jubilej. Turnir je štel tudi za tradicionalni, tokrat že 28. prehodni pokal mesta Jesenice. Nastopilo je 26 ekip iz ZRN, Avstrije, Italije, dve ekipi mednarodne evropske zveze IFA ter najboljša domača ekipa iz Mislinje, Bleda, Zirovnice, Rateč, Kranjske gore in Jesenic.

Ob otvoritvi turnirja je vse zbrane ekipe in goste pozdravil predsednik kluba za kegljanje na ledu Jesenice Jože Ajdišek. Turnir je odprl najstarejši jeseniški tekmovalci in organizator te športne panoge na Jesenicah Jože Hudrič, ki je simbolično vrgel prvi čok po ledeni ploskvi, kot so ga metali pred tremi in več desetletji. Za slavnostni začetek je poskrbel tudi Avsenikov trobentač Franc Košir, ki je kar največ uspeha vsem sodelujočim zaželel z znano pesmijo Prelepa Gorenjska.

Ekipe so bile razdeljene v dve skupini. Iz vsake so se tri najboljše uvrstile v final. Ze po prvem delu tekmovalja je kazalo, da bodo v boj za najvišja mesta posegle tudi jeseniške ekipe. Ekipa Murke je v A skupini zasedla prvo mesto, druga jeseniška ekipa Krivec pa je bila najboljša v skupini B, in sicer druga. Najbolj zanimiv je bil seveda finale, kjer je nastopila še tretja jeseniška ekipa, Vatrostalna. Najlepše darilo ob 30-letnem jubileju domačega kluba je brez dvoma zmaga in osvojitve velikega prehodnega pokala mesta Jesenice ekipe Murke, ki je v finalu z 21:7 prepričljivo premagala ekipo kegljačev iz Regna v ZRN. Kot zanimivost naj zapišemo, da se je v finale uvrstila tudi ekipa Karla Lanzmaierja iz Ingiza v Avstriji, ki je glavni menažer ansambla bratov Avsenik v tujini. Ekipo so v boju za peto mesto premagali člani Vatrostalne Jesenice. Vsekakor velik uspeh za jeseniške ekipe na velikem mednarodnem turnirju. Mimogrede naj zapišemo, da so v 28. letih jeseniške ekipe tokrat že 18. osvojile prvo mesto.

Rezultati: 1. Murka Jesenice, 2. EV Neubarn Regen (ZRN), 3. ASCO Beljak (Avstrija), 4. Krivec Jesenice, 5. Vatrostalna Jesenice, 6. EV Lanzmaier (Avstrija); uvrstitev ostalih naših ekip — A skupina: 6. Zaka Bled, 10. Zelezarna Jesenice, 11. Markelj Kranjska gora, 12. Svetina Jesenice, 13. TVD Mislinja; B skupina: 4. Piber Bled, 7. Borovlje Jesenice, 10. Jelovčan Kranjska gora, 11. Gradbinec Jesenice, 12. Moste Zirovnica, 13. Rateče ...

Po zaključnem turnirju je bila slavnostna razglasitev rezultatov ter podelitev priznanj ob 30 jubileju kluba. Ob tem vsekakor ne moremo mimo kratkih orisov zgodovine in velikih uspehov tega športnega kolektiva na železarskih Jesenicah. Kegljanje na ledu ima v Sloveniji sicer že kar stoletno tradicijo, najprej so

ga gojili predvsem kot rekreativno športno panogo. Ljubitelji tega športa na Jesenicah so se leta 1953 odločili, da v okviru Športnega društva Jesenice ustanovijo svoj klub in s tem še bolj obogatijo športno dejavnost. V tem obdobju je klub dosegel vrsto velikih uspehov na domačih tekmovalnih in turnirjih, še posebno dragoceni pa so veliki uspehi v mednarodni areni. Se posebno na evropskih prvenstvih so od leta 1958 dosegli vrsto bleščečih uspehov. Karel Koblar je dvakrat osvojil naslov evropskega prvaka v zbijanju in zbijanju, na najvišjo evropsko stopnico pa se je lani povzpeli tudi Lado Sodja. Skupaj so na evropskih prvenstvih osvojili v zbijanju in zbijanju tri prva mesta, dve drugi mesti in eno tretje mesto, poleg tega pa v obeh panogah še vrsto uvrstitev med prvih deset. Tudi na domačih tekmovalnih in prvenstvih je bogata bera dobrih rezultatov. Moštveno so osvojili kar 15 naslovov slovenskih prvakov, 13 naslovov pa v bližnji in zbijanju. Poleg tega pa so bili uspešni še na številnih mednarodnih in domačih turnirjih.

Slavnostne razglasitve rezultatov in podelitve priznanj so se poleg članov sodelujočih ekip udeležili še predstavniki družbenopolitičnih organizacij in Skupščine občine Jesenice, predstavniki mednarodne evropske zveze za kegljanje na ledu IFA, mesta Regen iz ZRN, nekaterih drugih klubov in ostali dolgoletni prijatelji in znanci te zimske športne panoge.

Podelili so vrsto plaket in priznanj najbolj zaslužnim za ta šport ter ostalim za sodelovanje in pomoč. Plakete so prejeli ustanovitelji kluba Franc Božič, Karel Koblar, Jože Janežič in Jože Klinar, člani za 20 in več letno aktivno delo: Edo Drobniak, Jože Hudrič, Tone Lasan, Lado Sodja, Ivan Zelezar in Rudi Šapek. Plaketo je prejela Skupščina občine Jesenice, ki je bila tudi pokrovitelj letošnjega jubilejnega turnirja, mednarodna zveza za kegljanje na ledu pa spominsko darilo. Plaketo je prejelo mesto Regen v ZRN, ki že več let sodeluje z jeseniškimi kegljači, ter Športno društvo Jesenice, Karl Lanzmaier, BSG Rodenstoch, EER Globasnica, kluba za kegljanje Kranjska gora in Bled. Za dolgoletno sodelovanje in pomoč pri dejavnosti kluba so plakete in spominska darila prejeli: konferenca osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice, Vatrostalna — TOZD Jesenice, Murka Jesenice in delovna skupnost Športnega društva Jesenice.

Na razglasitvi rezultatov je veliki prehodni pokal in medalje zmagovalni ekipi podelil predsednik Skupščine občine Jesenice Franc Brelih. Prijeto slavlje jeseniških kegljačev na ledu je zaokrožil nastop moškega okteta DPD Svoboda Zirovnica — Breznica.

J. R.

OBČINSKI JESENSKI KROS

Končalo se je obdobje lepega jesenskega vremena in s tem obdobje jesenskih krosov. Po uspešni izvedbi krosa malih šolarjev iz vzgojnovarstvenih organizacij Jesenice, ki je bil na Poljanah, je bilo tudi občinsko prvenstvo v Mojstrani uspešno. Člani šolskega športnega društva osnovne šole 16. december iz Mojstrane so po razgibanem terenu na Mlačah pripravili progo, ki je bila prilagojena različnim starostnim skupinam. Čeprav je bil dan izredno lep, je bilo popoldan zaradi bližnje vode in zgodnjega odhoda sonca precej hladno in verjetno bo potrebno razmišljati o novi »kros prog« v bližini mesta Jesenice. Za vse udeležence krosa je bil organiziran avtobusni prevoz in zadnja skupina udeležencev je lahko občudovala tudi lepote Peričnika.

Za novost na letošnjem jesenskem krosu je poskrbel tovariš Podrekar z merilno napravo, ko je meril čase najboljših in se mu za sodelovanje v imenu vseh tekačev tudi prav lepo zahvaljujemo.

Po lanskim neresni udeležbi občinske reprezentance na KROSU DELA, ko je od 45 prijavljenih posameznikov odšlo v Titovo Velenje le 16 tekmovalcev, je bil sklep izvršnega odbora Zveze telesnokulturnih organizacij, da se v letošnjem letu te velike prireditve ne udeležimo. Vendar je bila občina le zastopala ekipa članov v postavi D. Djuričič, F. Teraž in Š. Kustec in zasedla odlično šesto mesto.

V septembru in oktobru je po zbranih podatkih na športnih dnevih osnovnih šol tekmovalo oziroma teklo 3400 otrok, kar pomeni, da so imele vse, razen ene osnovne šole, športne dneve, namenjene jesenskemu krosu.

Na občinskem krosu je teklo 342 tekačev. Dobro je bila zastopana mladinska kategorija v moški in ženski konkurenci ter članska ekipa. Prav v teh disciplinah smo na cilju zasledili naše državne reprezentante v smučarskih tehnik z Dušanom Djuričičem na čelu.

REZULTATI:

Pionirji — letnik 75 in mlajše: 1. Melisa SEFARAGIČ OŠ T. Čufar, 2. Nina PAVLIN OŠ T. Čufar, 3. Erika BROJAN OŠ Mojstrana.

Pionirji — letnik 75 in mlajši: 1. Bojan BOGATAJ OŠ Moj., 2. Boštjan TRAMPUŠ OŠ T. Čufar, 3. Grega POTOČAR OŠ T. Čufar.

Pionirke — letnik 73/74: 1. Tina MLAKAR OŠ Kr. gora, 2. Maja ZUPAN OŠ Zirovnica, 3. Tina KRČEL OŠ P. Voranc.

Pionirji — letnik 73/74: 1. Sandi VIDOVIČ OŠ Kr. gora, 2. Marko KLOFUTAR OŠ Kr. gora, 3. Matej KEJŽAR OŠ T. Čufar.

Pionirke — letnik 71/72: 1. Mojca MALEJ OŠ Zir., 2. Petra PIRC OŠ P. Voranc, 3. Gordana HRVACANIN OŠ P. Voranc.

Pionirji — letnik 71/72: 1. Marko KODER OŠ K. gora, 2. Damjan MISOTIČ OŠ Kr. gora, 3. Borut ZGAGA OŠ Tone Čufar.

Pionirke — letnik 69/70: 1. Romana KUČINA OŠ Kr. gora, 2. Darja REŽEK OŠ P. Voranc, 3. Viktorija MARUŠIČ OŠ Tone Čufar.

Pionirji — letnik 69/70: 1. Igor OMAN OŠ Kr. gora, 2. Ljoič CIZELJ OŠ Kr. gora, 3. Bojan JAN OŠ P. Voranc.

Mladinci — letnik 68: 1. Irina VAUHNIK CSUI, 2. Barbara BERNARD CSUI, 3. Monika REBOLJ CSUI.

Mladinci — letnik 68: 1. Sašo MIRJANIČ CSUI, 2. Aco MITROVIČ OŠ P. Voranc, 3. Janez KOLMAN CSUI.

ML mladinke: 1. Mojca KURBUS CSUI, 2. Zoja BERISA Partizan Jes., 3. Irena WOLF Part. Jes.

ML mladinci: 1. Bojan HABE CSUI, 2. Niko LEGAT CSUI, 3. Mirko TERAŠ SD Moj.

St. mladinke: 1. Milica JAKŠA CSUI, 2. Erika ČERIN Part. Jes.

St. mladinci: 1. Branko TRSTENJAK SK Kr. gora, 2. Safet SKENDERVIČ CSUI, 3. Ljubo KRIZANČIČ KS Sava.

Člani: 1. Dušan DJURIČIČ SD Moj., 2. Franci TERAŠ SD Moj., 3. Miro LEBAR SK Kr. gora.

Ekipna uvrstitev ŠSD: 1. ŠSD OŠ Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora 131 točk, 2. ŠSD OŠ Tone Čufar 119, 3. ŠSD OŠ Gorenjski odred Zirovnica 96, 4. ŠSD Prežihov Voranc 84, 5. ŠSD OŠ Karavanskih kurirjev NOB Kor. Bela 75, 6. ŠSD OŠ 16. december Mojstrana 48, 7. ŠSD OŠ Polde Stražišar 0 točk.

Špela Špendov

II. SOL MOŠKI — ZAHOD

»ZELEZAR« ŽIROVNICA : TRIGLAV KRANJ 2:3

V več kot dve uri trajajoči tekmi so igralci Triglava iz Kranja nekoliko nepričakovano v gosteh premagali igralce »Zelezarja«. Čeprav so ti tudi v izgubljenih setih po točkah že krepko vodili (v zadnjem npr. z 8:1), so na koncu set in tekmo izgubili. Velik del krivde za to nosita Božič in Rajgelj, ki nista uspešno realizirala nekaj zaključnih žog v izgubljenih setih.

Za »Zelezarja« so igrali: Mežek Legat, Marjanovič, Rajgelj, B. Kovač, Jemc, Božič in Langus.

S. B.

HOKEJ NA LEDU

V šestem kolu zvezne hokejske lige bo v soboto, 5. novembra, ob 18.30 v hali v Podmežakli prvi prvenstveni derbi med moštvoma

HK JESENICE : HK OLIMPIJA Ljubljana

Vstopnice bodo v predprodaji od 2. novembra dalje v stalnih kioskih Tobaka.



Mladi umetnostni drsalci Jesenic (foto S. Kokalj)

NEMANIČ ZMAGOVALEC PRI PIONIRJIH

V Kranju je bil preteklo soboto prvi selekcijski namiznoteniški turnir pionirjev Gorenjske. V prvi jakostni skupini, v kateri je nastopilo deset najboljših pionirjev Gorenjske, je nepričakovano osvojil prvo mesto mladi igralec Murove Jože Nemančič. V odlični igri za prvo mesto je Robert Ferbežar, ki je bil drugi, v odločilnem tretjem nizu z 20:13, vodil proti Nemančiču, pa je vendarle izgubil. Tretje mesto je pripadlo Ahčinu, Triglav Kranj, četrto pa zopet Jeseničanu Šmitranu. Ostali Jeseničani (Džukič, Pem in Demšar) so osvojili sedmo, osmo in deveto mesto.

V drugi jakostni skupini je bil zmagovalc Tičar, Triglav Kranj, Murovčan Halilagič, Gerdej in Jokič so osvojili drugo, peto in šesto mesto, Jeseničan Rožič pa osmo.

Republiški kapetan je na osnovi predhodnih rezultatov uvrstil v štirideseterico igralcev SRS za prvi republiški selekcijski turnir pionirjev v Murski Soboti Ferbežarja in Džukiča, Nemančiča pa je določil za četrto rezervno. Po vsej verjetnosti pa ga bo na osnovi uspeha v regiji uvrstil v štirideseterico za drugi republiški selekcijski turnir.

Na Jesenicah pa je na prvem selekcijskem turnirju pionirk Gorenjske nastopilo 12 igralc. Zmagala je igralka Triglava Matjaševičeva, medtem ko so bile Jeseničanke Barbara Markez druga, Renata Anzelj tretja, Mojca Smolej četrta. Tudi obe novinki Tina Zupančič in Urška Samar, ki sta nastopili tokrat prvič, sta bili uspešni, saj sta osvojili sedmo oziroma osmo mesto.

Republiški kapetan je za prvi republiški selekcijski turnir pionirk določil v drugo jakostno skupino Markežev in Pavorjevo, medtem ko sta Smolejeva in Anzeljeva določeni kot rezervi za tretjo skupino.

(S)

OBVESTILO ŠAHISTOM

Šahovsko društvo Jesenice obvešča svoje člane, da bo hitropotezni turnir za oktober jutri, v petek, 28. oktobra, ob 18. uri. Vabljeni.

Odbor ŠD Jesenice